БУТУН ДУН'Е ПРОЛЕТАРЛАРИ, БИРЛАШИНГИЗ!

ТОШКЕНТ ҲАҚИҚАТИ

ЎЗБЕКИСТОН КП ТОШКЕНТ ОБЛАСТЬ ВА ШАҲАР КОМИТЕТЛАРИ, МЕҲНАТКАШЛАР ДЕПУТАТЛАРИ ОБЛАСТЬ ВА ШАҲАР СОВЕТЛАРИНИНГ ОРГАНИ

№ 40 (531)
23 ФЕВРАЛЬ ПАЙШАНБА 1956 ЙИЛ
БАҲОСИ 20 ТИЙИН.

Бугун Совет Армияси ва Ҳарбий-Денгиз Флоти Куни.

Областимиз меҳнаткашлари барча совет халқи блан биргаликда бу шонли кунни партиямиз XX с'езди муносабати блан умумхалқ меҳнат кўтаринкилиги ва сиёсий активлиги бениҳоя ошган бир вазиятда нишонламоқдалар.

Яшасин қаҳрамон совет халқи ва унинг шавкатли Қуролли Кучлари!

СОВЕТ ИТТИФОҚИ КОММУНИСТИК ПАРТИЯСИНИНГ XX С'ЕЗДИ

СССР халқ хўжалигини ривожлантиришнинг 1956—1960 йилларга мўлжалланган олтинчи бешйиллик плани юзасидан

КПСС XX С'ЕЗДИ ДИРЕКТИВАЛАРИ

СССР Министрлар Советининг Раиси ўрток Н. А. БУЛГАНИН доклади

Ўртоқлар! Партия Марказий Комитети Совет Иттифоқи халқ хўжалигини ривожлантиришнинг 1956 — 1960 йилларга мўлжалланган олтинчи бешйиллик плани юзасидан Директивалар проектини КПСС XX с'ездининг қарамоғига тақдим қилади.

Олтинчи бешйиллик вазифаларини баён қилишга киришишдан олдин бешинчи бешйиллик планнинг бажарилиш якунларига ва шу муносабат блан хўжалик сиёсатимизнинг ба'зи принципиал масалаларига тўхталиб ўтиш зарур.

КПСС Марказий Комитетининг ҳисобот докладида ўрток Н. С. Хрушчев партия XIX с'ездидан кейин ўтган давр ичида мамлакатимиз босиб ўтган йўлнинг ёрқин манзарасини кўрсатиб берди. Бу давр ўтган бешйилликнинг кўп қисмини ўз ичига олади.

Ҳисобот докладида Совет Иттифоқининг халқаро ва ички аҳволи ҳамда партиямизнинг фаолияти чуқур анализ қилиб берилиши блан бирқаторда, социалистик жаҳон системаси блан капиталистик жаҳон системасининг тинч-тотув яшаши тўғрисида, ҳозирги замонда урушларнинг олдини олиш мумкинлиги тўғрисида, турли мамлакатларнинг социализмга ўтиш формалари тўғрисида марксча-ленинча назариянинг чуқур ва ҳартомонлама ишлаб чиқилган энг муҳим масалалари тўғри ва ўз вақтида қўйилди.

Улуғ Ленин бизга қимматбаҳо ғоявий бойликни мерос қилиб қолдирди, янги ижтимоий тузумни қуриш йўллари ва методларини асослаб берди. Лекин у ўз шогирдларидан ҳамиша партиянинг ғоявий меросини пассив равишда сақловчилар бўлмасдан, балки бу меросни ижтимоий тараққиётнинг янги шарт-шароитларини, тарихнинг янги фактларини анализ қилиш, коммунизм қураётган халқ оммасининг тажрибасини илмий суратда умумлаштириш асосида ижодий равишда ривожлантириб ва бойитиб боришни талаб қилар эди.

Ҳарбир тарихий пайтда синфларнинг нисбатини ва конкрет хусусиятларини аниқ, об'ектив ҳисобга олишни Ленин сиёсатни илмий равишда асослаб бериш нуқтаи-назаридан шак-шубҳасиз шарт, деб ҳисоблар эди. Владимир Ильич 1917 йил апрелида ёзган машҳур «Тактика тўғрисида хатлар»ида эски назарий қоидалар ва формулаларга ёпишиб олган, олға эмас, балки орқага қараб келган доктеринёрларни танқид қилиб, бундай деб кўрсатган эди: «... Марксист ҳарқандай назариядан, жуда яхши деганда, фақат асосий умумий нарсанигина белгилайдиган, фақат турмушнинг мураккаблигини тушунишга яқинлашадиган кечаги куннинг назариясига ёпишиб олишда давом этмасдан, жонли турмушни, воқи'ликнинг аниқ фактларини ҳисобга олиши лозим, деган шубҳасиз ҳақиқатни уқиб олиши керак». (Асарлар, 24 том, 27 бет).

Марксча-ленинча назариянинг буюк кучи шундан иборат бўлиб келди ва иборат бўладики, бу назария ҳамиша турмуш блан бирга боради, жамият тараққиётининг жараёни илгари сурадиган янги масалаларга равшан жавоб беради.

Ленин ва ленинчилар учун марксистик назария ҳамиша догма эмас, балки ҳаракат учун қўлланма бўлиб келди.

Ана шу ленинча талаб нуқтаи-назаридан Марказий Комитетнинг ҳисобот доклади марксизм-ленинизмнинг актуал масалаларини, я'ни ҳозирги шароитда партиямиз учун ҳам, қардош коммунистик ва ишчи партиялар учун ҳам катта назарий ва амалий аҳамиятга эга бўлган масалаларни дадил ишлаб чиқишнинг намунасидир.

Марказий Комитетнинг ҳисобот докладида партиямизнинг келажакдаги кенг иш программаси баён қилиб берилди, бу программада биз тантанаси учун кураш олиб бораётган улуғ ишнинг, коммунизм ишининг ғалабасига қаттиқ ва чуқур ишониш руҳи барқ уриб турибди. Марказий Комитетнинг ҳисобот доклади юзасидан бўлган музокараларнинг Марказий Комитет сиёсий йўлини ва амалий ишини батамом якдиллик блан қизғин суратда қўллаб-қувватлаш вазиятида ўтганлиги бу йўлнинг тўғрилигини, бу ишнинг самарали эканлигини, партиямизнинг монолит бирлиги ва қудратли кучини яққол кўрсатади. **(Гулдурос қарсаклар).**

Сўнгги йилларда Марказий Комитет ишининг самарали бўлганлигининг сабаби шуки, Марказий Комитет партиямизда коллектив раҳбарлик бўлиши тўғрисидаги ленинча кўрсатмаларга доимо амал қилиб келди.

Партия Марказий Комитети ва унинг Президиуми марксизм-ленинизм руҳига зид ва ёт бўлган шахсга сиғинишни қат'ий суратда қоралаб, хо халқаро сиёсатга тааллуқли бўлсин, хо мамлакатимизнинг ички аҳволига ёки партиямизнинг ички ҳаётига тааллуқли бўлсин, барча масалаларни ҳал қилганда коллектив раҳбарлик принципини ҳақиқатда амалга ошириб келди. Ҳамма муҳим қарорлар ҳартомонлама ва танқидий фикр алмашув асосида қабул қилинди.

Коллектив раҳбарликнинг ва партия ҳаёти нормаларининг ленинча принципларига бундан буён ҳам риоя қилиш партияни жиддий хатолардан амин сақлайди ва бизга коммунистик қурилишда янги муваффақиятларни та'минлаб беради.

Партиямиз кучининг манбаи унинг кенг халқ оммаси блан маҳкам боғлиқлигидадир. Партия халқнинг фаровонлиги тўғрисида, улуғ Ватанимизнинг гуллаб-яшнаши тўғрисида ғамхўрлик қилишни ҳамма нарсадан юқори қилиб қўйганлигини ва қўяётганлигини совет кишилари биладилар. Шунинг учун ҳам совет халқи ўзининг жонажон партиясига чексиз ишонади ва ғолибона коммунистик қурилиш йўлидан дадиллик блан унга эргашиб бормоқда.

Совет Иттифоқи Коммунистик партияси учун кенг халқ оммасининг унга чексиз ишониши ва уни қўллаб-қувватлаши унинг фаолиятини ма'қуллашнинг энг юқори даражасидир. Шу блан бирга халқнинг ишончи партиямиз зиммасига кўп вазифалар юклайди. Бизнинг вазифамиз шуки, эришилган ютуқларга мағрур бўлиб кетмасдан, хотиржамлик ва бепарволикка берилмасдан, янада яхшироқ ишлаш, халққа янада яқинроқ бўлишдир.

Қаҳрамон совет халқининг фидокорона меҳнати ва партиямизнинг жуда катта ташкилотчилик иши натижасида халқ хўжалигининг ҳамма тормоқларини ривожлантиришда катта муваффақиятларга эришилди. Партиямизнинг XIX с'ездида бешинчи бешйиллик план юзасидан қабул қилинган Директивалар муваффақият блан бажарилди, кўпгина муҳим кўрсаткичлар юзасидан эса ошириб бажарилди.

Бу катта ғалабани биз кучларимизни зўр бериб ишга солмасдан, қийинчиликларга қарши курашмасдан, осонгина ва жўнгина қўлга киритдик, деб ўйлаш масалани нотўғри тасаввур қилиш бўлар эди. Партия хўжалик қурилишининг бирқанча соҳаларида — саноатда ҳам, асосан, қишлоқ хўжалигида ҳам—катта камчиликларни очиб ташлади. Партиямиз бу камчиликларни халққа дадиллик блан очиқдан-очиқ айтиб берди, бу камчиликларни тезроқ бартараф қилиш, социалистик халқ хўжалигининг ҳамма тормоқларида бўлган ғоят катта ички резервларни аниқлаш ва ишга солиш учун халқ оммаси ижодий ташаббускорлигининг қудратли кучини кўтарди.

Партия шонли ишчилар синфимизнинг ва инженер-техник интеллигенциямизнинг меҳнат соҳасидаги активлигига таяниб, бешинчи бешйилликда социалистик саноатни янгидан кучли равишда юксалтиришга эришди. Саноат маҳсулоти ишлаб чиқаришни ўстириш юзасидан бешйиллик план топшириғи муддатидан илгари, тўрт йилу тўрт ой ичида бажарилди. Илгариги бешйилликларда бўлгани сингари, ўтган бешйилликда ҳам халқ хўжалигини ривожлантириш оғир индустрияни устун даражада юксалтириш асосида борди, оғир индустриянинг маҳсулоти бешйиллик планда мўлжаллангандан кўп миқдорда кўпайди. Исте'мол буюмлари ишлаб чиқариш юзасидан ҳам бешйиллик план ошириб бажарилди.

Ўтган бешйилликда қишлоқ хўжалиги партия XIX с'ezди Директиваларида мўлжаллангандан кўра секинроқ ривожланди. Бу соҳада бешйиллик план топшириқлари эса тўла бажарилмади.

1955 йилда КПСС Марказий Комитети Пленумлари белгилаб берган тадбирларни амалга ошириш натижасида қишлоқ хўжалик ишлабчиқариши илгарига қараб силжиди. Хозирги вақтда халқ хўжалигининг бу муҳим тормоғини ҳам кескин суратда юксалтириш учун бизда зарур шарт-шароитлар вужудга келтирилди, деб қаттиқ ишонч блан айтаоламиз.

Темир йўл, денгиз ва автомобиль транспортида юк обороти юзасидан ҳам бешинчи бешйиллик план топшириқлари ошириб бажарилди.

Халқ хўжалигига капитал маблағлар солиш ҳажми юзасидан бешйиллик план бажарилди. Капитал маблағлар солиш хажми йилдан-йил ўсиб борди, бу эса ижтимоий ишлаб чиқаришни янада кенгайтириш ва халқ фаровонлигини янада кўтариш учун база вужудга келтирди.

Миллий даромадни кўпайтириш, ишчи ва хизматчиларнинг реал ишҳақини ҳамда колхозчиларнинг даромадларини ошириш юзасидан бешйиллик план топшириқлари ошириб бажарилди. чакана товар обороти плани ошириб бажарилди. Ўтган йили чакана товар обороти 1940 йилги даражадан икки мартадан кўпроқ ошди. Бешйиллик мобайнида чакана нархлар 26 процент камайтирилди, я'ни партия XIX с'езди Директиваларида мўлжаллангандан анча кўп миқдорда камайтирилди.

Ўтган бешйилликда уй-жой қурилиши кенг кўламда олиб борилди. Фақат давлат плани юзасидан ажратилган маблағлар ҳисобига умумий майдони 105 миллион квадрат метр бўлган уй-жойлар қурилди. Бундан ташқари, уй-жойларнинг анчагинаси корхоналарнинг фонди ҳисобидан ва бошқа марказлаштирилмаган маблағлар ҳисобидан, шунингдек шаҳар аҳолисининг ўз ҳисобидан ва давлат кредити ёрдами блан қурилди. Колхозчилар ва қишлоқ интеллигенцияси бешйил ичида 2 миллиондан ошиқ уй-жой қурди. Мамлакатнинг уй-жой фонди анча ўсди. Шундай бўлса ҳам бизда уй-жой проблемаси ҳали ҳам жуда кескинлигича қолмоқда.

Ўтган бешйилликда маданий қурилиш соҳасида катта ютуқларга эришилди. Партия XIX с'ездининг республикаларнинг пойтахтларида ва мамлакатнинг катта шаҳарларида умумий ўрта та'лимга ўтиш тўғрисидаги Директивалари асосан бажарилди. Олий ўқув юртлари кўпгина мутахассислар тайёрлаб чиқардилар.

Совет фани анчагина янги муваффақиятларга эришди. Хўжалик ва маданий қурилишда совет фанининг роли яна кўпроқ ошди. Фанимизнинг халқаро обрў-э'тибори кўтарилди, совет олимларининг бошқа мамлакатлардаги олимлар блан алоқаси кенгайди ва мустаҳкамланди.

Бешинчи бешйиллик мобайнида кўпгина янги касалхоналар, дам олиш уйлари, санаториялар, болалар муассасалари қурилди, шу даврда мамлакатимизда бола туғилиши юқори даражада бўлди ва аҳолининг ўлиши системали суратда камайиб борди, аҳолининг ўлиши 1940 йилга нисбатан икки мартабадан кўпроқ камайди.

Ташқи савдо соҳасида Совет Иттифоқи ўтган бешйилликда барча мамлакатлар блан иқтисодий алоқаларни ўзаро манфаатдорлик асосида кенгайтириш сиёсатини юргизишни давом эттирди. Ўтган йили мамлакатимизнинг ташқи савдо обороти 1950 йилги даражадан деярлик икки марта ошиб кетди. Халқ демократияси мамлакатлари блан савдо алоқаларимиз кенгайди ва мустаҳкамланди. 1955 йилда халқ демократияси мамлакатлари блан ташқи савдо ҳажми 1950 йилдаги 10,6 миллиард сўмга нисбатан 19 ярим миллиард сўмга етди.

Ба'зи капиталистик мамлакатлар блан савдо-сотиқ қилиш ноқулай шароитда борди. Америка Қўшма Штатлари, унинг тазйиқи блан Ғарбий Европадаги бирқанча мамлакатлар ҳам. Совет Иттифоқи блан савдо-сотиқ қилишни чеклашга ва ҳатто тўхтатишга қаратилган камситиш тадбирларини амалга оширдилар. Шунга қарамай, кўпгина капиталистик мамлакатларда бизга ўз товарларини сотишдан ва бизнинг товарларимизни сотиб олишдан манфаатдорлик ҳарҳолда анча даражага етди ва бу мамлакатлар блан савдо-сотиқ қилиш камаймади, балки ҳатто анча кўпайди.

Мамлакатимиз бешинчи бешйиллик планни муваффақият блан бажариб, социализмдан аста-секин коммунизмга ўтиш йўлидан олға қараб катта қадам қўйди. Совет давлатининг иқтисодий ва мудофаа қуввати анча ошди, унинг халқаро аҳволи мустаҳкамланди.

Бешинчи бешйилликда Совет Иттифоқи хўжалик ва маданий қурилишдагина эмас, балки ўзининг тинчликсевар ташқи сиёсатини амалга оширишда, халқаро кескинликни юмшатиш учун, бутун дун'ёда тинчлик учун курашда ҳам катта муваффақиятларга эришди.

Шу вақт ичида улуғ социалистик лагерь янада маҳкамроқ жипслашди ва мустаҳкамланди. Социалистик қурилиш йўлига кирган мамлакатлар давлат планлари асосида ўз экономикасини муваффақият блан ривожлантирмоқда. Улуғ Хитой халқи биринчи бешйилликни жуда катта шавқ-завқ блан ва кенг кўламда амалга оширмоқда. Европадаги халқ демократияси мамлакатлари — Польша, Чехословакия, Болгария, Руминия, Венгрия, Албания, шунингдек Германия Демократик Республикаси перспектив планларни бажармоқдалар ва ошириб бажармоқдалар. Мўғулистон Халқ Республикаси, Корея Халқ Демократик Республикаси, Вьетнам Демократик Республикаси ўз экономикасини ривожлантиришда катта муваффақиятлар қозонди.

Югославия халқлари социалистик қурилиш йўлидан муваффақият блан бормоқдалар.

Бешинчи бешйиллик планнинг бажарилиш якунлари совет кишиларида, бизнинг содиқ дўстларимиз бўлган социалистик лагерь меҳнаткашларида, бутун прогрессив инсониятда ғоят катта шод-хуррамлик ҳисларини туғдирмоқда. Бу якунлар ўзининг ленинча Марказий Комитети бошчилигида Коммунистик партиямиз томонидан илҳомлантирилаётган ва раҳбарлик қилинаётган меҳнатсевар совет халқининг зўр бериб ишлаши натижасидир. **(Гулдурос қарсаклар).**

I.

Олтинчи бешйиллик планнинг асосий вазифалари

Владимир Ильич Ленин бизга, узоқ даврга ва жиддий муваффақият қозонишга мўлжалланган планга эга бўлмай туриб, ишлаш мумкин эмас, деган ўзининг ма'лум кўрсатмасини қолдирган эди. Бизнинг бешйиллик планларни ишлаб чиқиш ва амалга ошириш соҳасидаги практикамиз Лениннинг ана шу кўрсатмасини бажаришдир.

Планларимизнинг реаллигини турмуш тасдиқлаб берди. Ҳарбир бешйилликдан кейин Совет Иттифоқи ўз иқтисодий тараққиётининг янги босқичига кўтарилди, бойроқ ва кучлироқ бўлди, унинг халқаро обрў-э'тибори эса тобора кўпроқ ўсиб борди. Социалистик планли экономиканинг афзалликлари хўжалик ва маданий қурилишнинг тобора кенгроқ вазифаларини илгари суришга имкон берди.

Совет Иттифоқи кучли ва ҳартомонлама ривожланган социалистик ишлабчиқаришга, кўпроқ моддий ресурсларга ва айниқса муҳими — шаҳарда ҳам, қишлоқда ҳам кўпдан-кўп малакали кадрларга эга бўлган ҳолда олтинчи бешйилликка қадам қўймоқда.

Ҳозир биринчи даражали оғир индустрияга эга бўлган мамлакатимизда фақат ишлабчиқариш воситаларини ишлаб чиқаришнигина эмас, балки халқ исте'моли буюмларини ишлаб чиқаришни ҳам тез сур'атлар блан ривожлантириш, жамоат бойлигини анча кўпайтириш ва шу блан коммунистик жамият қурилишида янги муваффақиятларга эришиш учун ҳамма шарт-шароитлар мавжудлир.

СССР халқ хўжалигини ривожлантириш олтинчи бешйиллик планининг асосий вазифалари — оғир саноатни устун даражада ривожлантириш, техника прогрессини узлуксиз кучайтириш ва меҳнат унумдорлигини ошириш базасида халқ хўжалигининг ҳамма тормоқларини янада кучли суратда юксалтиришни та'минлашдан, қишлоқ хўжалик ишлабчиқаришини кескин равишда юксалтиришни амалга оширишдан ва шу асосда совет халқининг моддий фаровонлиги ва маданий савиясини анча кўтаришга эришишдан иборат.

Халқ хўжалигини ривожлантириш олтинчи бешйиллик план Директивалари проекти социалистик ишлабчиқариш усулига хос бўлган об'ектив иқтисодий қонунларнинг талабларини хисобга олиб, илмий асосда ишлаб чиқилди.

Социалистик халқ хўжалигини ривожлантиришда саноат ва, биринчи галда, оғир индустрия, ишлабчиқариш воситалари ишлаб чиқариш илгаригидек етакчилик ролини ўйнайди. Оғир индустрияни устун даражада ривожлантирмасдан туриб, халқ хўжалигининг ҳамма тормоқларида кенгайган такрор ишлаб чиқаришни, узлуксиз техника прогрессини, ишлаб чиқарувчи кучларнинг тўхтовсиз ривожланиб боришини, меҳнат унумдорлигининг тўхтовсиз ўсиб боришини та'минлаш мумкин эмас, мамлакатимизнинг мустаҳкам мудофаа қобилиятини та'минлаш, халқнинг фаровонлигини юқори кўтариш мумкин эмас. Марксча-ленинча сиёсий иқтисод шуни ўргатади, социалистик давлатимиз ривожланишининг бутун тарихий тажрибаси ана шуни тасдиқлаб бермоқда.

Оғир индустрияни устун даражада ривожлантириш тўғрисидаги ленинча бош йўлни қаттиқ туриб ва оғишмай амалга ошириш блан биз жаҳоншумул тарихий ғалабага эришдик — ўтмишда қолоқ, аграр мамлакат бўлган мамлакатимизни йирик, юқори даражада механизациялашган қишлоқ хўжалигига эга бўлган биринчи даражали индустриал давлатга айлантирдик, социалистик жамиятни қуриб бўлиб, олға қараб, коммунизм сари қадамба-қадам ишонч блан бормоқдамиз. **(Қарсаклар).**

Давримизнинг алоҳида хусусияти шуки, бу даврда ишлабчиқаришнинг ҳамма тормоқларида техника мисли кўрилмаган даражада гуруллаб ўсмоқда. Агар XIX аср асос э'тибори блан буғ асри бўлган бўлса, XX аср электр асри бўлди, бу аср бизнинг кўз олдимизда атом энергияси асрига айланабошлади, атом энергияси ишлаб чиқарувчи кучларни ривожлантириш соҳасидаги битмас-туганмас имкониятларга эгадир.

Биз, коммунистлар XX асрнинг буюк кашфиётини, я'ни атом энергиясини партиямизнинг туб программ мақсади бўлган ишни амалга оширишга — коммунизм қурилишини амалга оширишга тўла-тўкис хизмат қилдиришимиз лозим. **(Қарсаклар).** Атом энергиясидан тинчлик мақсадлари йўлида фойдаланишда бизнинг мамлакатимиз бошқа мамлакатлардан олдинда бормоқда. Биз бу етакчилик ролимизни келажакда ҳам мустаҳкамлаб олишимиз лозим.

Саноатда техника прогрессини тезлаштириш ва меҳнат унумдорлигини ошириш масаласи, сизларга ма'лумки, ўтган йили Марказий Комитетнинг июль Пленумида жуда кескин масала қилиб қўйилган эди. Марказий Комитет Пленумининг қарорлари олтинчи бешйиллик Директиваларининг проектида ҳам акс эттирилган, бу проектда халқ хўжалигининг ҳамма тормоқларида техника прогрессини тезлатишни та'минлаш ва шу асосда меҳнат унумдорлигини ҳартомонлама оширишга эришиш вазифаси қўйилган.

Олтинчи бешйилликнинг асосий вазифаларидан бири — қишлоқ хўжалигини кескин суратда юксалтиришни амалга оширишдир. Аҳолининг озиқ-овқат маҳсулотига, енгил ва озиқ-овқат саноатининг хомаш'ёга тобора ўсиб бораётган эҳтиёжларини батамом қондириш учун биз қишлоқ хўжалигини бешинчи бешйилликдагига қараганда анча тезроқ ривожлантиришимиз лозим. Биз дон етиштиришни, техника экинларини, картошка, сабзавотни, чорвачилик маҳсулотларини кескин суратда оширишимиз лозим.

Саноатни, қишлоқ хўжалигини, транспортни, савдо-сотиқни, бутун халқ хўжалигини янада кучли суратда ўстириш, техникани тез сур'атлар блан тараққий қилдириш ва меҳнат унумдорлигини ошириш — янги бешйилликда халқнинг моддий фаровонлиги ва маданий савиясини тўхтовсиз ошириш каби социалистик ишлабчиқаришнинг асосий мақсадини муваффақият блан бажариш учун бизга имкон берадиган асосий шарт-шароитлар ана шулардан иборат.

Янги бешйиллик планни амалга ошириш СССРнинг асосий иқтисодий вазифасини ҳал қилишда муҳим босқич бўлади. СССРнинг бу асосий иқтисодий вазифаси—тинч иқтисодий мусобақа йўлида тарихан қисқа муддат ичида аҳоли жон бошига маҳсулот ишлаб чиқариш юзасидан энг тараққий қилган капиталистик мамлакатларга етиб олиш ва улардан ўзиб кетишдан иборат.

Революциядан илгариги помешчик-капиталистик Россиянинг бутун ижтимоий-иқтисодий тузумининг ўша вақтдаги илғор мамлакатлардан тарихий жиҳатдан ниҳоятда орқада қолганлигида ана шу проблеманинг илдизлари бор эди.

В. И. Ленин Октябрь революциясидан илгариёқ «Хавф солаётган ҳалокат ва унга қарши қандай курашмоқ керак» деган мақоласида иқтисодий жиҳатдан энг тараққий қилган мамлакатларга етиб олиш ва улардан ўзиб кетиш зарурлигини қат'ият блан уқтириб кўрсатган эди. Социалистик революциядан кейин бу вазифа Лениннинг мамлакатдаги барча ишлаб чиқарувчи кучларни юксалтиришнинг ва Ватанимизни иқтисодий жиҳатдан қудратли давлатга айлантиришнинг зарур шарти сифатида оғир саноатни ривожлантириш тўғрисидаги бирқанча кўрсатмаларида ўз ифодасини топган эди.

Дастлабки икки бешйилликни амалга ошириш натижасида Совет Иттифоқи илғор индустриал давлатга айланди ва саноат ишлабчиқаришининг умумий ҳажми жиҳатдан ўша вақтдаёқ дун'ёда иккинчи ўринга чиқиб олган эди. Бу эса шундай шарт-шароитларни вужудга келтирган эдики, бу шарт-шароитлар 1939 йил март ойида партиямизнинг XVIII с'ездига иқтисодий жиҳатдан, я'ни аҳоли жон бошига саноат маҳсулоти ишлаб чиқариш жиҳатидан энг тараққий қилган капиталистик мамлакатларга етиб олиш ва улардан ўзиб кетиш вазифасини ўртага қўйишга имкон берган эди.

Гитлерчилар Германиясининг Совет Иттифоқига ҳужум қилиши, биз мажбуран тортилган оғир уруш мамлакатимизнинг халқ хўжалигига жуда катта зиён етказди ва СССРнинг бу асосий иқтисодий вазифасини ҳал қилишни 10—11 йил давомида узиб қўйди.

Ҳозир биз хўжаликнинг урушдан бурунги даражасини тиклабгина қолмай, балки ундан анча илгари ўтиб кетганимиз бир чоқда, халқимиз СССРнинг асосий иқтисодий вазифасини энди иккинчи жаҳон урушидан илгариги вақтдаги шароитда эмас, бошқа шароитда ҳал қилади. Ҳозир вазият бошқачадир, биз учун жуда қулайдир. Совет Иттифоқининг моддий-техника базаси кўп жиҳатдан ўсиб кетди. Шуни айтиб ўтиш кифояки, мамлакатимизнинг саноат маҳсулоти ўтган йили 1939 йилги даражадан 3 ярим мартадан кўпроқ ошди, асосий иқтисодий вазифа ҳам худди ана шу 1939 йилда амалий равишда илгари сурилган эди. Совет Иттифоқи ўзининг иқтисодий қувватини йилдан-йил кучайтириб, ишлабчиқаришнинг абсолют миқдорлари юзасидан Европадаги энг тараққий топган капиталистик мамлакатларни жуда орқада қолдириб кетди.

(ДАВОМИ ИККИНЧИ БЕТДА)

Ўртоқ Н. А. БУЛГАНИН докладининг давоми

(БОШИ БИРИНЧИ БЕТДА)

Партиямиз иқтисодий жиҳатдан энг тараққий қилган капиталистик мамлакатларга етиб олиш ва улардан ўзиб кетиш вазифасини қўйганда, албатта, урушдан кейинги даврда бу мамлакатларнинг экономикаси ҳам бир жойда тўхтаб қолмаганлигини ҳисобга олади. АҚШда саноат ишлабчиқаришининг ҳажми урушдан илгариги даражага нисбатан тахминан икки марта кўпайди. Бошқа капиталистик мамлакатларда ҳам ишлабчиқариш ўсди. Биз биламизки, бу ўсишга вақтинча, ўткинчи факторлар сабаб бўлган эди, бу ўсиш бир'ёқлама ва ниҳоят даражада беқарор бўлиб, асосан, экономикани милитаризациялаш блан бирон тарзда боғлиқ бўлган саноат тормоқларини ўз ичига олади, бу ўсиш капиталистик ишлабчиқариш усулига хос бўлган асосий зиддиятларни бартараф қилмайди, балки аксинча, уларни кескинлаштиради. Буларнинг ҳаммаси шак-шубҳасиз. Шундай бўлишига қарамай, биз СССРнинг асосий иқтисодий вазифасини ҳал қилиш учун ҳозир ишлабчиқаришни юксалтириш масштабларини урушдан илгари бизда белгиланганидан кўра анча кенгроқ кўламда олиб бориш талаб қилинишини очиқ-ойдин тушунишимиз керак.

СССРнинг асосий иқтисодий вазифасини ҳал қилишда ҳозирги даврнинг хусусияти яна шундан иборатки, урушдан илгариги вақтдан фарқли ўлароқ, бу вазифани мамлакатимиз буюк тарихий даврда ҳал қилмоқда, бу даврда энди битта социалистик мамлакат капиталистик дун'ё блан мусобақа қилаётгани йўқ, балки **икки жаҳон системасининг** — социалистик система блан капиталистик системанинг тинч иқтисодий мусобақаси давом этмоқда.

Европа ва Осиёдаги аҳолининг деярлик ярмиси капитализм блан алоқани қат'ий суратда узди. Бутун инсониятнинг учдан бир қисмидан кўпроғи социалистик қурилиш йўлига қат'ий суратда кириб олди. Бу—жаҳоншумул тарихий аҳамиятга эга бўлган жуда катта фактдир.

Жаҳон социалистик хўжалик системасидаги мамлакатларнинг иқтисодий тараққиётида, албатта, ўзига хос хусусиятлар бор, бу хусусиятлар мазкур мамлакатларнинг тарихий ўтмишидан, шунингдек ҳарбир мамлакатнинг ўзига хос шарт-шароитларидан келиб чиқади. Лекин социалистик лагерьдаги мамлакатларнинг ўзига хос хусусиятлари бўлиши блан бир қаторда, туб, асосий масалада уларни бирлаштирадиган умумий бир нарса ҳам бор. Бу умумий нарса шундан иборатки, бу мамлакатларнинг ҳаммаси социализм ва коммунизм қурилиши йўлидан бормоқда; бу мамлакатларнинг ҳаммасида ҳокимият тепасида деҳқонлар блан иттифоқда бўлган ва марксистик партия раҳбарлик қилаётган ишчилар синфи турибди.

Социалистик лагерьдаги суверен мамлакатлар ўртасидаги иқтисодий муносабатлар ўзаро дўстона ҳамкорликка асосланган. Бу ҳамкорлик соҳалари жуда кенг ва хилма-хилдир. Бу ҳамкорлик умумий манфаатларни кўзлаб, иқтисодий ресурслардан ва ишлабчиқариш қувватларидан рационал фойдаланишда, халқ хўжалигининг айрим тормоқларини ривожлантириш планларини координациялаштиришда, ишлабчиқаришни ихтисослаштириш ва кооперативлаштиришда, илмий-техника ютуқларини ва илғор ишлабчиқариш тажрибасини ўзаро баҳам кўришда ва шу кабиларда ифодаланади. Капиталистик системага хос бўлган кризислардан, ишсизликдан ва бошқа давосиз иллатлардан ҳоли бўлган жаҳон социалистик системасининг тобора ўсиб ва мустаҳкамланиб бораётган иқтисодий қувватининг манбаи ана шу дўстона ҳамкорликда ва ўзаро ёрдамдадир.

Иккинчи жаҳон уруши натижасида бирқанча мамлакатларнинг капиталистик системадан ажралиб чиқиши капиталистик муносабатларнинг ҳукмронлик қилиш доирасини анча қисқартириб қўйди. Яна шу факт ҳам алоҳида аҳамиятга эгадирки, бизнинг кўз олдимизда империализмнинг мустамлака системаси емирилиб бормоқда, бу системанинг ҳалокатга учраши муқаррарлигини Ленин зийраклик блан олдиндан кўрган эди.

Шундай қилиб, Совет Иттифоқи, шунингдек бутун социалистик лагерь капитализм блан иқтисодий мусобақада ғоят катта устунликларга эгадир. Ҳал қилучи устунлик шундан иборатки, социалистик хўжалик системаси ишлаб чиқарувчи кучларни ривожлантириш учун, миллион-миллион меҳнаткашларнинг — жамиятнинг барча моддий не'матларини ва ма'навий бойликларини яратучи миллионларча меҳнаткашларнинг талантларини ва қобилиятларини гуллатиб-яшнатиш учун жуда кенг имкониятларни туғдириб бермоқда.

Бу ғоят катта, ҳақиқатан чексиз имкониятлардан максимал даражада фойдаланиш учун партия, совет, хўжалик ташкилотларимизнинг саноатга, транспортга, қишлоқ хўжалигига раҳбарлик қилиш соҳасидаги бутун ишини қат'ият блан яхшилаш ва мукаммаллаштириш зарур. Ўз вақтида Владимир Ильич Ленин қизғин истак билдириб, бизнинг с'ездларимиз трибунасидан кўпроқ инженерлар ва агрономлар сўзласалар, с'ездлар ва кенгашлар хўжалик соҳасида эришган ютуқларни текшириб турадиган органлар бўлса, унда биз хўжалик қурилишини чинакам ўргансак, яхши бўлар эди, деган эди. Партия ва совет халқи Лениннинг ана шу истагини амалга оширди.

Ўртоқлар, бизнинг с'ездимизга бир назар ташланг. Марказий Комитет ҳисобот докладини амалий ва конкрет равишда муҳокама қилинганлигига, саноат, қишлоқ хўжалиги ишларининг амалий масалаларини делегатлар томонидан сўзланган нутқларда батафсил таҳлил қилинганлигига бир назар ташланг.

Партиямизнинг, унинг Марказий Комитетининг ғоят катта ташкилотчилик иши ана шунда яққол кўринди, партиямиз Марказий Комитети сўнгги йилларда ишлабчиқаришнинг экономикаси масалаларига, илғор тажрибани ўрганишга, бу тажрибани кенг кўламда ёйишга кадрларимизнинг диққатини жуда қат'ият блан тортиб келмоқда. Кўпроқ конкретлик бўлсин! Бу ленинча принцип ҳозирги вақтда ҳарқачонгидан кўра ҳал қилучи аҳамиятга эгадир. Ҳозирги вақтда хўжаликка раҳбарлик қилиш соҳасидаги бутун ишимизнинг ўзаги ана шунда.

Коммунистик партия ва бутун совет халқи шунга қаттиқ ишонганларки, икки системанинг тарихий мусобақасида энг прогрессив система бўлган социалистик система ғалаба қозонади. Лекин ғалаба, албатта, ўз-ўзидан келмайди. Ғалабага эришмоқ учун биз халқ хўжалигининг барча тормоқларини тез сур'атлар блан ривожлантиришни бундан кейин ҳам сақлаб қолишимиз, техника прогресси ва меҳнат унумдорлигини ошириш соҳасида бошқа мамлакатлардан олдинда боришимиз, кундалик ташкилотчилик ишимизни тинмай яхшилаб боришимиз зарур.

Олтинчи бешйиллик план топшириқларининг бажарилиши Совет Иттифоқининг иқтисодий қувватини янада юқорироқ босқичга кўтаради ва шу блан бирга, улуғ социалистик лагерьдаги барча мамлакатларнинг иқтисодий жиҳатдан янада тараққий қилишига, бутун жаҳон социалистик хўжалик системасининг мустаҳкамланиб боришига ёрдам беради.

II.

Олтинчи бешйилликда СССР халқ хўжалигининг ривожланиши

САНОАТ СОҲАСИДАГИ ВАЗИФАЛАР

Халқ хўжалигининг ҳамма тормоқларини янада юксалтириш, аввало социалистик саноатни тез ривожлантиришга боғлиқдир.

Директивалар проекти олтинчи бешйилликда саноат маҳсулоти ҳажмини 65 процент кўпайтиришни кўзда тутади. Демак, 1960 йилда — олтинчи бешйилликнинг охирги йилида, мамлакатимизда саноат маҳсулоти 1950 йилдагига қараганда уч баравар кўп ва урушдан олдинги 1940 йилдагига қараганда 5,3 баравар кўп ишлаб чиқарилади.

Олтинчи бешйилликнинг саноат соҳасидаги энг муҳим вазифалари шундан иборатки, биринчи навбатда қора ва рангли металлургияни, нефть, кўмир ва химия саноатлари тараққиётини олдинга силжитиш, электростанциялар қурилишининг илдам сур'атлар блан боришини та'минлаш ва машинасозликни, айниқса техника жиҳатидан такомиллашган станоклар, темирчилик-пресслаш машиналари, автоматика воситалари ва приборлар ишлаб чиқаришни тез ўстириш керак.

Умуман олтинчи бешйилликда ишлабчиқариш воситалари ишлаб чиқариш («А» группаси) тахминан 70 процент кўпайтирилади. Ишлабчиқариш воситалари ишлаб чиқариш 1940 йилдагига нисбатан 6,6 марта ошади.

Оғир индустриянинг кенг миқ'ёсда ўсиши ва қишлоқ хўжалик ишлабчиқаришининг тез юксалиб бориши халқ исте'мол қиладиган товарлар ишлаб чиқаручи саноат тормоқларини ривожлантиришни тезлаштириш имкониятини беради.

Исте'мол қилинадиган буюмлар ишлаб чиқариш тахминан 60 процент кўпаяди. 1960 йилда исте'мол қилинадиган буюмлар ишлаб чиқариш («Б» группаси) 1940 йилдагига нисбатан уч ярим баравар кўпаяди.

Олтинчи бешйиллик планни амалга ошириш натижасида 1960 йилда Совет Иттифоқи пўлатни, электр қувватини, цементни, ёқилғини Англия, Франция ва Ғарбий Германия мамлакатларининг ҳаммасини қўшиб ҳисоблаганда ҳозирги вақтда ишлаб чиқарилаётганига қараганда кўпроқ ишлаб чиқаради. Саноат маҳсулоти ишлаб чиқаришнинг ҳажми жиҳатидан Совет Иттифоқи Америка Қўшма Штатларига анча яқинлашиб қолади.

Партиямиз **қора металлургияга** ҳамиша жуда катта аҳамият бериб келди ва бериб келмоқда. Чунки халқ хўжалигининг ҳамма тормоқларини ривожлантириш оқибат натижада қора металлургияга боғлиқдир.

Қора металлар ишлаб чиқаришда эришилган даражани олтинчи бешйилликда анча ошириш вазифасини ўз олдимизга қўямиз. 1960 йилда бизнинг мамлакатимизда тахминан 53 миллион тонна чўян, ёки 1940 йилдагига қараганда 3,6 баравар кўп чўян ишлаб чиқарилади; 68 миллион 300 минг тонна ёки 1940 йилдагига қараганда 3,7 баравар кўп пўлат ишлаб чиқарилади; 52 миллион 700 минг тонна ёки 1940 йилдагига қараганда 4 баравар кўп прокат ишлаб чиқарилади.

Лекин қора металлар ишлаб чиқаришнинг ҳажмини кўпайтириш блангина иш битмайди. Металлурглар олтинчи бешйилликда легирлашган ва кам легирлашган пўлатлар, электропўлатлар ва сифатли металлнинг бошқа турларини ишлаб чиқаришни кескин равишда оширишлари лозим, чунки бу нарса халқ хўжалиги ва мудофаа учун катта аҳамиятга эга. Металл маҳсулотларнинг сортларини анча кўпайтириш ва прокатнинг энг тежамли профилларини ишлаб чиқаришни ошириш вазифаси турипти. Мана шуларнинг ҳаммаси металл ресурсларидан самарали фойдаланишга имкон беради, машиналар ва металл конструкцияларнинг вазнини енгиллаштиришга, яна ҳам мукаммалроқ ускуналар яратишга имкон беради.

Бешинчи бешйилликда металлурглар ишлаб турган мавжуд агрегатлардан кўпроқ металл олмоқ учун анча меҳнат сарф қилдилар. Бу нарса яхши натижалар берди, лекин қора металлургияда ҳали ҳам катта резервлар борлигини унутмаслик керак.

Мавжуд қувватлардан яхшироқ фойдаланиш, эскириб қолган ускуналарни янгилаш ва ишлабчиқариш технологиясини такомиллаштириш ҳисобигагина металлурглар олтинчи бешйилликда мамлакатга чўянни кўпайтиришга мўлжалланган миқдорнинг учдан бир қисмидан кўпроғини ва кўпайтиришга мўлжалланган пўлат миқдорининг қарийб ярмисини беришлари лозим.

Олтинчи бешйилликда **рангли металлургияни** ривожлантиришга жиддий э'тибор берилади.

Янги электростанциялар ва электр шохобчалари, кабель алоқа линиялари, аккумуляторлар, темир йўлларни электрлаштириш ва халқ хўжалигининг бошқа эҳтиёжлари учун мис, қурғошин, алюминий кўп миқдорда керак бўлади. Никель, вольфрам, молибден, ниобий ва бошқа рангли ва нодир металлар ишлаб чиқаришни кўпайтириш юқори босимли буғ турбиналари, газ турбиналари ва бошқа машиналар ясаш учун ишлатиладиган легирланган пўлатлар ҳамда оловга бардош берадиган қотишмалар ишлаб чиқаришни янада ривожлантириш учун зарур.

Рангли ва нодир металлар ишлаб чиқариш, Директивалар проектида кўзда тутилганидек, янги бешйилликда тез сур'атлар блан ривожлантирилиши лозим. Олтинчи бешйилликда рангли металлар ишлаб чиқаришнинг ўрта ҳисоб блан ҳар йилги ўсиши ўтган бешйилликлардаги ишлабчиқаришнинг ўсишига қараганда анча ошиқ бўлиши лозим.

Рангли ва нодир металлар ишлаб чиқаришни кўпайтирмоқ учун руда базасини ривожлантириш, хомаш'ёдан комплекс фойдаланишни яхшилаш, рудалардан металларни янада тўла равишда чиқариб олишни та'минлаш зарур.

Софлиги юксак даражада бўлган ва электроникани, радиотехникани ҳамда оловга бардош берадиган қотишмалар ишлаб чиқаришни ривожлантирмоқ учун зарур бўлган рангли ва нодир металлар ишлаб чиқаришни кўпайтириш рангли металлургия ходимларининг муҳим вазифасидир.

Ёқилғи саноати. 1955 йилда мамлакатимизнинг ёқилғи балансида кўмирнинг ҳиссаси 65 процент, нефтьнинг ҳиссаси 22,5 процент, табиий газнинг ҳиссаси 2,5 процент бўлган эди. Бундан кўриниб туриптики, нефть ва айниқса газнинг ёқилғи балансидаги салмоғи унчалик катта эмас. Аммо газ блан нефть ёқилғининг энг арзон ва энг самарали турларидан ҳисобланади. Табиий газ қазиб чиқариш таннархи кўмир қазиб чиқариш таннархига қараганда 8 баравар арзонга тушади. Бундан ташқари нефть блан газ кўпгина химия маҳсулотлари олиш учун жуда яхши хомаш'ёдир.

Шу сабабли нефть ва газ саноатини ривожлантиришни ҳартомонлама жадаллаштиришга кўпроқ э'тибор берилади. Директивалар проектида 1960 йилда кўмир чиқаришни 1955 йилдагига нисбатан 52 процент кўпайтириш, нефть чиқаришни 91 процент ва газ чиқаришни қарийб 4 баравар кўпайтириш мўлжалланади.

Ҳозирги вақтда Совет Иттифоқининг жуда катта ва техника блан яхши та'минланган **кўмир саноати** бор.

Броқ, бешинчи бешйилликда кўмир чиқариш халқ хўжалигининг эҳтиёжларидан орқада қолиб келди, бу эса корхоналарни ва транспортни ёқилғи блан та'минлашда қийинчиликлар туғдирди. Кўмирга бўлган эҳтиёж блан кўмир чиқариш ўртасидаги тафовут СССРнинг Европа қисмида айниқса кўпроқ сезилди.

1960 йилда 593 миллион тонна ёки 1955 йилдагига қараганда 1,5 баравар кўп кўмир қазиб чиқариш мўлжалланади. Бу — жуда жиддий вазифадир. Бу вазифани бажариш халқ хўжалигининг кўмирга бўлган эҳтиёжларини қондирибгина қолмасдан, шу блан бирга, давлатнинг кўмир запасларини кўпайтиришга ҳам имкон беради.

Мамлакатнинг Шарқий районларидан унинг Европа қисмига кўмирни узоқ масофаларга ташиб боришни кескин равишда қисқартириш мақсадида Донбасс кўмир саноатини анча тезроқ ривожлантириш кўзда тутилади. Мамлакатни ёқилғи блан та'минлашда Донец кўмир ҳавзаси аввалгидек жуда муҳим роль ўйнайди. 1960 йилда Донбассда 212 миллион тонна ёки 1955 йилдагига қараганда 77 миллион тонна кўп кўмир қазиб чиқарилиши лозим. Лекин Донец кўмири қимматга тушаётганлиги, бу кўмирни чиқариш қийинлиги, унинг таннархи эса баланд эканлиги сабабли Донбассда кўмир чиқаришни янада ривожлантириш блан бирқаторда, Украинада бошқа манба'лар ҳисобига ҳам энергетика базасини кенгайтириш ва мустаҳкамлаш керак.

Шу муносабат блан Украинада Кировоград ёнидаги Александрия, Львов-Волинск кўмир конлари сингари кўмир чиқадиган конлардан, шунингдек Днепрнинг ўнг соҳилидаги ҳамда ғарбий областьлардаги бошқа кўмир конларидан ҳартомонлама фойдаланиш масаласи туғилади.

Украинада бўлган гидроэнергия ва табиий газ ресурсларидан ҳартомонлама фойдаланишимиз лозим.

Ҳозирги вақтда ишлаб турган Днепр ва Каховка гидроэлектростанцияларидан ташқари олтинчи бешйилликда Кременчуг ва Днепродзержинск гидроэлектростанциялари қурилади ҳамда Каневский станциясини қуриш бошланади. Ғарбий Украинада табиий газ чиқаришни анча ривожлантириш ҳам кўзда тутилмоқда.

Ҳукумат Госпланга Украинадаги гидроресурслардан фойдаланиш масаласини яна бир марта кўриб чиқишни топширди. Бу соҳада қўшимча тадбирлар кўриш ҳам мумкин бўлар.

Украинада гидроэнергетикани ва газ чиқаришни ривожлантириш катта халқ хўжалик аҳамиятига эгадир, чунки бу блан мамлакатнинг ёқилғи, энергетика ресурслари кенгайтирилади ва қимматга тушаётган Донец кўмирининг кўп миқдорини ёқилғининг анча арзонга тушадиган турлари блан алмаштириш имконияти туғилади.

Мамлакатнинг шарқида олтинчи бешйилликда кўпгина саноат корхоналари, электростанциялар ишга туширилади ва янги темир йўллар қуриш авж олдириб юборилади. Шу муносабат блан коксланадиган кўмирларга ва энергетика кўмирларига бўлган эҳтиёж анча ортади.

Шарқ районларда мана шундай кўмирларнинг жуда бой запаслари бор ва камроқ капитал маблағ сарфлаб шахталар қуриш ҳамда СССРнинг Европа қисмидагига қараганда анча арзонга тушадиган кўмир олиш имконияти бор, яна бунинг устига кўмир чиқадиган жойларнинг кўпида кўмирни очиқ разрезлардан қазиб олиш мумкин. Кузнецк, Қарағанда ҳавзаларида ва Шарқдаги бошқа ҳавзаларда кўмир чиқаришни анча ривожлантириш вазифаси қўйилмоқда.

1960 йилда **нефть** 135 миллион тонна ёки 1940 йилдагига қараганда қарийб 4,5 баравар кўп чиқарилиши лозим.

Ўтган бешйилликлар давомида мамлакатимизда нефть саноатини янада тез ривожлантирмоқ учун зарур шароит вужудга келтирилди. Янги катта нефть районлари топилди ва ишга туширилди. Бунинг натижасида нефтьнинг саноат запаслари урушдан кейинги йилларда тўрт баравардан зиёдроқ кўпайди. Кучли нефть машинасозлиги вужудга келтирилди ва у нефть саноатини техника жиҳатидан мукаммал ускуналар блан та'минлайдиган бўлиб қолди.

Уралдаги ва айниқса Волга бўйидаги жуда бой нефть конларини ўзлаштириш муваффақиятли бормоқда. 1960 йилда шу районларда мамлакатда чиқарилаётган бутун нефтьнинг 75 проценти олиниши лозим.

Волгабўйида, Уралда нефть саноатини тез сур'атлар блан ривожлантириш биз учун манфаатлидир, чунки шу районларда чиқариладиган нефтьнинг таннархи эски нефть районларидагига қараганда 3—4 баравар арзонга тушади.

Мамлакатнинг Шарқ районларида нефть чиқаришни тез ривожлантириш йўлини тутаётганлигимиздан эски нефть базаларига — мамлакатга нефтьнинг энг яхши сортларини бераётган Боку ва Грозныйга э'тиборни сусайтириш мумкин экан деган ма'но чиқмайди, албатта.

Олтинчи бешйилликда нефть маҳсулотлари ишлайдиган саноатни кенг ривожлантириш тўғрисида жиддий ғамхўрлик қилишимиз ва бу ишда нефть маҳсулотлари ишлаб берадиган установкалар, шу вақтгача қурилаётган установкаларга қараганда 3—5 баравар кўпроқ қувватга эга бўлган катта установкалар қуриш йўлидан боришимиз лозим. Бу эса нефть маҳсулотлари ишлаб чиқарадиган заводлар қуришни анча арзонлаштириш ва тезлаштириш имкониятини беради.

Нефть чиқаришни ошириш юзасидан катта топшириқлар берилаётганлиги сабабли нефтьни ва нефть маҳсулотларини трубопроводлар орқали юборишни кенг авж олдириш талаб қилинади. Олтинчи бешйилликда 14,5 минг километрдан кўпроқ магистраль трубопроводлар қуриш мўлжалланади. Бешйилликда нефть ташишнинг умумий ҳажмида трубопровод транспортининг салмоғи икки ярим баравардан зиёдроқ ортади.

Олтинчи бешйилликда **газ** саноати ҳартомонлама ривожлантирилади. Бешйилликда газ чиқариш кўпайтирилиб, 40 миллиард кубометрга етказилади, Ставропольдаги, Харьков ёнида бўлган Шебелинскийдаги, Саратов ёнида бўлган Степановскдаги газ чиқадиган янги конлар ишга туширилади ва Обь дар'ёсининг этакларида бўлган Березовский газ кони ишга тушириш учун тайёрланади. Ҳаммаси бўлиб, 9 минг километрга яқин узунликдаги магистрал газопроводлар қурилиши лозим.

Электрлаштириш. Партия Марказий Комитети В. И. Лениннинг мамлакатни электрлаштириш тўғрисидаги кўрсатмасини оғишмай амалга оширади.

1955 йилда Совет Иттифоқидаги ҳамма электростанциялар 170 миллиард киловатт-соат электр қуввати ҳосил қилди. Бу эса 1940 йилдагига қараганда 3,5 баравар кўп электр қуввати ҳосил қилинганлигини кўрсатади. Броқ, электр қувватига бўлган эҳтиёж катта қийинчиликлар блан қондириб келинди.

Олтинчи бешйилликда халқ хўжалигининг электр қувватига бўлган ва ўсиб бораётган эҳтиёжларини тўла қондирмоқ ҳамда электр қувватларининг резервларини вужудга келтирмоқ учун электростанцияларда қувватларни тез сур'атлар блан кўпайтиришни та'минлаш вазифаси қўйилди. Бешйиллик мобайнида саноатнинг ялпи маҳсулоти 65 процент кўпайтирилгани ҳолда электр қуввати ҳосил қилиш 88 процент кўпайтирилиши, электр станцияларнинг қуввати эса 2,2 баравар кўпайтирилиши лозим.

Мамлакатимиз гидроэнергетика ресурсларига бой. Гидроэлектростанциялар шунинг учун ҳам фойдаликки, бу станциялар ёқилғи талаб қилмайди ва энг арзон электр қуввати беради.

Олтинчи бешйилликда гидроэлектростанциялар қуришга катта э'тибор берилади. Гидроэлектростанцияларнинг қуввати беш йил мобайнида 2,7 баравар кўпайтирилади.

СССРнинг Европа қисмида Волга ва Кама дар'ёларининг энергетика ресурсларидан фойдаланиш ишлари давом эттирилади. Куйбишев, Горький, Сталинград, Молотов ва Воткинск гидроэлектростанциялари қуриб битказилади ва бундан ташқари Волга дар'ёсида Саратов, Чебоксари ҳамда Кама дар'ёсида — Нижне-Камский гидроэлектростанцияларини қуриш авж олдириб юборилади.

Сибирьда жуда катта гидроэлектростанциялар, я'ни Ангара дар'ёсидаги Братск гидроэлектростанциясини ва Енисей дар'ёсидаги Красноярск гидроэлектростанциясини қуриш ишлари кенг миқ'ёсда авж олдириб юборилади. Ҳарқайсиси 3 миллион 200 минг киловатт қувватга эга бўлган шу гидроэлектростанцияларнинг ҳарбири йилига Куйбишев ва Сталинград гидроэлектростанцияларининг ҳар иккаласи биргаликда ишлаб чиқарадиган қувватга баравар келадиган электр қуввати ишлаб чиқаради. Сибирь станцияларининг арзон электр қувватидан электр қувватини кўп ишлатадиган бирқанча ишлабчиқариш тормоқларини ташкил этиш учун фойдаланиш кўзда тутилади.

Ёқилғи кучи блан ишлайдиган электростанцияларни қуришга келганда, бу соҳада ҳарбир агрегати 100, 150 ва 200 минг киловатт электр қуввати берадиган ҳамда юксак босимли ва юксак температурадаги буғ блан ишлайдиган кучли электростанциялар қуриш вазифаси қўйилмоқда. Бундай катта электростанциялар иқтисодий жиҳатдан қараганда қуввати камроқ бўлган электростанцияларга нисбатан анча фойдалидир.

Олтинчи бешйилликда кўп миқдорда электр шохобчалари қурилади. Совет энергетикаси ривожлантирила бошланган дастлабки йилларда станцияларни электр шохобчалари блан бир-бирига қўшиш, я'ни уларни халқа тарзида бир-бирига боғлаш айрим районлар доирасида амалга оширилган эди. Кейинги вақтларда район энергетика системалари бир-бири блан туташтирилди ва районлараро энергетика системалари вужудга келтирилди.

Олтинчи бешйилликда диққатга сазовор бўлган ва муҳим вазифа, я'ни СССРнинг бутун Европа қисмида яхлит энергетика системасини вужудга келтириш вазифаси қўйилди. Бу яхлит система Куйбишев ва Сталинград гидроэлектростанцияларини кучланиши 400 минг вольтли электропередача линиялар орқали Марказ, Жануб ва Урал энергетика системалари блан бирлаштирилади.

Мамлакатнинг Европа қисмидаги туташ энергетика системаси блан бирлаштирилган электростанцияларда 1960 йилда Совет Иттифоқида ҳосил қилинадиган бутун электр қувватининг қарийб ярмиси ишлаб чиқариладиган бўлади.

Олтинчи бешйилликда Марказий Сибирьнинг туташ энергетика системасини барпо қилиш ишлари бошланади. Бу система Ангара ва Енисей дар'ёларидаги гидроэлектростанцияларни Кузбасс, Новосибирск, Иркутск ва Красноярскдаги ёқилғи кучи блан ишлайдиган электростанциялар ҳамда гидравлик электростанциялар блан бирлаштиради.

Бирлаштирилган энергетика системаларининг вужудга келтирилиши электр қуввати блан та'минлашнинг бир текисда боришини анча яхшилайди, станциялар ишининг иқтисодий кўрсаткичларини жиддий равишда яхшилайди, ўртача ва унчалик катта қувватга эга бўлмаган, унчалик тежамли бўлмаган жуда кўп электростанциялар қуриш ўрнига катта-катта электростанциялар қуриш имкониятини беради ҳамда ҳозирги вақтда электр қуввати етишмаётган янги районларни тўла равишда электрлаштиришга имкон беради.

Атом электростанциялар қуришни кенгайтириш ва улардан фойдаланиш олтинчи бешйилликдаги катта ишлардан биридир. Директивалар проектида ҳаммаси бўлиб икки-икки ярим миллион киловатт қувватга эга бўлган бирнеча атом электростанциялари қуриш кўзда тутилган. Бу атом электростанцияларининг қуввати машҳур ГОЭЛРО планига биноан қуришга мўлжалланган барча электростанцияларнинг қувватига қараганда қарийб бир ярим баравар ошиқ бўлади.

Химия саноати. Саноатнинг ва қишлоқ хўжалигининг турли тормоқлари учун химиянинг роли ва аҳамияти тобора кўпроқ ошиб бормоқда. Химия саноатини тез ривожлантириш техникани тараққий эттиришнинг кўпдан бери зарур шарти бўлиб қолди.

Химия саноатининг ҳозирги ҳолати бизни қаноатлантира олмайди ва шу сабабли олтинчи бешйилликда уни тез ривожлантириш кўзда тутилади.

Саноатнинг бу тормоғидаги энг муҳим вазифаларнинг бири — қишлоқ хўжалик экинлари ҳосилдорлигини оширишни та'минлайдиган минерал ўғитларни ишлаб чиқаришни кўпайтиришдир. 1960 йилда минерал ўғитлар ишлаб чиқариш кўпайтирилиб, қарийб 20 миллион тоннага етказилиши лозим, я'ни 1940 йилдагига қараганда 6,5 баравар кўп ва 1955 йилдагига қараганда 2 баравардан зиёдроқ минерал ўғит ишлаб чиқарилиши лозим.

Қишлоқ хўжалик экинларининг зараркунандаларига ва касалликларига қарши курашмоқ учун янги, яна ҳам яхши натижа берадиган заҳар химикатлар ишлаб чиқаришни, шунингдек қишлоқ хўжалик экинларини ўтоқ қилмоқ учун сарфланадиган меҳнатни кескин равишда камайтиришни та'минлаш мақсадида бегона ўтларга қарши курашиш учун керакли припаратларни кенг миқ'ёсда ишлаб чиқаришни ташкил этиш керак.

Синтетик спирт, синтетик каучук, растворительлар, лаклар, совуннинг ўрнини босадиган юқори сифатли моддалар ҳамда нефть ва табиий газлардан бошқа хил химия маҳсулотлари ишлаб чиқаришни кенг ривожлантириш химия саноатининг муҳим вазифасидир. Ҳозирги вақтда биз бундай мақсадлар учун дон, картошка ва овқатбоп ёғларни ишлатмоқдамиз. Нефть ва табиий газлардан синтетик маҳсулотлар ишлаб чиқариш дон ва ўсимлик ёғларини техника мақсадларига сарфлашни олтинчи бешйилликда анча камайтиришга, кейинроқ бориб эса бутунлай тўхтатишга имкон беради.

Химия саноатининг ходимлари сун'ий ипак, пойафзал, галантерия сингари кенг исте'мол товарлари тайёрлаш учун зарур бўлган хомаш'ёлар ишлаб чиқаришни кенг миқ'ёсда авж олдириб юборишлари лозим. Сун'ий тола ясаш учун ишлатиладиган синтетик материаллар ишлаб чиқаришни беш йил мобайнида 6 баравар кўпайтириш мўлжалланади.

Машинасозлик, радиотехника ва авиация учун синтетик материаллар чиқаришни кўпайтириш ва уларнинг ассортиментини кенгайтириш, шунингдек юқори сифатли электр-изоляция материаллари ва пластмасса ишлаб чиқаришни ривожлантириш керак. Бу материалларни ишлатиш машиналарнинг ва буюмларнинг вазнини камайтиришга имкон беради ҳамда рангли металларни тежайди.

Халқ хўжалиги автомобиль шиналарига ҳали ҳам кўп муҳтожлик сезмоқда. Директивалар проектида автомобиль шиналарини ишлаб чиқаришни икки баравар кўпайтириш мўлжалланган, химия саноатининг ходимлари бу топшириқни минимал топшириқ деб қабул қилишлари лозим.

Қора ва рангли металлургияни, ёқилғи ва химия саноатини ривожлантирмоқ учун кучли хомаш'ё базаси бўлиши керак. Мамлакатимизнинг хомаш'ё чиқарадиган саноати турли фойдали қазилмаларнинг текшириб аниқланган жуда катта запасларига эгадир. Совет Иттифоқи темир ва марганец рудаларининг, мис, қўрғошин, боксит, никель, вольфрам, калий тузи ва фосфат хомаш'ёларининг текшириб аниқланган запаслари жиҳатидан жаҳонда биринчи ўринда туради.

Кенг авж олдириб юборилган **геология-разведка** ишлари натижасида кўмир, нефть, қора, рангли, нодир металлар берадиган рудалар ва бошқа фойдали қазилмаларнинг янги катта запаслари топилди. Шулар базасида оғир саноатимизнинг катта корхоналари барпо қилинади.

Геологларимизга қойил қолиш керак. Улар ўтган бешйилликда яхши ишладилар ва тузук натижаларга эришдилар. Чунончи, Кустанай областида жуда кўп миқдорда темир руда чиқадиган жойлар, энергетика кўмири ва бокситлар чиқадиган жойлар топилди. Бу конлар саноат ўзлаштириши учун ғоят қулай районларга жойлашган. Бу кашфиётнинг аҳамиятини тасаввур қилмоқ учун шуни айтиб ўтиш кифоядирки, Геология ва ер ости бойликларини асраш министрлигининг ма'лумотларига қараганда, Кустанайда топилган конлардаги темир руда запаслари Уралда, шу жумладан Магнитная тоғида текшириб аниқланган темир руда запасларидан кўплик қилади.

Директиваларда Кустанай темир руда запаслари базасида йилига 10 миллион тонна руда ишлаб чиқариш қувватига эга бўлган темир руда саноати барпо қилиш, катта боксит рудниги, алюминий заводи қуриш, шунингдек кенг миқ'ёсда энергетик кўмирлари қазиб чиқаришни ташкил этиш кўзда тутилади.

Ёқутистон АССРнинг жанубий районларида ҳамда Шарқий Забайкалье районларида коксланадиган кўмир ва темир руда чиқадиган янги катта конлар борлиги аниқланди.

Украинанинг шарқий қисмида, Ставрополь ўлкасида ва Шимолий Уралга туташган районда табиий газ чиқадиган жуда катта конлар топилганлиги катта аҳамиятга эгадир.

Ёқутистон АССРда жуда кўп миқдорда олмос запаслари бўлган конлар топилганлиги кейинги йилларда қилинган ажойиб кашфиёт бўлди.

Нефть, газ, коксланадиган кўмирлар, қора, рангли, нодир металлар ва бошқа фойдали қазилмалар чиқадиган янги жойларни турли иқтисодий районларда ва аввало, мамлакатнинг шарқида қидириш ва разведка қилиш ишларини бундан буён ҳам давом эттириш зарур. Бу нарса хомаш'ё чиқарадиган саноатни янада бир текисда жойлаштиришни амалга оширмоқ ва ишлаб турган ҳамда қурилаётган корхоналарнинг разведка қилиб топилган фойдали қазилмалар запаслари блан узоқ муддат ишлашини та'минламоқ учун керак бўлади.

Машинасозлик. Марказий Комитетнинг ўтган йил июль ойида бўлиб ўтган Пленумида машинасозлик министрликлари технология жиҳатидан мукаммал ускуналар ва асбоблар ишлаб чиқишда ва ишлабчиқаришда орқада қолаётганликлари учун қаттиқ ва жуда тўғри танқид қилинган эдилар.

Машинасозлик, биринчи навбатда станоксозлик ва инструментсозлик саноати ўзининг ривожланишида саноатнинг бошқа тормоқларига қараганда олдинда бориши лозим. Шу сабабли олтинчи бешйилликда машинасозлик ва металл ишлаш саноатининг маҳсулотини 80 процент кўпайтириш мўлжалланди.

Янги бешйилликда машинасозлик саноати олдида катта вазифалар турипти. Қисқа муддатлар ичида машинасозлик заводларини иш унуми юксак даражада бўлган янги ускуналар блан бойитиш керак. Буерда гап аввало металл қирқадиган станоклар, темирчилик-пресслаш машиналари ва металл қуядиган машиналар тўғрисида, автомат ва яримавтомат линиялар тўғрисида боради.

Металл қирқадиган станоклар ишлаб чиқариш беш йил мобайнида қарийб икки баравар кўпайтирилиши лозим. Тайёрлаб чиқариладиган ҳамма станокларнинг камида ярмисини энг прогрессив группалардан бўлган металл қирқиш станоклари ташкил этиши лозим. Чунончи, деталларни бир йўла бирқанча металл қирқиш инструментлари блан ишлашга имкон берадиган кўп позицияли агрегат станоклар ишлаб чиқариш қарийб икки ярим баравар кўпайтирилиши, автомат ва яримавтомат линиялар ҳамда автомат цехлар ва заводлар учун ускуналар ишлаб чиқариш тахминан 5 баравар кўпайтирилиши лозим.

Бешйилликда темирчилик-пресслаш ускуналари ишлаб чиқаришни тахминан 2 баравар кўпайтириш, оғир пресслар ишлаб чиқаришни эса камида 4 баравар кўпайтириш вазифаси қўйилган. Чўкичловчи эски болғалар ўрнига бирнеча минг тонна куч блан босадиган чўкичловчи машина-прессларни жорий қилиш керак, бу эса аниқ штамповкаларни тайёрлашнинг янги прогрессив технологиясини жорий қилишга, буюмларга сарф бўладиган меҳнатни ва металлни кескин равишда камайтиришга имкон беради.

Қуюв цехларида формовшчиклар, қуючилар, обрубщикларнинг оғир ва кам унумли қўл меҳнатини машиналар иши блан алмаштириш зарур. Шу муносабат блан ҳозирги замон қуюв ускуналари ишлаб чиқариш 8 баравар кўпайтирилиши ва мамлакатнинг турли районларида ихтисослаштирилган қуюв цехлари ва заводлари кўп миқдорда қурилиши лозим.

Қуючилик ишлабчиқаришини янги техника базасида қайта қуроллантириш унча кўп механик ишлашни талаб қилмайдиган аниқ отливкалар олиш имкониятини беради. Бу эса металл қирқадиган ўн минглаб станокларни бўшатиб беради ва ҳозирги вақтда қириндига чиқарилаётган юз минг тонналаб металлни тежайди.

Халқ хўжалигининг бошқа тормоқлари учун анча мукаммал ускуналар яратиш соҳасида ҳам машинасозлик олдида катта вазифа турипти.

(ДАВОМИ УЧИНЧИ БЕТДА)

Ўртоқ Н. А. БУЛГАНИН докладининг давоми

(БОШИ ИККИНЧИ БЕТДА)

Машинасозлар металлургияни жаҳон техникасининг энг яхши муваффақиятлари даражасида турадиган, ҳархил ишларни бажаришга мўлжалланган, иш унуми юксак бўлган, механизациялаштирилган ва автоматлаштирилган прокат станлар блан та'минлашлари лозим.

Кон-руда саноати ва кўмир саноати янги кучли машиналар олиши лозим. Ўтган бешйилликда чўмичининг сиғими 14 кубометр бўлган одимловчи экскаватор драглайнлар яратилган эди, бу машиналар соатига 800 кубометр тупроқ қазиб беради. Янги бешйилликда машинасозлар металлургларни, кўмир қазувчиларни ва бинокорларни соатига 1200 кубометрдан кўпроқ ер қазиб берадиган янада кучли экскаваторлар блан та'минлашлари лозим. Бу экскаваторларга хизмат кўрсатмок учун 40—50 тонна юк кўтараоладиган автосамосваллар керак бўлади. Автомобиль саноати олтинчи бешйилликда мана шундай кучли автосамосваллар ишлаб чиқариши лозим. Машинасозлар ёқилғи кучи блан ишлайдиган электростанциялар учун энг қувватли энергетика ускуналари яратишдан иборат мураккаб вазифаны ҳал қилишлари керак. Қуввати 200—300 минг киловатт бўлган тежамли буғ турбиналари ҳамда улар учун соатига 900 тонна буғ берадиган қозонлар конструкцияси ишлаб чиқилиши ва шу буғ турбиналари ҳамда қозонларни ишлаб чиқаришга киришилиши лозим. Бу агрегатлардаги бугнинг босими 300 атмосфераға, унинг температураси эса 650 градусга етади.

Ўтган бешйилликда энергетика машинасозлари Куйбишев гидростанцияси учун ҳарқайсиси 105 минг киловатт қувватга эга бўлган гидравлик турбиналар яратиб бердилар. Улар олтинчи бешйилликда яна ҳам катта қувват берадиган турбиналар яратиб беришлари лозим. Братск гидроэлектростанцияси учун ҳарқайсиси 200 минг киловаттдан кўпроқ қувватга эга бўлган турбиналар керак бўлади. Бу машина тўғрисида тасаввур ҳосил қилмоқ учун қуйидаги таққослашни келтириш мумкин: мана шу хилдаги бешта гидротурбинанинг ўзи революцияга қадар Россияда бўлган ҳамма электростанцияларнинг қувватига баравар келадиган қувватга эга бўлади, мана шу беш турбина чор Россиясида ҳосил қилинган бутун электр қувватига қараганда уч ярим баравар кўп электр қуввати ишлаб чиқаради.

Директивалар проектида буғ турбиналари, гидротурбиналар ва газ турбиналари ишлаб чиқаришни, шунингдек турбиналарга электр генераторлар, шу жумладан буғ турбиналарига жуда кучли генераторлар ишлаб чиқаришни бешйилликда анча кўпайтириш кўзда тутилди. Буғ турбиналари учун ишлаб чиқариладиган мана шундай генераторлар жуда катта қувватга—300 минг киловатт қувватга эга бўлади ва янги усулда водород блан совитилади.

Машинасозлар станокларнинг, машиналарнинг ва ҳархил ускуналарнинг конструкцияларини ясашда ва уларни ишлаб чиқаришни ва машиналар конструкциясини яхшилаш, прокатнинг тежамли профилларини ишлатиш ва металл ўрнига пластмассалар ишлатиш йўли блан металл сарф қилиш салмоғини камайтиришга алоҳида э'тибор беришлари лозим.

Агар биз, энг хилма-хил ва такомиллашган приборлар ва радиотехника буюмларига етарли миқдорда эга бўлмасак, ишлабчиқариш процессларини автоматлаштиришдан иборат жуда муҳим вазифани муваффақиятли ҳал қилаолмаймиз. Шу сабабли олтинчи бешйилликда приборсозликни ва радиотехника саноатини тез сур'атлар блан ривожлантириш зарур.

Приборсозлик саноатининг ишлабчиқариш қувватларини кенгайтирмоқ учун махсуслаштирилган 32 та завод қурилади ҳамда илмий-текшириш ва лаборатория базалари мустаҳкамланади.

Саноатнинг бу тармоғига қилинадиган раҳбарликни яхшилаш мақсадида Машинасозлик ва приборсозлик министрлиги икки министрликка бўлиниб, Приборсозлик ва автоматизация воситалари министрлиги ҳамда Машинасозлик министрлиги тузилди. Фан ва ишлабчиқариш эҳтиёжларини тез ишлайдиган, ҳисоблаш ишларини ва ишлабчиқариш процессларини автоматлаштиришнинг янги воситаси бўлган ҳисоб-математика машиналари блан етарли миқдорда та'минлаш приборсозлик саноатининг муҳим ва тез бажарадиган вазифаларидан биридир.

Радиотехника саноатининг ходимлари юқори сифатли янги ярим проводник приборлар яратишга алоҳида э'тибор беришлари керак. Бундай приборлар кўп ҳолларда радиолампалар ўрнида яхши ишлайди. Ҳажми ва вазни радиолампаларга қараганда анча кам бўлган ярим проводник приборлар радио аппаратларнинг, ҳисоб-математика машиналарининг ва бошқа установкаларнинг жуда аниқ ишлашини та'минлайди.

Ярим проводник приборлар блан жиддий шуғулланмоқ керак. Броқ Радиотехника саноати министрлиги бундай приборлар ишлаб чиқаришни йўл қўймаслик даражада секинлик блан ўзлаштирмоқда. Рангли металлургия министрлиги эса шу мақсадлар учун химиявий соф материалларни асло етарли миқдорда ишлаб чиқармаётир.

Бешинчи бешйиллик йиллари мобайнида **бинокорлик материаллари** ишлаб чиқариш анча ўсди. Шунга қарамай, халқ хўжалигининг бу материалларга бўлган талаби ҳали ҳам тўла қондирилмаётир. Цементга, деворга ишлатиладиган ва томга ёпиладиган материалларга ва ҳатто дераза ойнасига катта эҳтиёж борлиги сезилмоқда.

Тез, арзон ва яхши қурмоқ учун индустриал методларни кенг қўлланиш ва йиғма темир-бетон қўлланишни кескин равишда кўпайтириш керак. Энди бу нарса ҳаммага ма'лум. Аммо йиғма темир-бетон учун кўп цемент керак бўлади.

Биз 1940 йилда 6 миллион тоннага яқин, 1955 йилда 22 миллион тоннадан кўп цемент ишлаб чиқардик. 1960 йилда эса цемент ишлаб чиқаришни 55 миллион тоннага етказиш мўлжалланмоқда. Таққослаб кўрмоқ учун шуни айтиш керакки, АҚШ 1955 йилда 52 миллион тоннага яқин цемент ишлаб чиқарди.

Олтинчи бешйилликда йиғма темир бетон конструкциялар ишлаб чиқариш қарийб 6 баравар кўпайтирилади, пардозлаш материаллари, шифер, санитария-техника буюмлари ва бошқа бинокорлик материаллари ишлаб чиқариш икки баравардан зиёдроқ кўпайтирилади.

Ўрмончилик саноати тўғрисида. Совет Иттифоқи жаҳонда ўрмон запасларига энг бой мамлакатдир. Бизнинг мамлакатимизда ёғоч тайёрлаш ишлари кенг миқ'ёсда олиб борилмоқда. Масалан, ўтган йили 300 миллион кубометрга яқин ёғоч тайёрланди ва ташиб олинди.

Броқ, бизда ёғоч ва тахталар етишмаётганлигига аввало сабаб шуки, биз бу материалларни жуда тежамсизлик блан сарфламоқдамиз. Жаҳоннинг ҳечбир мамлакатида ёғоч биздагидек кўп исроф қилинмайди. Бизнинг бинокорларимиз 1 миллион сўмлик қурилиш-монтаж ишларига 480 кубометр ёғоч сарфламоқдалар, аммо, масалан бизнинг дўстларимиз — халқ демократияси мамлакатларида, шу миқдордаги ишлар учун ёғоч анча кам сарфланмоқда.

Ёғочни тежаш керак, биринчи навбатда бетон ва темир бетонни яна ҳам кенгроқ қўлланиш ҳисобига тежаш керак.

Халқ хўжалигини ёғоч блан та'минлашда узилишлар бўлаётганлигининг асосий сабабларидан бири шуки, ёғоч тайёрловчи асосий ташкилот — Ўрмончилик саноати министрлиги планни систематик равишда бажармаётир. Бу министрлик бешинчи бешйиллик йилларининг ўзидагина халқ хўжалигига 80 миллион кубометрга яқин қурилишбоп ёғочни кам берди.

Аммо Ўрмончилик саноати министрлигига ишлаб чиқариш базасини ривожлантирмоқ учун муттасил ёрдам бериб келинди ва келинмоқда. Кейинги беш йил мобайнида ўрмончилик саноатига 12,5 миллиард сўмлик капитал маблағ сарфланди. Ёғоч тайёрлашдаги асосий ишларни механизациялаш анча оширилди. Броқ Ўрмончилик саноати министрлиги меҳнатни кўп талаб қиладиган ёрдамчи операцияларни ҳали ҳам ёмон механизациялаштирмоқда ва шу сабабли ўрмонда кўп ишчилар қўл блан ишламоқдалар.

Олтинчи бешйилликда Ўрмончилик саноати министрлиги бўйича асосан сер ўрмон районларда қурилишбоп ёғоч тайёрлаш ҳажмини 42 процент кўпайтириш ва шу районларда тахта тилишни анча ривожлантириш мўлжалланади.

Ёғоч тайёрлаш ишларини комплекс равишда механизациялашни туғаллаш, ўрмондаги ишларни доимий ишчи кадрлар блан бутун йил бўйи тўхтовсиз бажаришга ўтиш ўрмон саноатининг энг муҳим вазифасидир.

Қоғоз ва ёғочсозлик саноати ўрмончилик саноати блан чамбарчас боғланган.

Олтинчи бешйилликда янги цельлюлоза заводлари, картон фабрикалари қуриш ва ишлаб турган бирқанча цельлюлоза ва қоғоз корхоналарини реконструкция қилиш мўлжалланган. Бу эса цельлюлоза ва қоғоз ишлаб чиқаришни анча кўпайтиришга имкон беради. Босмахона ва газета қоғозлари ишлаб чиқариш 1,5 баравардан зиёдроқ, картон ишлаб чиқариш эса 2,8 баравар кўпайтирилиши лозим.

Илгари биз цельлюлоза заводларини ва қоғоз фабрикаларини асосан ўрмонли районларда қурар эдик ва кўп миқдордаги қоғоз ҳамда картонни мамлакатнинг ҳамма томонларига узоқ масофаларга ташиб борар эдик. Олтинчи бешйилликда ўрмонсиз районларда ҳам катта қамиш-ресурсларидан фойдаланиш базасида цельлюлоза ва картон ишлаб чиқарадиган корхоналар қуриш авж олдириб юборилиши лозим. Бу эса мамлакатдаги қоғоз ва картон миқдорини кўпайтиришга ҳамда шу маҳсулотни узоқ масофаларга ташиб боришни камайтиришга имкон беради.

Қоғоз саноати идишбоп картон ишлаб чиқаришни кенг авж олдириши лозим, токи олтинчи бешйилликда тахта-ёғочдан ясалган идишларнинг тахминан ярмисини картондан ясаладиган идишлар блан алмаштирадиган бўлайлик. Шундай қилганимизда ҳар йили 7 миллион кубометрга яқин ёғоч тежалган бўлади.

Олтинчи бешйилликда **енгил ва озиқ-овқат** саноатининг ҳеч истисносиз ҳамма тармоқларида ишлаб чиқаришни кенг авж олдириш вазифаси ҳал қилиниши лозим. Бу блан савдо шохобчаларини саноат ва озиқ-овқат товарлари блан та'минлашда олға томон янги катта қадам қўйилади. Бунинг учун ҳамма шарт-шароит бор.

Тез ривожланиб бораётган оғир индустрия енгил саноатнинг ишлаб турган корхоналарини ҳам, янги қурилаётган корхоналарни ҳам техника жиҳатдан такомиллаштирилган машиналар, ускуналар, аппаратлар блан та'минлаб туради. Иккинчи томондан, қишлоқ хўжалигининг барча тармоқларини юксалтириш тўқимачилик, кўн-пойафзал, озиқ-овқат, гўшт-сут, консерва ҳамда енгил ва озиқ-овқат саноатининг бошқа тармоқларини қишлоқ хўжалик хомаш'ёсининг ҳамма турлари блан та'минлашни кескин равишда кўпайтириш имкониятини беради.

Озиқ-овқат саноати ходимлари гўшт ва гўшт маҳсулотлари, мой, пишлоқ, сут ва сут маҳсулотлари, балиқ ва балиқ маҳсулотлари, қанд ва кондитер буюмлари, шунингдек консерваларнинг ҳамма турларини ишлаб чиқаришни кенг миқ'ёсда кўпайтиришлари лозим.

Шу муносабат блан шаҳарларда ҳам, шунингдек қишлоқ хўжалик хомаш'ёси тайёрланадиган районларда ҳам кўпгина янги корхоналар қуриш керак бўлади.

Кенг исте'мол саноат моллари ишлаб чиқарадиган корхоналарнинг ходимлари олдига катта вазифалар қўйилади. Улар пойафзал ва тикувчилик буюмлари ишлаб чиқаришни бир ярим баравардан зиёдроқ кўпайтиришлари, зиғир толасидан тўқиладиган газламалар ишлаб чиқаришни ва айниқса шерсть газламаларнинг юқори сортларини ишлаб чиқаришни кескин равишда кўпайтиришлари лозим, чунки бу товарларга бўлган эҳтиёж тўла равишда қондирилмаётир.

Сун'ий ва синтетик тола ишлаб чиқаришни айниқса кенг миқ'ёсларда авж олдириб юбориш керак. Олтинчи бешйилликда сун'ий тола ишлаб чиқаришни лоақал уч баравар, синтетик тола ишлаб чиқаришни эса беш баравар кўпайтириш лозим.

Соатлар, велосипедлар ва мотоцикллар, тикув машиналари ва кир ювиш машиналари, радиоприёмниклар сингари товарларни ҳамда маданий-маиший ишлар учун ва рўзғор учун керак бўладиган бошқа буюмларни кенг миқ'ёсда ишлаб чиқаришни кўпайтирмоқ керак.

Енгил саноат ходимлари саноат товарлари ишлаб чиқаришни кенгайтириш блан бирқаторда, ўз маҳсулотларининг сифатини анча яхшилашни ва бу маҳсулотларни ўз вақтида чиқариб туришни та'минлашлари лозим. Аҳоли кийим-кечакларни, ички кийимларни, пойафзалларни мавсум учун ўз вақтида сотиб олиш имкониятига эга бўлиши лозим.

Енгил ва озиқ-овқат саноатининг ҳамма тармоқларидаги ходимлар ишлабчиқариш қувватларидан фойдаланишни анча яхшилашга, илғор технологияни ҳартомонлама жорий қилишга, ишлабчиқаришда хомаш'ёнинг нобуд бўлишини кескин равишда камайтиришга мажбурдирлар.

Саноатнинг айрим тормоқлари соҳасида олтинчи бешйилликда олдимизда турган асосий вазифалар мана шулардир, ўртоқлар.

САНОАТДА ТЕХНИКАНИ ТАРАҚҚИЙ ЭТДИРИШ ТУҒРИСИДА

Ўтган бешйилликлар даврида бизда саноат ишлабчиқаришининг техникаси кенг ривожланди. Аммо бу ривожланиш энди асло етарли эмас. Техника бир жойда тўхтаб қололмайди, у доим олға силжиб бориши керак. Биз, янги техникани кенг қўлланиш натижасидагина қисқа вақт ичида меҳнат унумдорлигини анча ошираоламиз ва ишлабчиқариш ҳажмини кенгайтираоламиз. Шу сабабдан саноатда техникани янада тараққий этдириш соҳасида Директивалар проектида баён қилинган вазифалар алоҳида муҳим аҳамиятга эга бўлади.

Марказий Комитетнинг июль Пленуми партия, совет ва хўжалик ташкилотларининг саноат соҳасидаги энг муҳим вазифаси халқ хўжалик планларини бажариш блан бир қаторда ишлабчиқаришнинг техника даражасини бутун чоралар блан кўтаришдан, техникани тараққий этдириш учун тинмай кураш олиб боришдан иборат деб кўрсатди.

Ҳозирги даврда саноатда техника тараққиёти нимадан иборат?

Техника тараққиёти электрлаш блан чамбарчас боғланган ва даставвал, машиналар ва асбоб-ускуналар паркини доимо такомиллаштиришда, ишлабчиқаришнинг энг мукаммал технологиясини жорий қилишда, ишлабчиқариш процессларини комплекс механизациялаш ва автоматлаштиришда, мавжуд хомаш'ё ва энергетика ресурсларидан энг тўла ва энг рационал фойдаланишда ҳамда ана шуларнинг ҳаммаси натижасида юқори сифатли маҳсулот ишлаб чиқаришни узлуксиз кўпайтиришда ўз ифодасини топади.

Аммо техника — машиналар, станоклар ва бошқа асбоб-ускуналар ишнинг бир томони, холос. Ана шу техникадан тўғри фойдаланиш, техника тараққиётининг тез сур'атларини та'минлаш учун юқори малакали ишчилар, техниклар, инженерлар, олимларни тайёрлаш тўғрисида ҳамиша ғамхўрлик қилиш, фанни тўхтовсиз ривожлантириш, ишлабчиқаришни ташкил қилишни такомиллаштириш зарур.

Техникани тараққий этдириш соҳасида анча катта муваффақиятларга эришганлигимизни кўрсатадиган кўпгина мисолларни келтириш мумкин бўлур эди. Аммо, ҳозирги кунда гап бу тўғрида бормаслиги керак. Ҳозирги вақтда бутун куч-ғайратни ана шу ишдаги камчиликларни йўқотишга ва олтинчи бешйилликда халқ хўжалигининг барча тармоқларида техникани тез тараққий этдиришни та'минлашга сафарбар қилиш лозим.

Машина ва асбоб-ускуналар паркимиз тўғрисидаги масаладан сўз бошлайман.

Биринчи ва иккинчи бешйилликлар даврида бизнинг корхоналаримиз ўша пайт учун энг мукаммал бўлган асбоб-ускуналар блан та'минланди. Бу асбоб-ускуналарнинг анчагина қисми четэллардан келтирилган эди. Ўша пайтлардан буён 20 йилдан кўпроқ вақт ўтди. Уруш вақтида саноат янги асбоб-ускуналар блан оз миқдорда та'минланди. Урушдан кейинги даврда асбоб-ускуналар парки янги станоклар ва машиналар блан тўлатилди, лекин бизнинг станок паркимизда ҳали кўпгина эски токарьлик станоклари бор. Ҳозирги пайтдаги станокларимиз минутига бир ярим-икки минг оборот қилса, ана шу эски токарьлик станоклари минутига 150—400 оборот тезлигида ишламоқда.

Бизда ярим автоматлар ва автоматлар, чархлаш станоклари, тиш чиқарадиган станоклар ва шлиповка станоклари, шунингдек темирчилик-пресс машиналари ҳали етарли эмас.

Заводларимизнинг қуйиш асбоб-ускуналари ҳозирги замон даражасидан кейинда қолмоқда. Машинасозлик корхоналаримиз ускуналанган қуйиш машиналари ҳозирги замон ярим автомат ва автомат қуйиш машиналарига қараганда 3—4 баравар камроқ унум беради.

Биз олтинчи бешйилликда машинасозликка металл ишлайдиган ва металл қуядиган асбоб-ускуналар паркини, енгил ва озиқ-овқат саноатида технология асбоб-ускуналарини, транспортнинг ҳаракатдаги составини, қишлоқ хўжалигида трактор ва машина паркини анча янгилашимиз керак.

Янги асбоб-ускуналарни жорий қилиш ва ўрнатиш блан бирқаторда мавжуд машиналар паркини **модернизация қилишга**, ишлаб турган асбоб-ускуналарнинг иш унумини оширишга қат'ий киришмоғимиз лозим.

Ишни енгиллаштирувчи ва тезлаштирувчи янада кучлироқ моторлар ҳамда мосламалар блан машина ва механизмларни та'минлаш—станок ва машиналарнинг иш унумини кўп даражадада оширади. Аммо асбоб-ускуналарни модернизация қилиш ишлари ҳали етарли даражада авж олдириб юборилган эмас. Министрликлар ва асбоб-ускуна етказиб берувчи заводлар бу ишда асбоб-ускуналарни модернизация қилишга муҳтож бўлган заводларга оз ёрдам кўрсатмоқдалар, бунинг натижасида ана шу заводлар ўзларининг ҳамма ишларини кўпинча ўз кучлари блан, ярим кустарьчилик усулида бажармоқдалар. Ҳатто шундай қилинганида ҳам анча яхши натижага эришилмоқда.

Масалан, Биринчи подшипник заводида 20 йилдан ортиқ ишлаган ярим автомат токарьлик машиналарида айрим детальларнинг конструкцияси яхшиланди. Бу тадбир станокларни жадал иш режимига ўтказиш имконини берди. Бунинг натижасида станокларнинг иш унуми 25 процент кўпайди ва браклар анча камайди.

Асбоб-ускуналарни модернизация қилиш — давлат нуқтаи назаридан ғоят муҳим ишдир. Партия ва хўжалик ташкилотлари бу масалага э'тиборни кучайтиришлари лозим.

Олтинчи бешйилликда **ишлабчиқаришнинг** янги, янада мукаммал **технологиясини** жорий қилиш соҳасида кўп иш қилишга тўғри келади.

Бу вазифа нечоғли муҳим эканлигини қуйидаги мисоллардан кўриш мумкин.

Машинасозликнинг бирқанча корхоналарида ҳали ҳам пўлат ва чўянни тупроқ қолипга қуйиш йўли блан қуйилмалар ҳосил қилиш учун эскирган, кам унумли технология ҳамда болға блан чўкичлаб поковкалар тайёрлаш технологияси қўлланилмоқда. Бундай технология қўлланилганида муқаррар равишда меҳнат кўп сарф қилинади ва кейинчалик детальларни механик усулда кўп ишлашга тўғри келади. Бу эса чиқиндининг кўп бўлишига сабаб бўлади.

Ҳолбуки бирқанча заводларда металл қуйиш ва поковкалар тайёрлашнинг янги, прогрессив методлари ўзлаштирилди. Бу чора меҳнат унумдорлигини бирнеча баравар ошириш ва металлни кўп миқдорда тежаш имконини беради. Лекин ана шу янги методлар ишлабчиқаришда суст жорий қилинмоқда.

Бошқа бир мисол. Ҳозирги вақтда пўлат эритмаси чўян кўваларга қуйилмоқда. Олинган қуйилмалар блюмингларда прокат қилинади, шундан кейин эса сорт прокат станлари ёки лист прокат станларида прокат қилинади.

Айни вақтда «Красное Сормово» заводи ва Ново-Тула металлургия заводи пўлатни узлуксиз қуйишдан иборат янги усулни ўзлаштирди. Бу усулга мувофиқ прокат учун керак бўлган металл заготовкалар бевосита суюқ пўлатдан ҳосил қилинади, бунда қуйилмаларни кўваларга қуйишга ва уларни блюмингларда прокат қилишга эҳтиёж қолмайди.

1960 йилда пўлатни ана шу прогрессив усулга мувофиқ қуйиш 12—15 миллион тоннагача етказиладиган бўлса (бу ишни бемалол амалга ошириш мумкин), у ҳолда Гостехниканинг ҳисобларига қараганда, прокат чиқаришни тахминан бир миллион тонна кўпайтириш ва бу ишда икки миллиард сўмга яқин маблағни тежаш мумкин.

Пўлатни узлуксиз қуйиш учун зарур бўлган қўшимча асбоб-ускуналарнинг қиммати бир йилдан камроқ вақт ичида қопланиши мумкин. Бундан ташқари, қуйиш бўлимларида ишчиларнинг қўл блан бажарадиган оғир меҳнати тугатилади, пўлат қуйиш цехларида ишловчиларнинг сони камаяди ва ўтга чидамли материалларнинг сарфланиши қисқаради.

Яна бир мисол. Қораметаллургия корхоналарида оқ тунуканинг кўпчилик қисми механикалаштирилмаган эски усуллар блан ишлаб чиқарилади. Бу усулда бир тонна тунукани қиздириб прокат қилиш, ажратиш ва сортировка қилиш учун салкам 40 одам-соат талаб этилади, бир тонна тунукани қиздириб қалайлаш учун 20 килограмм қалай сарф қилинади. Ҳолбуки «Запорожсталь» заводида ўзлаштирилган усул, я'ни тунукани совутиб прокат қилиш ва электролит ёрдами блан қалайлашнинг мукаммалроқ технология процесси кўп меҳнат талаб этадиган оғир ишларни 25—40 баравар камайтиришни та'минлайди ва қалай сарфлашни икки ярим баравар камайтиради.

Олтинчи бешйилликда технология процессларида электр ва химияни кенг қўлланиш, саноатда радиоактив нурларидан янада кўпроқ фойдаланиш, жумладан материалларнинг сифатини текшириш учун ва ишлабчиқариш процессларини бошқариб туриш учун кўпроқ фойдаланиш соҳасидаги ишларни кучайтириш зарур.

Прогрессив технология процесслари меҳнат унумдорлигини анча оширади, маҳсулотнинг таннархини камайтиради ва сифатини яхшилайди. Илғор технологияни ишлабчиқаришга тез ва қат'ият блан жорий қилиш лозим.

Кўп меҳнат талаб этадиган оғир ишларни механизациялаш — техникани тараққий этдиришнинг муҳим йўлларидан биридир.

Партия ва Ҳукумат механизациялаштиришни бутун чоралар блан ривожлантириш зарурлиги тўғрисидаги масалани бундан илгари ҳам ўртага қўйган эдилар. Бу соҳада кўп иш қилинди, лекин шундай бўлса ҳам бизда ишлабчиқаришни механизациялаш даражаси ҳали ҳам етарли эмас ва қўл меҳнати кўп сарф қилинмоқда.

Буерда кўмир саноати тўғрисида гапирилди. Дарҳақиқат, урушдан кейинги йилларда кўмир саноати кўп миқдорда янги техника олди, лекин бу техникадан фойдаланишда ҳали кўп камчиликлар бор. Комплекс механизациянинг суст жорий қилинаётганлиги — ана шу нуқсонларнинг энг каттасидир. Шу сабабдан технология соҳасида кўп меҳнат талаб этадиган айрим процесслар механизациялаштирилмай қолмоқда. Бу эса кўп миқдорда пармалаш машиналари, комбайнлар ва бошқа техника бўлишига қарамай, кўмир саноатида меҳнат унумдорлигининг ҳали ҳам пастлигининг ва кўмир таннархи юқорилигининг сабабларидан биридир.

Саноатнинг бошқа бирқанча тармоқларида, транспорт ва қурилишда комплекс механизациялаш иши кўнгилдагидек эмас.

Шуни та'кидлаб ўтиш керакки, комплекс механизациялашнинг кечикиб жорий қилинишига асосан сабаб, бизда бирқатор корхоналар учун асосий ва ёрдамчи технология процессларини ўз ичига оладиган зарур машиналар комплекси ҳали вужудга келтирилмаган. Олтинчи бешйилликда машинасозлар ана шу муҳим вазифани ҳал этишга бутун кучлари блан киришмоқлари лозим.

Директивалар проектида ишларни механизациялаш сур'атларини кескин суратда кучайтириш, саноатнинг барча тармоқларида асосий ва ёрдамчи процессларни комплекс механизациялашни кенг миқ'ёсда амалга ошириш зарурлиги та'кидлаб кўрсатилади; юк ортиш-юк бўшатиш ишларини комплекс механизациялаштиришга алоҳида э'тибор берилади. Ҳозирги вақтда юк ортиш-юк бўшатиш ишларида жуда кўп ишчилар бандлир.

Техника тараққиётининг механизациялаштиришга нисбатан янада юксакроқ босқичи **ишлабчиқаришни автоматлаштиришдир.**

Автоматлаштиришнинг моҳияти шундан иборатки, ишлабчиқариш процесси ишчининг жисмоний меҳнати жуда кам сарфланган ҳолда амалга оширилади, ишчи оғир ишлардан озод бўлади ва унинг вазифаси асосан ишлабчиқариш процессининг боришини контроль қилишдан иборат бўлади. Автоматлаштириш натижасида бир ишчи ёки бирнеча ишчи кўпгина машина ва механизмларни бошқараолади. Автоматлаштириш натижасида ишчи меҳнатининг характери ўзгаради ва бу меҳнат тобора техник ва инженернинг меҳнатига яқинлашади.

Ишлабчиқаришни автоматлаштиришни кенг жорий қилиш меҳнат унумдорлигини мислсиз ошириш перспективаларини очиб беради ва социализм шароитида меҳнаткашларнинг маданий-техника савиясини юксалтиришга ёрдам беради. Бунинг устига, автоматлаштириш маҳсулотнинг сифатини яхшилашни ва унинг таннархини камайтиришни та'минлайди, шунингдек ишлабчиқариш процессларининг пухта бўлишига ва узлуксиз давом этишига кенг имконият туғдиради.

Автоматлаштириш ёрдами блангина атом установкаларидаги процессларни, шунингдек химия саноати ва бошқа саноат тормоқларида киши бевосита бошқараолмайдиган ишлабчиқариш процессларини бошқариб туриш мумкин.

Автоматлаштириш қандай самара беражагини Днепр гидроэлектростанцияси мисолида кўриб билиш мумкин. Бу станцияда жам'и 650 минг киловатт қувватга эга бўлган 9 гидротурбинани ва станциядаги бошқа бирқанча механизмларни смена бўйича навбатма-навбат ишловчи олти кишигина бошқариб туради. «Узбекэнерго»нинг Оржоникидзе каскадасида навбатма-навбат ишловчи икки-уч киши бир пунктдан тўрт гидроэлектростанцияни бошқариб туради.

Машинасозлик заводларида автоматлаштириш иқтисодий жиҳатдан жуда катта натижа беради. Бизда бўлган ҳозирги автоматик поток линиялар ишлаб турган ишчилар сонини тахминан 5—10 баравар камайтириш ва маҳсулот ишлаш учун сарф бўладиган иш вақтини ҳам шунча камайтириш имкониятини беради. Саноатнинг барча тормоқларида автоматлаштиришни қўлланилиши лозим. Бу вазифа оғир саноат олдида ҳам, енгил ва озиқ-овқат саноати олдида ҳам турипти.

Автомат ҳисоб машиналари автоматлаштиришни амалга оширишда айниқса муҳим роль ўйнаши керак. Бу машиналар ишлабчиқариш процессларининг энг фойдали режимини белгилайоладилар ва бу режимни сақлайоладилар, шунингдек маҳсулотнинг сифати юзасидан топшириқлар белгилайдилар ва уларни контроль қилиб турадилар.

Демак, автоматлаштиришни ривожлантириш давлат нуқтаи назаридан катта аҳамиятга эгадир. Аммо министрликлар ва бошқармалар ана шу муҳим ишга ҳали етарли э'тибор бермаётирлар.

Директивалар проектида саноатда ишлабчиқариш процессларини автоматлаштиришни кенг миқ'ёсларда қўлланиш, айрим агрегатлар ва операцияларни автоматлаштиришдан цехларни, технология процессларини автоматлаштиришга тезроқ ўтиш ва тамомила автоматлаштирилган корхоналарни вужудга келтириш вазифаси қўйилган. Бу эса меҳнат унумдорлигини беқиёс ошириш имконини беради.

Министрликлар ва Давлат техника комитети халқ хўжалигининг барча тормоқларида автоматлаштиришни жорий қилиш учун янада қат'ий чоралар кўришлари лозим.

Асбоб-ускуналар паркини янгилаш, ишлабчиқариш технологиясини такомиллаштириш, механизациялаш ва автоматлаштиришни жорий қилиш блан бирқаторда, янги машиналар, ускуналар, материаллар ва бошқа буюмларнинг **сифатини** яхшилаш, уларнинг фан ва техниканинг сўнгги муваффақиятларига муносиб бўлишларига эришиш, эскириб қолган машина, ускуналар ва материалларни ўз вақтида ишлабчиқаришдан олиб ташлаш ва уларни янгилари блан алмаштириш вазифаси турипти.

Шуни айтиш керакки, экономистларимизнинг бир қисми ўртасида илм-фанга хилоф бўлган назария тарқалган. Бу назарияга кўра, социализм шароитида техника ма'навий жиҳатдан ишдан чиқиб қолмас эмиш. Ана шу зарарли назариянинг ҳатто «Большая Советская Энциклопедия» саҳифаларига ҳам суқулиб кириб олган тарғиботчилари машиналарнинг «ма'навий жиҳатдан ишдан чиқиши» каби ҳодиса фақат капиталистик хўжаликкагина хосдир, социалистик хўжаликда эса «техника тараққиёти машиналарни «ма'навий жиҳатдан ишдан чиқаришига» сабаб бўлмайди ва уларнинг ишдан чиқиши асосий фондларни амортизация қилиш вақтида ҳисобга олинмайди» деб да'во қиладилар. («Большая Советская Энциклопедия», II том, 291 бет). **(Залда жонланиш).**

Бундай «назария» қолоқлик ва консерватизмни оқлашга хизмат қилаётганлигини кўриб билиш қийин эмас. Бу «назария» мамлакатимиздаги илғор корхоналарда эришилган юксак техника савиясига тўғри келмайдиган эскириб қолган асбоб-ускуналарни қўлланиш социалистик жамиятга гўё фойдали эканлигини исбот қилишни ўз олдига мақсад қилиб қўяди. Янги техникани жорий қилишда кейинда қолиш — жамоат меҳнатини исроф қилиш эканлигини, бу нарса меҳнат унумдорлигини ошириш ишига халақит беражагини ким билмайди ахир.

Техника тараққиёти жамоат меҳнатини тежашга олиб боради, камроқ меҳнат сарф қилган ҳолда кўпроқ маҳсулот ишлаб чиқариш имконини беради. Шўринг қурғур ба'зи экономистларимиз эса капитализм блан мусобақада социализмнинг ғалабасини та'минлайдиган янги техникани қўлланиш иқтисодий жиҳатдан эффектли эканлиги тўғрисидаги масалани ишлаб чиқиш ўрнига, эскириб қолган машиналарни қўлланишни социалистик хўжалик тараққиётининг қонунлари даражасига кўтармоқдалар. Лениннинг қуйидаги доно сўзларини ана шундай «экономистлар»нинг эсига тушириш ортиқча бўлмас: «. . . экономист ҳаммавақт олға, техника тараққиёти томонига қараши лозим, акс ҳолда у дарҳол орқада қолиб кетади, чунки кимки олға қарашни истамаса, у киши тарихга орқа ўгирган бўлади: бунда ўрта йўл йўқ ва бўлиши мумкин эмас» (Асарлар, 5 том, 148 бет).

Техникани тараққий этдириш соҳасида **фаннинг** роли айниқса каттадир.

Техника тараққиётини тезлатиш зарурлиги назарий тадқиқотларни, янги йирик илмий кашфиётларни ғоят кенг миқ'ёсда ривожлантиришни ва ишлабчиқаришдаги илғор тажрибаларни умумлаштиришни талаб қилади. Биз бу соҳада кўпгина муваффақиятларга эришдик. Лекин шунга қарамай ҳозирги вақтда фан олдида янги, жуда катта вазифалар турипти.

Олимларимизнинг мамлакат хўжалиги ва маданиятини юксалтиришдан иборат умумий ишга бебаҳо ҳисса қўшганликларини тақдирлаш блан бирга, илмий ишларни уюштириш ва йўлга қўйишдаги камчиликларни кўрсатиб ўтиш ҳам муҳимдир.

Масалан, ба'зи илмий-текшириш муассасалари ва айрим илмий ходимларнинг кўп йиллар мобайнида самарасиз ишлаб келаётганликларига тоқат қилиб туриш мумкин эмас. Бирқанча илмий-текшириш институтлари ва илмий ходимлар ишлабчиқариш блан суст алоқа боғлаганлар. Ба'зи илмий муассасаларда бепарволик ва хотиржамлик кенг илдиз отган. Бундай илмий муассасаларда танқид ва ўз-ўзини танқид шабадаси эсиб ўтса, илмий проблемаларни ижодий тарзда муҳокама қилиш кенг ривожлантирилса, ишимиз учун фойдали бўлур эди. Фаннинг тараққиётини тўсиб турган камчиликларни худди шу йўл блан йўқотиш ва шу жумладан ба'зи олимларнинг фаннинг айрим соҳаларига монополь раҳбарлик қилишга қаратилган нотўғри интилишларини шу йўл блангина бартараф қилиш мумкин.

Техниканинг тез сур'атлар блан тараққий этишини та'минлаш учун машинасозлик, асбобсозлик, электр саноати каби соҳаларда илмий ходимлар сонини кўпайтириш зарур.

Илмий ходимлар тайёрлаш сифатини яхшилаш керак. Аспирантура орқали илмий кадрлар тайёрлаш ишларини бирмунча яхшилаш, илмий даража ва унвонлар бериш юзасидан талабчанликни ошириш, хуллас, бу муҳим ишда тартиб ўрнатиш пайти келди.

Кўпгина илмий ташкилотлар илмий-текшириш муассасалари директорларининг ҳуқуқларини кенгайтириш тўғрисидаги таклифни ҳақли ва тўғри суратда илгари сурмоқдалар. Илмий-текшириш муассасаларининг директорлари нотўғри практика юз берганлиги сабабли ҳозирги вақтда илмий кадрлардан мақсадга мувофиқ фойдаланишга ва илмий-текшириш ишларига маблағ чиқаришга доир элементар масалаларни ҳал этаолмаётирлар.

Биз, Марказий Комитетнинг июль Пленумида корхоналар директорларининг ҳуқуқларини кенгайтириш тўғрисидаги масалани ҳал этдик. Министрлар Совети илмий-текшириш муассасаларининг директорларига нисбатан ҳам шундай қарор қабул қилиши лозим.

Қобилиятли ходимларни илмий ишларга жалб этиш ва илмий-текшириш муассасаларини бирнеча йиллар мобайнида фойдали, амалий жиҳатдан қимматли натижалар бермаётган кишилардан халос қилиш мақсадида барча илмий-текшириш институтларида илмий ходимларнинг лавозимларини эгаллаш учун вақти-вақти блан конкурслар ўтказиб туриш керак.

Фанни янада юксалтириш ва илмий-текшириш ишларининг кўламларини кенгайтириш учун янги кучларни илмий ишларга жалб этиш, фан соҳасида янада кенгроқ миқ'ёсда янги юксакликларга кўтарилиш йўлидан бориш керак. Бунинг учун нима қилиш керак?

Агар мавжуд илмий-текшириш муассасаларини кенгайтирадиган ёки янгиларини ташкил этадиган ва барпо қиладиган бўлсак, у ҳолда бунинг учун кўп вақт талаб этилади, биз кутиб тураолмаймиз. Шу сабабдан олий ўқув юртларини ва саноат министрликларига қарашли тажриба-конструкторлик бюроларини илмий-текшириш ишларига кенг жалб этиш лозим. Олий ўқув юртлари ва тажриба-конструкторлик бюроларининг лаборатория базасини, саноатнинг лаборатория базасини чинакамига мустаҳкамлаш ва бу базалардан илмий-текшириш ишлари учун кенг фойдаланиш керак. Ана шу йўлдан борилганда, мамлакатда илмий-текшириш ишлари ҳажмини қисқа муддат ичида кенгайтириш ва айни вақтда илмий кадрларнинг малакасини жиддий суратда ошириш мумкин.

Фаннинг айни тормоғида ва бир-бирига алоқадор тормоқларида олиб борилаётган ишлар тўғрисида системали ва кенг суратда информация бериб туриш илмий ишда катта аҳамиятга эгадир. Кенг миқ'ёсда фикр олишмай туриб фан ривожланолмайди. Аммо материалларнинг ортиқча сир тутилиши орқасида кўп масалалар юзасидан шундай фикр олишув қийинлашмоқда. Материалларни ўринсиз сир тутиш ишда параллелизмга олиб келади, ба'зан эса виждонсиз ходимларни илмий танқидлардан қутқазиб қолади. **(Қарсаклар).** Мен ҳақиқатан ҳам сир тутилиши лозим бўлган материалларни сир тутмаслик масаласини қўяётганим йўқ албатта.

(ДАВОМИ ТЎРТИНЧИ БЕТДА)

Ўртоқ Н. А. БУЛГАНИН докладининг давоми

(БОШИ УЧИНЧИ БЕТДА)

Илмий муассасаларнинг ўртасида тажриба, фикр ва илмий информацияни алмашишни мақсадга мувофиқ уюштириш, илмий-текшириш муассасалари ўртасидаги алоқаларни, шунингдек чет эллардаги илмий-текшириш муассасалари блан ва илғор олимлар блан алоқаларни кенгайтириш керак. Четэл техник адабиётини кўпроқ сотиб олиш ва адабиётни СССРда нашр этиш, министрликларда, илмий-текшириш институтларида ва корхоналарда техника информацияси службаларининг ишларини яхшилаш, илғор иш тажрибаларини алмашишни ташкил этишда тартиб ўрнатиш лозим.

Бизнинг мамлакатимизда ташкил топган уч мингга яқин академик институтлар ва айрим тормоқлар юзасидан иш олиб борувчи институтлар, илмий-текшириш лабораториялари ва бошқа илмий муассасалар системаси бирор марта ҳам бутун ҳолида кўриб чиқилмади ва бу система, афтидан, энг рационал, тежамли ва унумли системадан анча узоқда бўлса керак. Ўртоқ Хрушчев Марказий Комитетнинг ҳисобот докладида илмий-текшириш институтлари ва олий ўқув юртларининг мамлакат марказида ва хусусан Москвада ҳаддан ташқари кўп ва ўринсиз тўпланганлиги ҳақида жуда тўғри гапирди. Ўртоқ Хрушчев айтган гапларига қўшимча қилиб, қуйидаги характерли ма'лумотларни келтириш мумкин.

Министрликлар ва бошқармаларга қарашли барча илмий-текшириш институтларининг учдан бир қисмидан кўпроғи ва СССР Фанлар Академияси илмий муассасаларининг учдан икки қисми Москвада, Ленинградда ва Москва ҳамда Ленинград областьлари доирасида жойлашган. Министрликлар ва бошқармаларга қарашли институтлардаги барча илмий ходимларнинг 60 процентидан кўпроғи ҳамда Фанлар Академияси илмий ходимларининг 85 проценти ана шу муассасаларга тўпланган.

СССР Рангли металлургия министрлигига қарашли илмий-текшириш институтларининг учдан икки қисми Москвада ва Ленинградда жойлашган. Химия, ўрмон, қоғоз саноати ва ёғоч ишлаш саноати министрликларида ҳам аҳвол тахминан шундай.

Масалан, СССР Қораметаллургия министрлигининг ўтга чидамли материалларни ўрганувчи Бутуниттифоқ илмий-текшириш институти Ленинградда жойлашган. Центросоюзнинг Бутуниттифоқ овчилик илмий-текшириш институти, СССР Қишлоқ хўжалик министрлигининг Бутуниттифоқ йилқичилик илмий-текшириш институти, СССР Совхозлар министрлигининг мўйна ҳайвонотчилиги ва пант кийикчилиги Бутуниттифоқ илмий-текшириш лабораторияси Москвада ва Москва атрофида жойлашган **(залда жонланиш, кулги)** ва Москва ҳамда Ленинград районларида ишлабчиқариш базасига эга бўлмаган шунга ўхшаш бошқа кўпгина муассасалар Москвада ва Москва атрофида жойлашган. Бирқанча олий ўқув юртлари тўғрисида ҳам шундай дейиш мумкин.

Министрликлар, Госплан, Давлат техника комитети ва СССР Фанлар Академияси, шу академия системасида, шунингдек саноат министрликларига қарашли олий ўқув юртлари ва илмий-текшириш институтларида илмий-текшириш ишларини яхши уюштириш блан боғлиқ бўлган масалаларни қараб чиқишлари ва ҳал этишлари керак, жумладан, илмий-текшириш институтлари ҳамда олий ўқув юртларини ишлабчиқариш базасига яқинлаштиришни кўзда тутиб, уларни янада тўғрироқ жойлаштириш ҳақидаги ўз мулоҳазаларини тақдим этишлари лозим.

Бизнинг мамлакатимизда фанни янада ривожлантириш учун жуда қулай шароитлар мавжуддир. Бизда халқ хўжалигини ривожлантиришга амалий ёрдам беришни, коммунистик жамият қурилишида актив қатнашишни астойдил истаётган юқори малакали илмий ходимларнинг катта армияси бор. Ана шу буюк кучни моҳирлик блан тўғри ташкил этиш ва илмий кадрларимизга кун-сайин ёрдам бериб туриш керак.

Саноатда техникани тараққий эттириш юзасидан Директивалар проектида белгиланган кенг программани бажариш **саноатни ихтисослаштириш ва кооперативлаштириш** қайдаражада ривожлантирилажагига кўп жиҳатдан боғлиқдир.

Узлуксиз — поток усулдаги ишлабчиқариш шароитида бирхилдаги маҳсулотни кўплаб ишлаб чиқарган вақтдагина юқори унумли ҳозирги техникадан энг тўла фойдаланиш мумкин. Ихтисослаштириш ва кооперативлаштириш худди ана шу мақсадга хизмат қилади.

Бешйилликлар даврида бизнинг саноатимизни ихтисослаштириш йўлида ба'зи силжишлар бўлди. Аммо бу ишда ҳали камчиликлар кўп. Марказий Комитетнинг ўтган йил июль ойида бўлиб ўтган Пленумида бу камчиликлар қаттиқ танқид қилинди ва саноатни ихтисослаштириш ҳамда кооперативлаштиришни кенгайтириш юзасидан катта тадбирлар белгиланди.

Пленумдан кейин КПСС Марказий Комитети ва СССР Министрлар Совети министрликларни ғоят пухта равишда ихтисослаштириш ва бирхилдаги маҳсулотлар ишлаб чиқаришни улар ихтиёрига топшириш мақсадини кўзда тутган бирқанча амалий тадбирларни кўрдилар. Бу гап дизельлар, приборлар ва бошқа ба'зи буюмларни ишлаб чиқаришга тааллуқлидир. Лекин бу соҳада қилинган ишлар ҳали етарли эмас.

Бирқанча министрликларнинг раҳбарлари, шунингдек кўпгина корхоналарнинг директорлари ихтисослаштириш ва кенг миқ'ёсда кооперативлаштиришдан қўрқадилар, чунки бу нарса ишлабчиқаришни ташкил этишда шу вақтгача амалда бўлган формаларни ма'лум даражада емириш блан боғлиқдир.

Яна шундай раҳбарлар ҳам борки, улар афтидан ихтисослаштириш масаласини ҳал этишни ихтисослаштирилган янги заводлар қурилишигача кечиктиришни, мавжуд заводларда эса ҳамма нарсани эски ҳолида сақлаб қолишни истаётган бўлсалар керак.

Биз бундай аҳволга ортиқ йўл қўёлмаймиз. Саноатни кенг миқ'ёсда ихтисослаштириш ва кооперативлаштириш йўлини қат'ий суратда амалга ошириш, корхоналар ўртасидаги ишлабчиқариш алоқаларини мақсадга мувофиқ уюштириш ва кооперативлаштирилган тартибда маҳсулот етказиб бериш планини бажарган вақтда давлат интизомига қаттиқ риоя қилиш керак.

Директивалар проекти ишлабчиқаришни ихтисослаштириш соҳасида кенг тадбирларни амалга оширишни кўзда тутади. Даставвал машинасозлик саноатида бу жиҳатдан тартиб ўрнатиш таклиф этилади. Бизда машинасозлик саноатининг бирхилдаги маҳсулотларини ишлаб чиқариш шу вақтгача турли министрликлар ва бошқармаларга бўлиниб кетган эди.

Кўпгина министрликлар ва бошқармаларнинг корхоналарида ўзларига мутлақо хос бўлмаган маҳсулотнинг жуда муҳим турлари ишлаб чиқарилмоқда. Масалан, Қишлоқ хўжалик министрлиги мамлакатда ишлаб чиқарилаётган металл қирқувчи станокларнинг қарийб 10 процентини ва темирчилик-пресс машиналарининг 24 процентини тайёрлаб бермоқда. Ана шу министрликка қарашли заводларда тайёрланаётган станоклар техника жиҳатдан кўпинча қолоқ, уларнинг таннархи эса жуда юқори бўлади, чунки маҳсулотлар мукаммал технологияга риоя қилинмай майда-майда сериялар блан чиқарилади.

Кўпгина корхоналар қуйилма, поковка, метиз ва нормал инструментларнинг кўп қисмини ва кўплаб исте'мол қилинадиган бошқа буюмларни ўз кучлари блан ишлаб чиқармоқдалар. Бундай материалларни ишлаб чиқариш жуда қимматга тушади ва маҳсулотнинг юқори сифатли бўлишини таминламайди. Бундай ҳолларнинг юз беришига сабаб шуки, ихтисослаштирилган қуйиш ва темирчилик-пресс заводлари йўқ, саноатнинг метиз ва инструментал тормоқлари, шунингдек электрод, фитинг ва штампларни ихтисослаштирилган тарзда ишлаб чиқариш етарли даражада ривожлантирилган эмас.

Саноатдаги ба'зи раҳбарлар ихтисослаштириш вазифаси ишлаб чиқарилаётган маҳсулотнинг номенклатурасини қисқартиришдан иборат деб ҳисоблайдилар. Бундай ўйлаш нотўғридир. Техника тараққий этиб бориши блан буюмларнинг номлари ва типлари — ҳажмлари янги корхоналар сонига нисбатан анча тезроқ ортаборади. Вазифа — ҳарбир корхонада технологик жиҳатдан бирхил бўлган буюмлар ишлаб чиқаришдан, детальлар ва узеллар унификациясини бутун чоралар блан жорий қилишдан ҳамда ихтисослаштирилган заводларда ана шу буюмларни кўплаб ишлабчиқаришни уюштиришдан иборат.

В. И. Ленин ихтисослаштирилган тарзда ишлабчиқаришнинг прогрессив ролини кўрсатиб, бундай деб ёзган эди: «Масалан, бир маҳсулотнинг бирон қисмини тайёрлашга сарф бўладиган одам меҳнати унумини ошириш учун, бу қисмни ишлаб чиқариш ихтисослашмоғи, кўплаб маҳсулот чиқарадиган бўлмоғи ва шунинг учун, машина ва ҳоказолар ишлатишга имкон берадиган (ва талаб қиладиган) ўзига айрим ишлабчиқаришга айланмоғи лозим» (Асарлар, 1 том, 97 бет).

Директивалар проектида мамлакатнинг турли иқтисодий районларида қуйилма, поковка ва штамповкалар, стандарт инструмент, запас қисмлар, ёғочдан, пластик массадан детальлар, конларни мустаҳкамлайдиган ва бошқа буюмлар ишлаб чиқариш бўйича ихтисослаштирилган завод ва цехлар ташкил этиш кўзда тутилади. Шунингдек автоматик линиялар ва механизация воситалари тайёрловчи ихтисослаштирилган заводлар вужудга келтириш кўзда тутилади.

Саноат тормоқларини министрликлар бўйича рационал равишда тақсимлаш, шунингдек бир номдаги маҳсулот ишлаб чиқарадиган корхоналарни, биринчи галда металл қирқувчи станоклар, темирчилик-пресс асбоб-ускуналари ва турбиналар тайёрлайдиган заводларни ихтисослаштирилган министрликлар ихтиёрига топшириш лозим.

Партия Марказий Комитети мамлакатнинг иқтисодий районлари ва йирик саноат марказлари бўйича саноатда ихтисослаштириш ҳамда кооперативлаштиришнинг перспектив планини ишлаб чиқиш зарур деб ҳисоблайди. Иттифоқчи республикалар, ўлкалар ва областьларнинг партия, совет ва хўжалик ташкилотлари бу планни тузишда актив қатнашишлари лозим.

Саноатимизни янада юксалтириш программаси барча корхоналарда **ички резервларни** қидириб топиш ва улардан максимал фойдаланиш соҳасида кўп иш қилишни талаб этади.

Саноатнинг ба'зибир тормоқларидаги корхоналарнинг қувватидан ҳали етарли даражада фойдаланилаётгани йўқ. Кўпгина корхоналар проектида кўрсатилган қувватни жуда суст ўзлаштирмоқдалар, асбоб-ускуналардан ёмон фойдаланишга ва уларнинг анча вақт бекор туришларига йўл қўймоқдалар.

Саноат министрликлари ва корхоналарнинг раҳбарлари корхоналарнинг бир ме'ёрда ишлашини та'минлаш, иш вақтининг бекор кетишига йўл қўймаслик ва ёрдамчи ишлардаги ишчиларнинг меҳнатини яхши уюштириш юзасидан тегишли чораларни кўрмаётирлар. Бу камчиликларни қат'иян йўқотиш лозим.

Саноатда янги техникани жорий қилиш, «тор» жойларни йўқотиш, ишлабчиқаришни ташкил қилишни яхшилаш ва илғор корхоналарнинг ҳамда ишлабчиқариш новаторларининг тажрибаларини кенг ёйиш бу бешйилликда ишлаб турган корхоналарда саноат маҳсулоти ишлаб чиқаришни кўпайтириш учун янгидан-янги имкониятлар очиб беради.

СССР Госпланининг ҳисобига қараганда, 1960 йилда ишлабчиқаришни яхши уюштириш ва мавжуд ишлабчиқариш қувватларидан яхши фойдаланиш йўли блан камида 7 миллион тонна чўян, 11 миллион тонна пўлат, 70 миллион тонна кўмир, 100 мингга яқин трактор, 10 миллион тоннадан кўпроқ цемент, 42 миллион жуфт кўн пойафзал ва халқ хўжалиги учун муҳим бўлган бошқа кўпгина маҳсулотларни ишлаб чиқариш мумкин.

Агар ана шу маҳсулотларнинг ҳаммасини янги корхоналардан олишга тўғри келганида, у ҳолда 10 дан ортиқ домна печи ва 35 мартен печи, 200 та янги кўмир шахтаси, 2 трактор заводи, 17 цемент заводи ва 8 пойафзал фабрикаси қуриш керак бўлур эди. Ана шу корхоналарни қуриш учун неча миллиард сўмлаб маблағ керак бўлур эди.

Ўртоқлар! Мамлакатимизнинг меҳнаткашлари техникани узлуксиз тараққий эттиришдан бевосита манфаатдордирлар, чунки техникани тараққий эттириш бутун жамиятнинг манфаатларини кўзлаб меҳнат шароитини енгиллаштиришнинг ва меҳнат унумдорлигини оширишнинг тўғри воситасидир.

Техникани тараққий эттириш—фан аҳлларининг, инженер ва техникларнинг, илмий-текшириш ва проект-конструкторлик ташкилотлари ходимларинингина иши эмас, йўқ, бу вазифа ҳаммага—партия, совет ва хўжалик ташкилотларига, олимларга, инженер-техник ходимларга, новатор ишчиларга, рационализаторларга ва ихтиро'чиларга ҳам тааллуқлидир. Ҳаммамиз техникани тараққий эттиришни олға бостиришимиз керак.

Партия Марказий Комитети ва СССР Министрлар Совети ана шу муҳим ишга бутун кучимизни сафарбар қилишимиз лозим деб ҳисоблайдилар.

Социалистик хўжалик системаси ва фаннинг ҳозир эришган муваффақиятлари бизга техникани тараққий эттириш учун чексиз имкониятлар очиб берди. Улуғ партиямиз раҳбарлигидаги барча совет кишиларининг вазифаси—ана шу имкониятлардан тўла фойдаланишдан ва техникани тараққий эттириш соҳасида етакчилик ролини ўйнашдан иборат. Биз буни бажараоламиз ва бажаришимиз керак. **(Давомли қарсаклар).**

ҚИШЛОҚ ХЎЖАЛИГИ СОҲАСИДАГИ ВАЗИФАЛАР

Олтинчи бешйилликнинг асосий вазифаларидан бири қишлоқ хўжалик ишлабчиқаришини кескин суратда юксалтиришдир.

Ўртоқ Н. С. Хрушчев Марказий Комитетнинг ҳисобот докладида қишлоқ хўжалиги соҳасидаги аҳволни ҳартомонлама анализ қилиб ва партиямизнинг бу соҳада қўяётган вазифаларини батафсил баён қилиб берди.

Докладда колхоз, МТС, совхозларга раҳбарлик қилишда йўл қўйилган хато ва нуқсонларни йўқотиш ҳамда социалистик қишлоқ хўжалигини кескин суратда юксалтириш учун зарур шарт-шароитни вужудга келтириш йўлида партия Марказий Комитети томонидан кўрилган тадбирлар батафсил баён қилинди. Қишлоқ хўжалигини кескин суратда юксалтириш юзасидан партия томонидан ишлаб чиқилган программа оғишмай амалга оширилмоқда.

Олтинчи бешйилликда қишлоқ хўжалигининг ялпи маҳсулоти тахминан 70 процент ортиши керак, я'ни бешинчи бешйилликдагига нисбатан анча тез сур'атлар блан ортади. Қишлоқ хўжалигининг айрим, энг муҳим тормоқлари бўйича қуйидаги топшириқлар белгиланди:

1960 йилда ялпи **дон** ҳосили 11 миллиард пудгача етказилиши керак. Шу блан бирга 1960 йилда маккажўхори майдонларини камида 28 миллион гектарга етказиш ва катта майдонларда маккажўхорининг гибрид уруғларини етиштириш вазифаси қўйилади. Бу уруғлар маккажўхорининг ҳосилдорлигини анча оширади.

11 миллиард пуд дон олиш аҳолининг ғаллага бўлган ва ўсиб бораётган эҳтиёжларини қондириш, давлат резервларини кўпайтириш, колхозларда зарур запаслар вужудга келтириш, дўст мамлакатларга экспорт қилишни кўпайтириш ва чорва молларини боқиш учун етарли миқдорда дон ажратиш имконини беради.

Техника экинлари — пахта, зиғир, қанд лавлаги етиштириш соҳасида катта топшириқлар белгиланди. Зиғир маҳсулоти учдан бир қисмидан кўпроқ миқдорда, пахта эса ярмидан кўпроқ миқдорда ортиши лозим.

Қанд лавлаги етиштиришни кўпайтиришга алоҳида э'тибор бериш керак. Қанд лавлаги етиштириладиган асосий районларда, шунингдек ана шу экинни етиштириш учун қулай шароитга эга бўлган бошқа районларда қанд лавлаги ҳосилдорлигини анча кўпайтириш ва қанд лавлаги майдонларини кенгайтириш лозим.

Партия Марказий Комитети ва Ҳукумат яқинда картошка ва сабзавот етиштиришни кўпайтиришга қаратилган муҳим қарор қабул қилдилар. Бу қарорга мувофиқ, картошка тайёрлаш нархлари ўрта ҳисобда қарийб 3 баравар ва закупка қилиш нархлари 1,7 баравар оширилди. Сабзавот тайёрлаш ва закупка қилиш нархлари ўрта ҳисоб блан 70 процент оширилди. Колхоз ва совхозларнинг сабзавот ва картошка етиштиришни қулай шароитларда ривожлантиришларига имкон берадиган бошқа бир қанча тадбирлар ҳам кўзда тутилди.

Шаҳар аҳолисини картошка, сабзавот ва сут блан та'минлашни яхшилаш учун йирик шаҳарлар ҳамда саноат марказлари теварагида мавжуд сутчилик-сабзавотчилик ва картошкачилик зоналарини кенгайтириш ва янги зоналарни вужудга келтириш вазифаси қўйилади.

Чорвачилик соҳасида аҳолининг гўшт, сут ва бошқа чорвачилик маҳсулотларига бўлган эҳтиёжларини қондириш учун маҳсулот етиштиришни кескин суратда кўпайтириш мўлжалланади.

Гўшт етиштириш даставвал, чўчқачиликни ривожлантириш ҳисобига 2 баравар оширилади. Колхоз ва совхозларда чўчқаларни урчитиш ва боқиб семиртириш ишлари кенг миқ'ёсда уюштирилиши лозим. Шу блан бирга мол гўшти ва қўй гўшти етиштиришни ошириш учун мавжуд барча имкониятлардан кенг фойдаланиш керак.

Сут етиштириш даставвал сигирларнинг серсутлигини анча ошириш ва уларнинг сонини кўпайтириш ҳисобига қарийб 2 баравар ортиши лозим.

Кейинги икки йил мобайнида ҳарбир сигирдан соғиб олинган сут миқдорини 600 — 900 килограммгача кўпайтирган Воронеж, Тернополь, Челябинск, Курск областьлари ва бошқа областьлардаги колхозларнинг тажрибаси мамлакатимиздаги колхозлар сут етиштиришга астойдил киришганлари тақдирда сут етиштиришни тезлик блан кўпайтириш учун жуда катта резервларга эга эканликларини кўрсатади.

Жун етиштириш РСФСР ва Украинанинг эски қўйчилик районларида, шунингдек Шарқий Сибирь, Ўрта Осиё ва Закавказье районларида майинжунли ва ярим майинжунли қўйчиликни янада ривожлантириш ҳисобига 80 процентдан кўпроқ ортиши керак.

Ем-хашак етиштириш—чорвачиликни тезлик блан юксалтиришнинг асосий шартидир. Бу соҳадаги вазифа—чорва молларнинг ҳамма турларини ва паррандаларни ем-хашак блан тўла та'минлашдан ва колхозларда колхозчиларнинг шахсий фойдаланишида бўлган моллар учун ем-хашак ажратиб беришдан иборат. Колхоз ва совхозларда эҳтиёт ем-хашак запасларини вужудга келтириш ғоят муҳимдир.

Ма'лумки мустаҳкам ем-хашак базасини вужудга келтиришда маккажўхори ҳал қилувчи роль ўйнайди. Маккажўхори етиштиришни кескин суратда кўпайтириш чорва молларини концентрат ем-хашаклар блан, силос ва кўкат озиқлар блан та'минлашни яхшилаш имконини беради.

Кўпйиллик ва бирйиллик ўтлар яхши ҳосил бераётган районларда ўт экишни кучайтириш керак.

Директивалар проектида **совхозларда** қишлоқ хўжалик маҳсулотлари етиштиришни яна анча кўпайтириш кўзда тутилади. 1960 йилда совхозлар давлатга 915 миллион пуд дон, бир ярим миллион тонна гўшт, 6,8 миллион тонна сут, салкам 80 минг тонна жун топширишлари лозим.

Совхозларнинг ҳаммаси ўзларига бириктиб берилган ерлардан кўпроқ рационал фойдаланишлари, маҳсулот етиштириш учун бўладиган моддий харажатлар ва меҳнат сарфларини кескин суратда камайтиришлари ҳамда сердаромад корхона бўлиб қолишлари керак.

Олтинчи бешйилликда қишлоқ хўжалиги хилма-хил ва энг мукаммал техника блан тобора кўпроқ та'минланади.

Бешйил ичида қишлоқ хўжалигига салкам 1 миллион 650 минг трактор (15 от кучига айлантириб ҳисоблаганда), шу жумладан 680 минг чопиқ трактори, 560 минг дон комбайни, маккажўхорини йиғиштириб олиш ва силос бостириш учун керакли 250 минг комбайн ва бошқа кўпгина қишлоқ хўжалик машиналари етказиб бериш кўзда тутилган.

Ғаллани хиллаб ўриб-йиғиб олиш учун кенг миқ'ёсда ишлатиладиган машиналар блан қишлоқ хўжалигини та'минлаш тўғрисидаги масала алоҳида э'тиборга сазовордир. Ғаллани хиллаб ўриб-йиғиб олиш бошоқли экинларни йиғиштириб олиш вақтида доннинг нобуд бўлишига қарши курашнинг жуда муҳим воситасидир.

Директивалар проектида қишлоқ хўжалигига бешйил ичида қаторлаб ишлайдиган 180 минг трактор жаткаси (виндроуэрлар) ва комбайнларга тиркаладиган 400 минг подборщик етказиб бериш ҳақидаги топшириқ кўрсатилган. Аммо, афтидан, шу миқдорда мўлжалланган машиналар сони етарли бўлмаса керак.

Яқинда Ҳукумат бу масалани муҳокама қилди ва Госпланга, Давлат иқтисодий комиссиясига, қишлоқ хўжалиги, совхозлар, трактор ва қишлоқ хўжалик машинасозлиги министрликларига бу масалани яна пухта ўрганиб чиқиб, қишлоқ хўжалигининг ғаллани хиллаб ўриб-йиғиб олиш учун керакли машиналарга бўлган эҳтиёжини тўла аниқлашни топширди.

Бу, жуда муҳим ва прогрессив вазифадир. Бу вазифани ҳал этиш учун зарур бўлган ҳамма чораларни кўриш керак.

Хилма-хил қишлоқ хўжалик техникасини кўп миқдорда етказиб бериш мўлжалланди. Бу эса саноатимизнинг қишлоқ хўжалигига жуда катта ёрдами бўлади. Ма'лумки, биз 1929 йилда қишлоқ хўжалигини анча кўп миқдорда тракторлар блан та'минлашга киришган эдик. Биринчи, иккинчи, учинчи ва тўртинчи бешйилликларда қишлоқ хўжалигига 1 миллион 375 минг трактор етказиб берилган эди. Эндиликда олтинчи бешйилликнинг ўзидагина давлат қишлоқ хўжалигига дастлабки тўрт бешйилликларни бирга қўшиб ҳисоблаганда, тракторларни ана шу даврдагита нисбатан 275 мингта кўп етказиб беришни мўлжаллайди.

Бизнинг саноатимиз 1931 йилда қишлоқ хўжалигига дон комбайнлари берабошлаган эди ва ўша вақтдан буён ўтган давр ичида (1955 йили ҳам шу ҳисобга киради) 505 минг дон комбайни етказиб берди. Эндиликда олтинчи бешйилликнинг ўзидагина дон комбайни ўтган 25 йилдагига нисбатан 55 минг та кўп етказиб берилади. **(Қарсаклар).**

Аммо гап бу машиналарнинг миқдоридагина эмас, қишлоқ хўжалик ишлабчиқаришида энг тежамли дизель тракторлар, пневматик шинли тракторлар, энг янги конструкцияларга мувофиқ ишланган комбайнлар, бевосита тракторчи томонидан бошқариладиган осма машиналар, ем-хашак тайёрлаш учун, чорвачиликда кўп меҳнат талаб этадиган оғир ишларни механизациялаш учун керакли бўлган кўп миқдордаги энг янги машиналар етказиб берилади ва ҳоказо.

Буларнинг ҳаммаси қишлоқ хўжалигини техника жиҳатидан янги, янада юксак даражага кўтаради, бутун қишлоқ хўжалик ишлабчиқаришининг маданиятини юксалтириш имконини беради.

Қишлоқ хўжалигида техникани такомиллаштириш тўғрисида гапирганда, қишлоқ хўжалик ишларини, хусусан чорвачилик соҳасидаги ишларни механизациялаш учун электр қувватидан фойдаланиш каби муҳим масала устида тўхтаб ўтмаслик мумкин эмас. Э'тироф этиш керакки, бизда қишлоқ хўжалигини электрлаш соҳасида ҳали бирмунча қилинмаган ишлар бор.

Бунинг учун айбнинг катта қисми Қишлоқ хўжалик министрлиги зиммасига тушади. Чунки у, бу масалаларни қат'ият блан ўртага қўймади. Бундан ташқари қишлоқларни электрлаш учун ажратилаётган капитал маблағларидан кўпинча бошқа мақсадлар учун фойдаланилди.

Қишлоқ хўжалигини электрлаш колхоз ва совхозларни давлат электростанциялари шохобчаларига қўшиш йўли блан ҳам, колхозларнинг иштироки блан маҳаллий станциялар қуриш йўли блан ҳам амалга оширилиши лозим.

Директивалар проектида беш йил ичида электрлаштирилган колхозлар сонини икки баравар ошириш, совхозларни ва машина-трактор станцияларини электрлашни тугаллаш кўзда тутилади. Шу муносабат блан саноат қишлоқ хўжалиги учун электр симлари блан ишлайдиган ва эксплуатация қилиш жиҳатидан тежамли ҳамда мустаҳкам бўлган машиналар ишлаб чиқаришни кўпайтириши лозим.

Олтинчи бешйилликда қишлоқ хўжалигининг энг муҳим вазифаси — қишлоқ хўжалик экинларининг ҳосилдорлигини оширишдан иборат. Бу вазифани ҳал этиш минерал ўғитлардан фойдаланишга кўп жиҳатдан боғлиқдир. Бешйиллик мобайнида қишлоқ хўжалигига етказиб бериладиган ўғит камида икки баравар ортиши лозим. Ўғитлаш учун керакли торф ва оҳакни саноат йўли блан ишлаб чиқариш уюштирилиши керак.

Қишлоқ хўжалиги олдига қўйилган вазифалар машина-трактор станцияларининг ишларини янада яхшилашни ва колхоз ишлабчиқаришида уларнинг ролини кучайтиришни талаб этади, колхозларни ташкилий-хўжалик жиҳатидан мустаҳкамлашни ҳамда колхозчиларнинг меҳнат унумдорлигини оширишни талаб этади.

Партия Марказий Комитети ва Ҳукумат машина-трактор станцияларининг ишларини яхшилаш ва колхоз ишлабчиқаришини ривожлантиришда уларнинг ролини кучайтириш юзасидан бирқанча тадбирларни амалга оширдилар.

Партия Марказий Комитети ва СССР Министрлар Совети яқинда қарор қабул қилдилар. Бу қарорга мувофиқ колхозларда қишлоқ хўжалик маҳсулотлари тайёрлаш ишларини ўтказиш учун бутун жавобгарлик машина-трактор станциялари зиммасига юкланади.

Машина-трактор станцияларининг ишларини янада яхшилаш учун уларни аста-секин хўжалик ҳисобига кўчириш катта аҳамиятга эга бўлади. Хўжалик ҳисоби колхозларда бажариладиган ишлар учун МТС ходимларининг жавобгарлигини ва колхоз ишлабчиқаришининг натижаларидан МТСнинг иқтисодий манфаатдорлигини оширади.

Ўртоқлар! Қишлоқ хўжалигини кескин суратда юксалтириш вазифасини муваффақиятли суратда ҳал қилмоқ учун илғор колхоз, МТС ва совхозларнинг тажрибасидан кенг ва ҳартомонлама фойдаланиш зарур. Улар қишлоқ хўжалигини зўр бериб юксалтиришга амалда қандай эришиш намуналарини кўрсатмоқдалар.

Колхозчилар, МТС ва совхоз ходимлари кенг оммаси, қишлоқ хўжалиги мутахассислари қишлоқ хўжалигини кескин суратда ривожлантириш юзасидан партия томонидан қўйилган вазифани ўзларининг жонажон иши деб қабул қилди ва улар янги бешйиллик планнинг топшириқларини муддатидан илгари бажариш учун керакли имкониятларни қидириб топмоқдалар.

Воронеж областидаги колхозчилар ва қишлоқ хўжалигининг бошқа ходимлари ўз ресурслари ва имкониятларини ҳисоблаб чиқиб, бир йил ичида гўшт етиштиришни икки баравар ва бир ярим йил ичида сут етиштиришни икки баравар ошириш мажбуриятини олдилар. Уларнинг бу қимматли ташаббуси ҳартарафлама қўллаб-қувватлашга арзийди.

Воронежлиларнинг ватанпарварлик ташаббуси ҳамма ерда қизғин қувватланмоқда. Кириченко, Патоличев, Брежнев, Капитонов, Суслов, Игнатьев ўртоқлар ва бошқа делегатлар шу с'ездда сўзга чиқиб, Украина, Белоруссия, Қозоғистон республикалари, Бошқирдистон автоном республикаси, Краснодар ўлкаси, Москва области ва бошқа областьлар қишлоқ хўжалик маҳсулотлари етиштириш соҳасидаги олтинчи бешйиллик планни Директивалар проектида кўрсатилганидан анча илгари бажараоладилар деб, с'ездни ишонтирдилар.

Бизнинг халқимиз партия XX с'ездининг олий минбарида туриб айтилган шу гапларни зўр мамнуният блан кутиб олади. Барча республикалар, ўлка ва областьларнинг олган мажбуриятларини бажаришда муваффақият қозонишларини тилаймиз. **(Қарсаклар).**

Қишлоқ хўжалиги меҳнаткашлари партия ва совет органларининг раҳбарлиги остида ва уларнинг актив ёрдами блан социалистик мусобақани кенг ривожлантириб, олтинчи бешйиллик план топшириқларини муваффақиятли суратда тўла ва ошириб бажаришга эришадилар. Бунга шак-шубҳа йўқ.

ТРАНСПОРТ ВА АЛОҚА СОҲАСИДАГИ ВАЗИФАЛАР

Олтинчи бешйилликда халқ хўжалигининг зўр бериб юксалиши натижасида юк ортиш анча кўпаяди.

Мамлакатда юк ташишни та'минлашда **темирйўл транспорти** аввалгидек, асосий роль ўйнайди. Темирйўл транспорти юк оборотининг бир ўзигина 400 миллиард тонна-километрдан ортиқ ўсади. Бу эса 1940 йилдаги барча темирйўлларимиздаги юк оборотига тахминан тенг келади.

Ана шундай катта ҳажмдаги юк ташишни бажариш учун темирйўлларнинг юк ташиш қобилиятини кескин суратда ошириш зарур. Шу сабабдан темирйўл транспорти соҳасидаги энг муҳим вазифа — унинг техника даражасини янада юксалтиришдан иборат.

Темирйўлларни электровоз ва тепловоз тортув кучига кўчириш, ҳаракатни бошқаришда автоматлаштириш ва марказлаштиришни кенг қўлланиш ҳамда йўл хўжалигини такомиллаштириш — темирйўл транспортида техникани тараққий эттиришнинг асосий йўлидир.

Темирйўлларни электрлаш юзасидан 15 йилга мўлжалланиб партия Марказий Комитети томонидан қабул қилинган бош планга мувофиқ, юк кўп ташиладиган энг муҳим томонлардаги, тоғлик районлардаги темирйўлларни, пассажирлар жуда кўп қатнайдиган темирйўл магистралларини ҳамда йирик саноат марказларининг шаҳар атроф участкаларидаги темирйўлларни электровоз блан юк ташишга кўчиришни амалга ошириш кўзда тутилади.

Темирйўл транспортини техника жиҳатидан қайта қуроллантиришдан иборат ана шу программанинг биринчи этапи олтинчи бешйилликда амалга оширилади.

8.100 километр масофадаги темирйўлни, ёки бешинчи бешйилликдагига қараганда 3,6 баравар кўп электрлашган темирйўл линияларини ишга солиш мўлжалланади. Мамлакат учун жуда муҳим бўлган Москва—Куйбишев—Челябинск—Омск—Новосибирьск—Иркутск темирйўл магистралларини электрлаштириш соҳасидаги ишлар тугалланиши лозим. Бундан ташқари Москва—Харьков—Донбасс темирйўли ва бошқа бирқанча линияларни электровозлар блан юк ташишга кўчирилади.

Тепловозлар блан юк ташишни кенг миқ'ёсда жорий қилиш керак. Тепловозлар блан юк ташиладиган темир йўлларнинг узунлигини беш йил ичида 7 минг километрдан 25 минг километргача кўпайтириш мўлжалланади.

Тортув кучини техника жиҳатидан реконструкция қилиш электровоз ва тепловозларнинг бутун юк оборотининг 1955 йилдаги 14 проценти ўрнига 1960 йилда 40—45 процентини бажариши лозим.

Йўл хўжалигини такомиллаштириш темир йўл транспорти учун муҳим ишдир. Директивалар проектида мавжуд темир йўлларда тахминан 65 минг километр янги рельслар, шу жумладан 58 минг километр оғир типлардаги рельслар ётқизиш ва темирбетон шпалларидан кенг фойдаланиш кўзда тутилади. Бу эса мамлакатдаги барча асосий темир йўлларнинг қарийб ярми янги, оғир типлардаги рельсларга кўчирилишини кўрсатади. Бу чора темир йўлларнинг юк ташиш қобилиятини анча оширади, темир йўлларни ремонт қилиш ва хизмат кўрсатишга сарф қилинадиган меҳнатни камайтиради ва эксплуатацион харажатларни кескин суратда қисқартади.

Бешйилликда темир йўл транспортига камида 2 минг электровоз, икки секцияли 2250 та магистрал тепловоз, 255 минг юк вагони ва 18 минг 600 пассажир вагони етказиб бериш мўлжалланади.

Директивалар проектида темир йўл шохобчаларини янада кенгайтириш кўзда тутилади. 6500 километр узунлигидаги янги темир йўл изларини қуриш ва ишга тушириш, я'ни ўтган бешйилликда қурилганига нисбатан тахминан икки баравар кўпроқ темир йўл изларини қуриш ва ишга тушириш мўлжалланади. Қуйидаги муҳим йўллар эксплуатацияга топширилиши лозим:

Магнитогорск—Старлитомоқ—Абдуллино темир йўли. Бу темир йўл Жанубий-Сибирь магистралидан бошланиб энг кўп юк ташиладиган Челябинск—Уфа темир йўлини айланиб, мамлакатнинг Европа қисмига ўтади;

Жанубий-Сибирь магистралининг муҳим участкаси бўлган Сталинск—Абакан темир йўли. Бу йўлнинг вазифаси Кузнецк металлургия комбинатига руда ташишни ва Томь—Успнск конларидан кўмир ташишни та'минлашдир;

Барнаул—Омск темир йўли Кузбассдан бошланиб энг кўп юк ташиладиган Новосибирск—Омск темир йўлини айланиб, Уралга борадиган янги йўлдир;

Гурьев—Астрахань темир йўли; бу йўл Оренбург йўлини Оржоникидзе йўли блан боғлайди ва Уралдан Кавказга юк ташиш масофасини 500 километр қисқартади.

Энг қисқа янги йўл орқали Хитойнинг ғарбий районлари блан алоқа боғлаш учун Олмаотадан тортиб давлат чегарасигача темир йўл қуриш мўлжалланади. Бу эса бизнинг мамлакатимизни Хитой Халқ Республикаси блан боғловчи учинчи темир йўл магистрали бўлади.

Янги темир йўллар қуриш блан бир қаторда, жам'и тахминан 6600 километр масофада қўшолоқ йўл, ёки бешинчи бешйилликдагига қараганда 40 процент кўп қўшолоқ йўл қурилади.

Бешйиллик мобайнида **денгиз транспортининг** юк обороти икки баравардан зиёд ортиши лозим.

Хитой Халқ Республикаси блан, Халқ Демократияси мамлакатлари блан, Ҳиндистон, Бирма Иттифоқи блан ва бошқа давлатлар блан савдо-сотиқнинг ривожланиши муносабати блан совет кемаларида ташиладиган экспорт-импорт юкларнинг миқдори ортади. Қора денгиз, Узоқ Шарқ ҳавзалари ва бошқа ҳавзаларимиз ўртасида юк ташиш анча кўпаяди ва Шимолий денгиз йўлидан ташиладиган юклар миқдори кўпаяди.

Олимларимизнинг атом энергияси соҳасида эришган муваффақиятлари Арктиканинг оғир табиатини бўйсундириш учун денгизчилар ва қутбчилар ихтиёрига янги восита бериш имкониятини туғдиради. Олтинчи бешйилликда атом энергияси блан ишлайдиган установка ўрнатилган кучли музёрар қурилади. Бу эса Арктикада навигация муддатини узайтириш ва оғир музлик шароитларда кемаларнинг сузиб юришини та'минлаш имконини беради.

Денгиз флоти ҳозирги замоннинг янги кемалари блан анча кўпроқ миқдорда та'минланади. Денгиз флоти беш йил мобайнида жам'и 1 миллион 600 минг тонна юк кўтараоладиган юк кемалари олиши лозим. Бу эса бешинчи бешйилликдагига нисбатан 1,8 баравар кўпдир. Янги йирик танкерлар, лесовозлар, теплоходлар ва бошқа кемалар қурилади. Шу сабабдан биз, ватан кемасозлигини ривожлантиришга катта э'тибор беришимиз лозим.

Директивалар проектида денгиз портларининг техника блан қуролланишини ошириш ва уларнинг ўтказиш қобилиятини ошириш кўзда тутилган.

Бешйиллик мобайнида **дар'ё транспортининг** юк оборотини 80 процент кўпайтириш мўлжалланади. Дар'ё флоти ходимлари ғалла, ёғоч-тахта, нефть, кўмир ва кўп исте'мол қилинадиган бошқа юкларни ташишни анча оширишлари керак. Волга, Кама, Днепрда ва бошқа дар'ёларда гидроэлектростанциялар қурилганлиги натижасида очилган янги чуқур сув йўлларини ўзлаштириш — дар'ё флоти ходимларининг муҳим вазифасидир.

Дар'ё флоти министрлиги олтинчи бешйилликда порт-пристань хўжалигининг кейинда қолишини тугатиши, биринчи галда Волга, Кама дар'ёларида ва Сибирьдаги дар'ёларда портларни ҳамда пристаньларни кенгайтиришни та'минлаши лозим.

(ДАВОМИ БЕШИНЧИ БЕТДА)

Ўртоқ Н. А. БУЛГАНИН докладининг давоми

(БОШИ ТЎРТИНЧИ БЕТДА)

Дар'ё флоти министрлигига жам'и 900 минг от кучига эга бўлган ҳозирги замон ўзиюрар юк кемалари, буксир ва пассажир кемалари ҳамда жам'и 2 миллион тоннадан ортиқ юк кўтарадиган ўзиюрмас кемалар етказиб бериш мўлжалланади. Кемалар қатнови ва сол оқизиш учун бизнинг мамлакатимизда 500 минг километр узунлигида дар'ё йўллари борлигини э'тиборга олганда, дар'ёларда юк ташиш ғоят кенгайтирилиши ва жуда арзонлаштирилиши керак.

Автомобиль транспортини янада ривожлантириш кўзда тутилади. Бешйил мобайнида автомобиль транспортининг юк обороти тахминан 2 баравар, пассажирлар ташиш 3 баравардан зиёд ортади.

1960 йилда автомобиль саноати мамлакатга 650 минг юк автомобили ва енгил автомобильлар ҳамда автобуслар тайёрлаб бериши керак. Автомобиль ва трактор прицеплари ишлаб чиқариш бирнеча марта кўпайтирилади. Автомобильлар, автобуслар ва двигательларнинг эскириб қолган модельларини эксплуатация қилиш жиҳатидан юксакроқ кўрсаткичларга эга бўлган янги модельлар блан айирбошлаш кўзда тутилади.

Олтинчи бешйилликда автомобильлар учун мустаҳкам йўллар қуриш ва автомобиль йўлларини реконструкция қилиш ишларини кенгайтириш мўлжалланади. Цемент-бетон ётқизилган йўлларни кўпроқ қуриш керак. Бу йўллар асфальт-бетон ётқизилган йўлларга қараганда мустаҳкам бўлиб, узоқ вақтга чидаш беради.

Ҳаво транспорти бўйича юк оборотини 2 баравар ва пассажирлар ташишни тахминан 3,8 баравар кўпайтириш, ҳаво йўлларида тезюрар ва кўп ўринли ҳозирги замон пассажир самолётлар қатнавини та'минлаш ҳақида топшириқ берилган.

Алоқа тўғрисида. Директивалар проектида ҳозирги замон техникаси базасида алоқа воситаларини анча ривожлантириш ва уларни реконструкция қилиш кўзда тутилади. Масалан, бешйилликда камида 10 минг километр узунлигида радиорелей линияларини қуриш мўлжалланади. Бу линиялар бир вақт ичида бир йўлдан 1200 гача телефон алоқасини амалга ошириш, шунингдек узоқ масофаларга телевизион эшитдиришларини та'минлаш имконини беради.

Олтинчи бешйилликда автомат телефон станциялари хизмат кўрсатадиган телефонлар сонининг бешинчи бешйилликдагига нисбатан тахминан икки баравар ортишини та'минлаш лозим. Почта алоқаси шохобчаларини кенгайтириш, қишлоқ жойларида телефонлаштириш ва радиолаштиришни янада ривожлантириш кўзда тутилди.

КАПИТАЛ ҚУРИЛИШИ СОҲАСИДАГИ ВАЗИФАЛАР

Олтинчи бешйилликда капитал қурилишнинг нақадар катталигини тасаввур қилмоқ учун ўтган бешйилликларда халқ хўжалигига сарфланган катта маблағлар тўғрисидаги ма'лумотларни таққослаб кўрсатаман (1955 йил 1 июльдаги нархлар блан ҳисобланган).

Давлат томонидан сарфланган капитал маблағлар биринчи бешйилликда 58 миллиард сўмни, иккинчи бешйилликда 132 ярим миллиард сўмни, учинчи бешйилликнинг уч ярим йили мобайнида 131 миллиард сўмни, тўртинчи бешйилликда 311 миллиард сўмни ва бешинчи бешйилликда 594 миллиард сўмни ташкил қилди.

Олтинчи бешйилликда халқ хўжалигига сарфланадиган катта маблағларнинг ҳажми 990 миллиард сўм миқдорида белгиланади. **(Қарсаклар).**

Келтирилган ма'лумотлардан кўриниб турибтики, олтинчи бешйилликда сарфланадиган капитал маблағларнинг ҳажми тўртинчи ва бешинчи бешйилликларда сарфланган катта маблағларнинг ҳаммасидан кўпроқ бўлади.

Бутун халқ хўжалигига сарфланадиган 990 миллиард сўмлик капитал маблағларнинг умумий ҳажмидан саноатга 600 миллиард сўмдан зиёдроқ маблағ, я'ни бешинчи бешйилликдагига қараганда 70 процентдан кўп маблағ сарфланади. Шу капитал маблағларнинг асосий қисми электростанциялар, химия саноати, қора ва рангли металлургия, нефть ва кўмир саноати, бинокорлик материаллари саноати ва ўрмончилик саноати корхоналарини қуриш учун сарфланади. Шу тормоқларга 400 миллиард сўмдан зиёдроқ маблағ сарфлаш мўлжалланади.

Енгил саноат ва озиқ-овқат саноати тормоқларига олтинчи бешйилликда бешинчи бешйилликдагига қараганда 75 процент кўп капитал маблағ сарфланади.

Транспорт ва алоқани ривожлантирмоқ учун сарфланадиган капитал маблағларнинг ҳажми 70 процентдан зиёдроқ кўпайтирилади.

Давлат томонидан қишлоқ хўжалигига 120 миллиард сўмликдан зиёдроқ капитал маблағ сарфлаш, я'ни бешинчи бешйилликда шу мақсадлар учун сарфланган капитал маблағнинг ҳажмига қараганда икки баравар деярлик кўп маблағ сарфлаш кўзда тутилади. Бундан ташқари колхозларнинг сарфлайдиган капитал маблағлари қарийб 100 миллиард сўмни ташкил қилади.

Уй-жой ва коммунал қурилишига, мактаблар, касалхоналар, болалар муассасалари ва кино, театрлар қуришга сарфланадиган капитал маблағларни анча кўпайтириш кўзда тутилади. Шу қурилишларга ҳаммаси бўлиб, бешинчи бешйилликдаги 120 миллиард сўм ўрнига, 200 миллиард сўмдан кўпроқ маблағ сарфлаш мўлжалланмоқда.

Иш унуми яна ҳам юқорироқ бўлган янги ускуналар сотиб олишга қилинадиган сарфлар кўпайтирилади. Капитал маблағлар сарфлаш умуман 67 процент кўпайтирилгани ҳолда, ускуналар ва машиналар сотиб олмоқ учун сарфланадиган маблағ 80 процент кўпайтирилади.

Ўтган йиллар мобайнида қурилиш индустриясининг кучли моддий-ишлабчиқариш базаси вужудга келтирилди, бинокорлик ташкилотлари эса илғор техника блан та'минланди. Бинокор кадрлар сафига малакали ишчилар, инженер ва техниклар қўшилди. Пудратчи бинокорлик ташкилотлари ҳозирги вақтда бутун қурилиш ишлари ҳажмининг 80 процентдан кўпроғини бажариб бермоқдалар.

Олтинчи бешйилликда янги ишлабчиқариш қувватларини ишга туширишнинг жуда катта программаси бажарилиши лозим. Электростанциялар бўйича, масалан, ўтган бешйилликларнинг ҳаммасида ишга туширилганига қараганда анча кўпроқ миқдордаги янги қувватларни ишга солиш мўлжалланади. Кўмир саноатида ҳаммаси бўлиб 240 миллион тонна кўмир чиқариб берадиган шахталар ва разрезларни ишга тушириш кўзда тутилади. Демак, тўртинчи ва бешинчи бешйилликларда ишга туширилган ҳамма шахталар ва разрезларга қараганда анча кўп шахта ва разрез ишга туширилади.

Янги қувватларни ишга тушириш соҳасида жуда катта вазифалар қўйилди. Шу муносабат блан шуни айтиб ўтиш кераккн, ўтган бешйилликда кўпгина министрликлар ва бинокорлик ташкилотлари янги ишлабчиқариш қувватларини белгиланган муддатларда ишга туширмадилар. Бунга хотима бериш керак. Ишлабчиқариш қувватларини ишга тушириш планларини бажариш ҳарбир министрлик, бошқарма ва корхона учун қонун бўлиши лозим, бу план тўла равишда ва муддатида бажарилиши лозим. Бунинг учун капитал қурилишга берилаётган жуда катта моддий ресурслардан ва маблағлардан яна ҳам самаралироқ фойдаланиш зарур.

Бешинчи бешйилликда бинокорлар қурилишнинг қийматини камайтириш соҳасида белгиланган топшириқни бажармадилар. Кўпгина бинокорлик ташкилотлари зиён кўришга ва унумсиз харажатлар қилишга йил сайин йўл қўйиб келмоқдалар.

Олтинчи бешйилликда қурилиш-монтаж ишларининг қийматини ишларни яхши ташкил қилиш, меҳнат унумдорлигини ошириш ва устама харажатларни камайтириш ҳисобига 7 процент камайтириш вазифаси қўйилди. Бу иш 30 миллиард сўмга яқин маблағни тежаш имконини бериши лозим. Яқинда бизнинг бинокорларимиз АҚШ, Англия, Франция, Италия, Швецияга ва бошқа мамлакатларга бориб келдилар. Улар ўша мамлакатларда кўпгина янги ва қизиқ нарсаларни кўриб қайтдилар. Бизнинг бинокорларимиз чет эллардаги бинокорлик ташкилотларининг энг яхши тажрибаларидан фойдаланишлари лозим.

КПСС Марказий Комитети ва СССР Министрлар Совети қурилиш масалаларига катта э'тибор бермоқдалар ва бирқанча қарорлар қабул қилдилар. Бу қарорларда қурилиш ишларини яхшилаш тадбирларининг кенг программаси чизиб берилди.

Партия Марказий Комитети ва Ҳукумат томонидан муҳим ташкилий тадбирлар амалга оширилди. Бешта янги қурилиш министрлиги: Электростанциялар қуриш министрлиги, Нефть саноати корхоналари қуриш министрлиги, Кўмир саноати корхоналари қуриш министрлиги, Транспорт қурилиши министрлиги, Шаҳар ва қишлоқ қурилиши министрлиги тузилди. Қурилиш министрлиги ҳамда Металлургия ва химия саноати корхоналари қуриш министрлиги Иттифоқ-республика министрликлари қилиб қайта ташкил қилинди.

Москвада, Ленинградда, Киевда қурилиш ташкилотлари йириклаштирилди. Бақувват территориал қурилиш ташкилотлари: Главмосстрой, Главленинградстрой, Главкиевстрой тузилди. Қурилиш ташкилотларини йириклаштириш ма'мурий бошқарув ходимларининг сонини кескин равишда камайтириш ва қурилишнинг индустриал методларини жорий қилиш ишларини кенг авж олдириш имкониятини берди. Москва, Ленинград ва Киев қурилиш ташкилотлари йириклаштирилмасдан олдин қурилиш планларини йилдан-йилга бажармасдан келаётган бўлсалар, бу ташкилотлар йириклаштирилгандан кейин планни яхши бажармоқдалар. Меҳнат унумдорлигини ошириш топшириғи 1955 йилда ошириб бажарилди ва ўтган йил шу уч ташкилотда қурилиш-монтаж ишларининг қиймати сметалардагига қараганда 70 миллион сўм миқдорида камайтирилди.

Ростов-Дон, Комсомольск-Амур ва бошқа шаҳарлардаги қурилиш ташкилотларини йириклаштириш натижасида эришилган якунлар жуда яхши бўлди.

Қурилиш ташкилотларини йириклаштиришнинг афзаллиги яққол кўриниб турганига қарамай, бу иш секинлик блан ўтказилмоқда. Турли министрликлар ва бошқармалар қарамоғида бўлган, бирхилдаги ишни бажараётган майда, рентабельсиз қурилиш ташкилотлари кўп ва улар ҳали ҳам яшаб келмоқда. Масалан, Свердловскда 74 та, Новосибирскда эса 84 та қурилиш-монтаж ташкилотлари бор.

Қурилиш ташкилотларини йириклаштиришнинг мақсадга мувофиқ эканлиги очиқ кўриниб турганлигига қарамай, бу ишнинг шу қадар секинлик блан ўтказилаётганлигига сабаб нима?

Кўпгина министрликлар ва бошқармалар бу ишга ўз идоралари нуқтаий назаридан нотўғри қараётганликлари шу ташкилотларни йириклаштиришга катта тўсқинлик қилмоқда. Улар бу масалага тор ишчанлик нуқтаий назаридан, гўё ўзларининг хусусий ишлари деб қарамоқдалар. Қурилиш ишлари Комитети ҳам қурилиш ташкилотларини йириклаштириш масалаларини ҳал қилишда зарур бўлган даражада сабот блан иш олиб бормаётир деб айтишим мумкин.

Муҳим давлат ишига тўсқинлик қилаётган бундай қолоқ кайфиятларга ва бюрократларга қаттиқ зарба бериш керак.

Қурилиш муддатларини қисқартиш ва маблағларнинг кўп миқдордаги қурилишларга сочиб юборилишига йўл қўймаслик, проектлаш ва қурилиш ишларидаги ортиқчаликларга қарши кескин кураш олиб бориш, заводларда ва полигонларда тайёрланадиган йиғма темир-бетонни кенг қўллаiniш йўли блан қурилишни янада индустрлаштириш, комплекс механизациялашни ҳартомонлама жорий қилиш капитал қурилиш соҳасидаги энг муҳим вазифалардир.

Қурилиш ташкилотларининг, айниқса Шарқ районларидаги қурилиш ташкилотларининг қувватларини ошираборилиш, бинокорлик материаллари ва конструкциялари ишлаб чиқарадиган район корхоналари барпо қилиш, қурилиш ташкилотларини янада йириклаштириш ишларини тағин ҳам қат'ият блан ўтказиш, қурилишга раҳбарлик сифатини ошириш, давлат интизомини мустаҳкамлаш керак.

Бинокорлар иш сифатини оширишлари, айниқса уй-жой ва маданий-маиший қурилишда ишларнинг сифатини оширишлари, қурилишнинг қийматини камайтиришлари, бинокорлик ташкилотларининг ва корхоналарининг рентабель ишлашини та'минлашлари, мавжуд техникадан тўла фойдаланишлари, қурилишларни материал-техника блан та'минлашни тартибга солишлари лозим. Проектлаш, илмий-текшириш ва бинокорлик ташкилотларининг фан ва техника муваффақиятларини қурилишга жорий қилиш учун бўлган мас'улиятини ва ролини ошириш лозим.

Ўртоқлар! Мен саноат, қишлоқ хўжалиги, транспорт, алоқа ва капитал қурилиши соҳаларидаги олтинчи бешйилликнинг асосий вазифаларини айтиб бердим.

Ўзининг катталиги жиҳатидан мисли кўрилмаган бу ғоят зўр вазифаларнинг бажарилиши бутун халқ хўжалигини ривожлантиришни анча олға суради, материал, озиқ-овқат ва молия резервларимизни кўпайтиради, улуғ Ватанимизнинг иқтисодий қудратини яна ҳам кўпроқ мустаҳкамлайди.

III.

Меҳнат унумдорлигини янада оширайлик ва ишлабчиқариш экономикасини яхшилайлик

Техника прогрессини тезлатиш соҳасида партия ўтказаётган йўл меҳнат унумдорлигини янада оширишда ўз ифодасини топиши лозим. Фақат шу асосдагина социалистик ишлаб чиқаришни оғишмай ва тез ривожлантиришни та'минлаш мумкин.

Мамлакатимиз меҳнаткашлари ўз меҳнатларининг унумдорлигини оширишга ғоят манфаатдордирлар, чунки меҳнат унумдорлигини ошириш ишчилар ва хизматчиларнинг реал иш ҳақини ўстиришнинг, колхозчиларнинг даромадларини кўпайтиришнинг ва бутун халқнинг моддий фаровонлигини оширишнинг мустаҳкам асосидир.

Урушдан кейинги йилларда ишчиларнинг меҳнат унумдорлиги саноатимизда қарийб 2.3 баравар, қурилишда ва темир йўл транспортида 2 баравар ошди. Броқ, бешинчи бешйилликда партия XIX с'ездининг меҳнат унумдорлигини ошириш тўғрисидаги Директивалари тўла бажарилмади. Меҳнат унумдорлиги саноатда пландаги 50 процент ўрнига 44 процент, қурилишда эса 55 процент ўрнига 45 процент ошди. Қишлоқ хўжалигида ҳам меҳнат унумдорлигини ошириш тўғрисидаги топшириқ тўла бажарилмай қолди.

Олтинчи бешйилликда меҳнат унумдорлигини яна ҳам тез ошириш вазифасини ҳал қилишимиз лозим.

Директивалар проектига кўра меҳнат унумдорлиги беш йил мобайнида саноатда камида 50 процент ва қурилишда камида 52 процент оширилиши лозим. Қишлоқ хўжалиги ва транспорт соҳасида ҳам меҳнат унумдорлигини ошириш соҳасида катта топшириқлар белгиланди.

Олтинчи бешйилликда меҳнат унумдорлигини ошириш асосан саноатда, қишлоқ хўжалигида, транспортда, қурилишда ва халқ хўжалигининг бошқа тормоқларида янги замонавий техникани жорий қилиш соҳасида кенг тадбирларни амалга ошириш ва шу асосда меҳнатнинг техника блан қуролланганлигини ошириш орқали та'минланади. Шуни айтиб ўтиш кифоядирки, бешйиллик мобайнида саноат ишчиларининг ишларни электр қуввати блан бажаришлари 60 процентдан зиёдроқ кўпайтирилади.

Меҳнатни ва иш ҳақини нормалашни тартибга солиш меҳнат унумдорлигини оширишда катта роль ўйнаши лозим.

Меҳнатни ташкил қилишда катта камчиликлар борлигига ва иш вақти анча нобуд бўлаётганлигига қарамай, ҳозирги иш нормаларининг кўпгина машинасозлик заводларида 180—200 процент ва ундан ҳам ошириб бажарилаётганлигини, аммо меҳнат унумдорлигини ошириш топшириқлари кўпинча бажарилмай қолаётганлигини нормал бир аҳвол, деб айтиш мумкинми, ахир? Масалан, Харьков станоксозлик заводида 1955 йилда иш нормалари ўрта ҳисоб блан 190 процент бажарилгани ҳолда, меҳнат унумдорлигини ошириш плани 86 процент бажарилди.

Албатта, нормаларнинг бундай ошириб бажарилаётганлиги новаторларнинг, ишлабчиқариш илғорларининг муваффақиятларига ҳечбир дахлдор эмас, чунки улар нормаларни кўп миқдорда ошириб бажариш блан бирга, меҳнат унумдорлигини ҳам шунга яраша оширмоқдалар.

Камайтирилган иш нормалари татбиқ қилинаётганлиги ва шу сабабли бу нормаларнинг анча ошириб бажарилаётганлиги корхоналарда иш яхши бораётган экан, деган юзаки таассурот туғдиради ҳамда ишчилар, мастерлар ва инженерларнинг меҳнат унумини чинакам, ҳақиқатан оширишга бўлган э'тиборларини сусайтириб юборади. Ҳозирги вақтда, аслини олганда иш нормалари техниканинг ва меҳнатни ташкил қилишнинг эришилган даражасига қараб белгиланмасдан, балки бу нормаларни ишҳақининг муайян даражасига мослашга интилиш блан белгиланмоқда.

Ишчиларнинг олаётган ишҳақларида тариф ставкаларининг салмоғи фақат 40 процентдан тортиб 60 процентгача бўлган миқдорни ташкил қилаётганлигини, бирқанча корхоналарда эса бундан ҳам кам эканлигини нормал бир аҳвол, деб бўлмайди. Саноатда тарифлар системасини тезлик блан тартибга солиш, техника жиҳатидан асосланган иш нормаларини оммавий жорий қилишга халақит бераётган тўсиқларнинг ҳаммасини олиб ташлаш керак.

Шу блан бирқаторда айрим тормоқлардаги ва кўпинча бир жойнинг ўзидаги бирхил касбда бўлган ходимларга ишҳақи тўлашда рўй бераётган хилма-хилликни тугатиш керак.

Ишҳақи тўлаш системаси ходимларда меҳнат унумдорлигини оширмоқ, ўз малакаларини кўтармоқ учун шахсий моддий манфаатдорлик туғдириши ва ҳарбир ходимнинг ўзи сарфлаган меҳнатининг миқдорига ва сифатига яраша ишҳақи олишини та'минлайдиган қилиб тузилиши лозим.

Марказий Комитетнинг ҳисобот докладида Н. С. Хрушчев айтиб ўтганидек, инженер-техник ходимлар ва хўжалик раҳбарлари олаётган ишҳақининг бир қисми шулар ишлаётган цех, корхона, саноат тормоғи ишларининг асосий кўрсаткичларига қат'ий равишда боғлиқ бўлишини та'минламоқ учун, бу категориядаги ходимларни мукофотлаш ва уларнинг меҳнатига ҳақ тўлаш соҳасидаги мавжуд системани ҳам анча яхшилаш талаб қилинади.

Шундай қилиб, ўртоқлар, меҳнатни нормалаш ишида ҳамда ишчилар, хизматчилар ва инженер-техник ходимларга иш ҳақи тўлашда тартиб ўрнатишдек кечиктириб бўлмайдиган ва жуда муҳим вазифа бизнинг олдимизда турипти.

Министрликларнинг ва бошқармаларнинг раҳбарлари, Меҳнат ва ишҳақи масалалари блан шуғулланучи Давлат комитети Марказий Комитет июль Пленумининг шу масалалар тўғрисидаги қарорларини амалга оширмоқ учун актив иш олиб бормоқлари керак.

Маҳсулот таннархини ва муомала харажатларини камайтириш соҳасида белгиланган топшириқларни бажариш халқ хўжалигини янада ривожлантириш учун белгиланган программани амалга оширишнинг энг муҳим шартидир.

Директивалар проектида беш йил мобайнида саноат маҳсулотининг, темир йўлларда юк ташишнинг таннархини ҳамда давлат ва кооператив савдосидаги муомала чиқимларини камида 17 процент камайтириш кўзда тутилган. Халқ хўжалигининг ҳамма тормоқларида ишлабчиқариш ва муомала харажатларини камайтириш натижасида беш йил ичида 500 миллиард сўмга яқин маблағ тежалиши лозим. Бу маблағ давлат томонидан олтинчи бешйилликда капитал қурилишга сарфланадиган ҳамма харажатларнинг ярмидан кўпроғини ташкил қилади. Шу сабабли маҳсулот таннархини ва муомала харажатларини камайтириш топшириқларини бажариш жуда муҳим халқ хўжалик вазифасидир.

Маҳсулот таннархини камайтиришдаги мавжуд резервлардан фойдаланмоқ ва бу резервларни жамғармаларни кўпайтиришнинг ҳақиқий манба'ларига айлантирмоқ учун партия ва хўжалик ташкилотлари корхоналарнинг бутун хўжалик фаолияти сифатини оширишга, корхоналарнинг иқтисодий тежаш тартибига ва хўжалик ҳисобини мустаҳкамлашга риоя қилишларини оширишга ўзларининг асосий э'тиборларини жалб қилишлари; меҳнат ва материал ресурсларини сарфлашда бюрократизм, хўжасизлик ва ортиқчалик фактларига нисбатан муросасиз бўлишлари; ускуналар, хомаш'ёлар, материаллар, ёқилғи ва электр қувватидан фойдаланишни яхшилашлари; металлар, чармлар, сун'ий тола ва озиқ-овқат хомаш'ёларининг ўрнини босадиган материалларни кенг жорий қилишлари лозим.

Партиямизнинг барча раҳбарлар олдига қўяётган асосий талаби шуки, улар ўз ишларида ҳамиша социалистик жамият манфаатларини кўзласинлар, давлат планларини оғишмай бажаришга эришсинлар ва ўз ишлари блан ишлабчиқаришни ҳамда халқнинг фаровонлигини оширишга ёрдам берсинлар.

IV.

Халқнинг моддий ва маданий турмуш даражасининг ошиб бориши

Ўртоқлар! Халқнинг бахт-саодати тўғрисида тинмай ғамхўрлик қилиш — партиямиз фаолиятининг олий қонунидир. Мамлакатимизда амалга оширилаётган хўжалик ва маданий қурилишнинг улуғвор планлари совет халқининг фаровонлиги доимо яхшиланишига, барча совет кишиларининг маданий даражаси тўхтовсиз ошиб боришига ва уларнинг моддий ва ма'навий эҳтиёжлари тўлароқ қондирилишига қаратилган.

Олтинчи бешйилликда ҳам бизнинг олдимизда ана шу олижаноб мақсад туради. Янги бешйиллик планнинг асосий вазифаларидан бири — халқнинг турмуш даражасини янада оширишдан, уй-жой қурилишини кенгайтиришдан, маданиятни, халқ маорифини, соғлиқни сақлашни ривожлантиришдан иборат.

Ма'лумки, миллий даромад мамлакатнинг иқтисодий тараққиётини кўрсатадиган энг умумий кўрсаткичдир ва ижтимоий бойликнинг ўсиб бориш манбаидир. Социализм даврида бутун миллий даромад чинакам халқ даромадидир. Олтинчи бешйилликда Совет Иттифоқининг миллий даромади тахминан 60 процент ўсади.

Миллий даромаднинг ўсиб бориши асосида аҳолининг шахсий даромадлари ҳам кўпайиб боради. Ишчи ва хизматчиларнинг реал ишҳақи олтинчи бешйилликда тахминан 30 процент ошади. Колхозчиларнинг умумий пул ва натура даромадлари камида 40 процент кўпаяди, уларнинг даромади биринчи навбатда ижтимоий колхоз хўжалигидан меҳнат кунларига қараб тақсимланадиган даромадлар ҳисобига ўсади.

Коммунистик партия раҳбарлик қилаётган совет халқи ўтган йилларда фидокорона меҳнат қилиб, мамлакатнинг иқтисодий қудратини беқиёс даражада мустаҳкамлади ва унинг ижтимоий бойлигини кўпайтирди. Сизларга ма'лумки, бу иш партия Марказий Комитетига меҳнаткашларнинг турмуш даражасини янада ошириш ва меҳнат шароитларини яхшилаш юзасидан қуйидаги ғоят муҳим тадбирларни с'езд тасдиқига киритишга имкон берди:

ходимларнинг кам маош тўланадиган группаларининг ишҳақини ошириш ва шу блан бирқаторда ишчи ва хизматчиларнинг ишҳақини умумий тартибга солиш;

бешйиллик давомида, 1957 йилдан бошлаб, етти соатлик иш кунига ўтиш ёки ба'зи тормоқларда саккиз соатлик иш куни ва икки дам олиш куни блан беш кунлик иш ҳафтасига ўтиш;

1956 йилдан бошлаб шанба куни ва байрам олди кунларида иш кунини 2 соат қисқартиш; 16 ёшдан 18 ёшгача бўлган ёш ўсмирлар учун олти соатлик иш кунини тиклаш;

пенсия блан та'минлаш ишини тубдан яхшилаш, кам миқдорда пенсия оладиган пенсионерларнинг пенсиясини анча ошириш, шунингдек инвалидлар ва қарилар тўғрисида ғамхўрликни кучайтириш;

хотин-қизларнинг меҳнат шароитини ва турмушини яхшилаш, жумладан, ҳомиладорлик ва туғиш учун ҳақ тўлаб бериладиган отпусканинг муддатини кўпайтириш;

янги ўқув йилидан бошлаб олий ўқув юртларида, техникумларда ва ўрта мактабларнинг юқори синфларида ўқиш учун ҳақ тўлашни бекор қилиш.

Марказий Комитетнинг бу таклифларининг ҳаммасини халқимиз қизғин ма'қуллади ва шубҳа йўқки, XX с'езд бу таклифларни олтинчи бешйиллик Директиваларига Партия ва Ҳукуматнинг совет халқининг турмушини яхшилаш тўғрисида тинмай ғамхўрлик қилаётганлигини кўрсатадиган яққол янги далил деб киритади. **(Қарсаклар).**

Партия Марказий Комитети ва Совет ҳукумати бу ғамхўрликка мамлакатимизнинг меҳнаткашлари меҳнат соҳасида янада юқорироқ активлик кўрсатиш блан жавоб берадилар ва олтинчи бешйиллик план топшириқларини бажариш ва ошириб бажариш учун бутун куч-қувватларини сарф қиладилар, деб қаттиқ ишонади. **(Қарсаклар).**

Ўртоқлар! Ишчилар, колхозчилар, интеллигенция даромадларининг ўсиши блан бир вақтда савдо-сотиқ ишлари ҳам кенгайиб бориши, давлат ва кооператив савдоси орқали аҳолига сотиладиган товарларнинг миқдори кўпайиб бориши лозим.

Бешйиллик ичида чакана товар оборотининг умумий ҳажмини 50 процент кўпайтириш керак. Броқ, вазифа фақатгина товар оборотини кенгайтиришдан иборат бўлмай, балки шу блан бирга унинг сифатини ҳам яхшилашдан иборатдир.

Шунинг учун ҳам Директивалар проектида мой, гўшт, сут, пишлоқ, қанд-шакар, шерсть газламалар ва лёндан тўқилган газламалар, пойафзал, мебель каби маҳсулотлар ва товарларни сотишни янада юқори сур'атлар блан кўпайтириш мўлжалланади. Маданий-маиший буюмлар — радиоприёмниклар, телевизорлар, уй холодильниклари, пилесослар, кир ювиш машиналари, енгил автомобильларни сотиш кўпайтирилади.

Савдо ташкилотлари аҳолининг талабини яхшироқ ўрганишлари ҳамда товарларнинг тўғри тақсимланишини ва савдо тормоқларига ўз вақтида келтирилишини та'минлашлари керак. Савдо ташкилотларининг ишини шундай ташкил қилмоқ зарурки, натижада мамлакатимизнинг аҳоли яшайдиган пунктларида товарлар керакли ассортиментда бўлиши та'минлансин.

Олтинчи бешйилликда умумий овқатланишни тез ривожлантириш, ошхона ва ресторанлар сонини кўпайтириш кўзда тутилади. Шу блан бирга фақат ишловчиларгагина эмас, балки уларнинг оила а'золарига ҳам умумий овқатланиш йўли блан хизмат кўрсатишни та'минлаш назарда тутилади, бу эса хотин-қизларнинг меҳнатини муқаррар енгиллаштиради. Мактаб ошхоналари ва буфетларининг сони кўпайтирилади.

Олтинчи бешйилликда уй-жой қурилиши соҳасида айниқса катта вазифалар қўйилади.

Ма'лумки, давлат урушдан илгари ва урушдан кейин кўпгина уй-жойлар қурди. Лекин мен юқорида айтиб ўтганимдек, уй-жойга муҳтожлик кескинлик ҳолича қолмоқда ва шунинг учун халқнинг уй-жой шароитини яхшилашга Партия ва Ҳукумат алоҳида э'тибор берадилар.

Олтинчи бешйилликда ажратиладиган давлат маблағлари плани юзасидангина умумий майдони 205 миллион квадрат метрдан иборат бўлган уй-жой қуриш мўлжалланади. Бу эса бешинчи бешйилликда қурилган уй-жойдан деярлик икки мартадан кўпроқдир.

Давлат меҳнаткашларга уларнинг ўз шахсий жамғармалари ҳисобидан, шунингдек давлат томонидан бериладиган кредит ҳисобидан ўзларига уйлар қуриб олишларини ҳартомонлама рағбатлантиради ва ёрдам беради. Қишлоқда уй-жой қурилиши кенгайтирилиши лозим. Колхозлар колхозчиларга ўз маблағлари ҳисобидан, зарур ҳолларда эса колхоз кредити ёрдами блан уй-жой қуриб олишларига ёрдам кўрсатмоғи лозим. Аҳолига ва колхозларга бинокорлик материаллари—цемент, ёғоч, металл, ойна, шифер, деворга ишлатиладиган ва бошқа бинокорлик материаллари сотишни анча кенгайтириш кўзда тутилади.

Мамлакатда уй-жой қурилишининг программаси жуда кенгайиб кетганлиги муносабати блан мебельлар ишлаб чиқаришни кескин суратда кўпайтириш ва унинг сифатини яхшилаш лозим.

Ҳозирги вақтда аҳолининг мебельга бўлган талаби тўлатўкис қондирилаётгани йўқ. Мебель саноати аҳолининг мебельга ўсиб бораётган эҳтиёжларини қондириш вазифасини яхши бажармаётир. Шунинг учун нархи қиммат бўлмаган, лекин қулай ва чиройли бўлган мебельларни кўплаб чиқаришни тезлик блан йўлга қўйиш ва бунда аҳолининг талабларини ҳисобга олиш, шунингдек комбинациялаштирилган мебель ишлаб чиқаришни кенгайтириш зарур.

Бундан ташқари, шундай тартиб ўрнатмоқ керакки, бунинг натижасида бундан кейин уй-жойлар проектлаштирилганида ва қурилганида уларни яхши ва ҳартомонлама қулай мебель блан жиҳозлаш кўзда тутилсин, шунингдек бу ишларда чет элларнинг яхши тажрибасидан фойдаланилсин.

Маданий қурилиш соҳасида энг муҳим вазифа — халқ маорифини янада юксалтиришдан иборатдир.

Мамлакатимизда умумий еттийиллик та'лим амалга оширилди. Шаҳарларда ва қишлоқларда умумий ўрта та'лимни амалга ошириш бешинчи бешйилликда бошланди, бу ишни олтинчи бешйилликда асосан амалга ошириш мўлжалланади.

Бу вазифа болаларни ва ёшларни умумий билим берувчи ўрта мактабларда ҳамда махсус ўрта ўқув юртларида ўқитиш йўли блан амалга оширилади. Шу блан бир қаторда меҳнаткашларнинг ишлабчиқаришдан узилмаган ҳолда ўзларининг умумий билим ва маданий даражаларини ошираолишлари учун сиртдан туриб умумий ма'лумот берадиган мактаблар ва кечки мактаблар янада кўпайтирилади.

Бешйиллик ичида ўрта мактабларнинг ўнинчи синфларини битириб чиқучи ўқучилар 6 миллион 300 минг кишини ташкил этади ёки бешинчи бешйилликдагидан икки мартадан кўпроқ ошади.

Халқ маорифи органларининг энг муҳим вазифаси — мактабда политехника та'лимини ҳартомонлама ривожлантиришдан иборат. Бешинчи бешйилликда бу соҳада фақат ба'зи тадбирлар кўрилган эди. Э'тироф қилмоқ керакки, мактабларда политехника та'лими ҳозирча қониқарсиз аҳволдадир. Кўпгина мактабларда ўқучиларда меҳнат малакаси ҳосил қилдирилмайди, улар меҳнатга лозим даражада меҳр-муҳаббат блан қараш руҳида тарбияланмайди. Шунинг учун ҳам кўпгина ўғил ва қиз болалар ўрта мактабни битириб чиққанларидан кейин, амалий ишга яхши тайёрланмаган бўлиб чиқадилар.

Умумий ма'лумот берувчи мактабларнинг ўқув-материал базасини мустаҳкамлаш юзасидан кўпгина ишларни қилиш лозим бўлади. Олтинчи бешйилликда шаҳар ва қишлоқларда давлат ҳисобидан тахминан 4 миллион ўқучи сиғадиган мактаб қуриш мўлжалланади, бу эса бешинчи бешйилликда қурилган мактаблардан икки мартадан ошиқроқдир. Қишлоқларда мактаблар қуриш ва уларни жиҳозлаш ишига колхозларни кенгроқ тортмоқ зарур.

Бизнинг мамлакатимизда умумий ўрта та'лим — умумхалқ ишидир. Бу катта ишда ўқитучи асосий роль ўйнайди. Ҳозирги вақтда умумий ма'лумот берувчи мактабларда 1 миллион 700 мингдан ошиқ ўқитучи ишлайди. Бизнинг мамлакатимизда ўқитучилик энг фахрли ишлардандир. Ўқитучи—коммунизм жамиятини келажак қурувчиларининг тарбиячисидир. Партия, совет, хўжалик ва комсомол ташкилотлари мактаб ва ўқитучи тўғрисида доимо ғамхўрлик қилишлари лозим.

Олтинчи бешйилликда халқ хўжалиги учун мутахассислар тайёрлаш юзасидан катта вазифалар белгиланган.

Ҳозирги вақтда мамлакатимизда беш ярим миллион кишидан ошиқ мутахассислар армияси бор. Мутахассислар — бизнинг олтин фондимиздир, биз бу мутахассислар блан фахрланамиз ва уларни қадрлаймиз. Капиталистик давлатларнинг ба'зи арбоблари, мутахассислар тайёрлашда ўз мамлакатларининг Совет мамлакатидан орқада қолаётганидан ташвиш тортаётганликлари бежиз эмас.

Олтинчи бешйилликда олий ва ўрта махсус ўқув юртларида мутахассислар тайёрлаб чиқариш анча кўпаяди. 4 миллион мутахассис тайёрлаб чиқариш мўлжалланади, бу эса ўтган икки бешйилликда тайёрланган мутахассислар сонига тенгдир.

Олтинчи бешйилликда олий ўқув юртлари саноат, транспорт, қурилиш учун ва қишлоқ хўжалиги учун 650 мингдан ошиқ инженерлар ва мутахассислар етказиб берадилар. Бу эса бешинчи бешйилликда тайёрланган инженер ва мутахассислардан икки марта ошиқдир.

Фан ва техниканинг янги тормоқлари учун, масалан, автоматика ва телемеханика, радиотехника ва радиолокация каби тормоқлари учун мутахассислар тайёрлашга, шунингдек атом энергиясидан тинч мақсадлар учун фойдаланиш юзасидан мутахассислар тайёрлашга жиддий э'тибор берилади.

Янги бешйилликда олий ва ўрта махсус ўқув юртларида сиртдан туриб билим олиш ва кечки ўқиш кенг ривож топмоғи лозим. Ўн йилликни битириб, ишлабчиқаришга ишга бораётган ёшларнинг сони тобора кўпроқ ўсиб бориши муносабати блан кечки ва сиртқи махсус ўқув юртларини умумий ўрта ма'лумотли бўлган ва ишлабчиқариш ишида амалий тажрибага эга бўлган ёшлар блан тўлдириш учун қулай шароит туғилади.

Хўжалик ва маданий қурилишнинг вазифалари мутахассислар тайёрлашнинг сифатини ошириш, уларни ўз мамлакатимиздаги ва чет эллардаги фан ва техниканинг сўнгги ютуқларини билиш блан қуроллантириш юзасидан жиддий иш олиб бориш талаб қилинади. Назарий ўқитишни ишлабчиқаришни, унинг экономикаси ва ташкил қилинишини бевосита ўрганиш блан янада маҳкамроқ боғлаб олиб бориш талаб қилинади.

Директивалар проектида кино, матбуот, радио, телевидение ишларини ривожлантириш юзасидан кўрилган тадбирлар, шунингдек кутубхона, клублар ва бошқа маданий-оқартув муассасаларининг ишларини яхшилаш юзасидан кўрилган тадбирлар халқимизнинг маданий савиясини оширишда муҳим восита бўлади.

(ОХИРИ ОЛТИНЧИ БЕТДА)

Ўртоқ Н. А. БУЛГАНИН докладининг охири

(БОШИ БЕШИНЧИ БЕТДА)

Китоб нашр қилиш ишларини яхшилаш ва ривожлантириш мўлжалланади. Китоблар, журналлар ва газеталар чиқариш кўпайтирилади.

Олтинчи бешйилликда соғлиқни сақлаш соҳасида катта вазифалар ҳал қилиниши лозим. Директивалар проектида медицина муассасалари қуришни кенг кўламда авж олдириш мўлжалланади. Бешинчи бешйилликдагига қараганда янги касалхоналар деярлик 3 марта ва болалар муассасалари 2,4 марта кўпроқ қурилади. Болалар яслилари ва боғчаларидаги ўринлар сони тахминан 45 процент кўпаяди. Бу эса хотинларнинг меҳнат шароитини ва турмушини янада яхшилашга ёрдам беради, мамлакатнинг ишлабчиқариш, маданий ва ижтимоий-сиёсий ҳаётида хотинларнинг кенгроқ иштирок қилиши учун имконият туғилади.

Саноат корхоналарида ишловчи ишчилар ва хизматчиларнинг меҳнатини қўриқлаш ва касал бўлишларнинг олдини олиш юзасидан, сув манба'лари ва ҳавони ифлосланишдан сақлаш юзасидан қилинадиган ишлар яхшиланиши лозим. Шаҳар ва қишлоқларнинг санитария маданиятини оширмоқ керак.

Медицина фани олдида катта ва мас'улиятли вазифалар турибди. Халқ медицина фанидан янги кашфиётлар кутмоқда.

Соғлиқни сақлаш ходимлари, медицина илмий-текшириш муассасалари ва медицина саноатининг ходимлари даволаш ва профилактика қилишнинг янги чораларини қидириб топиш ва кенг жорий қилишда актив иш олиб боришлари ҳамда мукаммалроқ медицина асбоб-ускуналарини қидириб топиб, кенг ишга солишлари лозим

Партия Марказий Комитети ва Ҳукумат соғлиқни сақлаш органларининг аҳолига медицина хизмати кўрсатишни янада ривожлантириш юзасидан кўрган тадбирларини ҳамиша қўллаб-қувватлайди ва уларга ёрдам беради.

Меҳнаткашларнинг соғлиги учун физкультура ва спортнинг катта аҳамияти бор. Кенг аҳоли ўртасида физкультуранинг оммавий равишда ривожланишини та'минлаш, шу блан бирга ёшлар ўртасида физкультура ва спорт ишларини яхшилашга алоҳида э'тибор бериш лозим.

Партиямиз совет халқининг моддий фаровонлиги ва маданий турмуш даражасини янада кўтариш юзасидан олтинчи бешйилликда белгиланган кенг программанинг бажарилиши учун ҳамма зарур чораларни кўради.

V.

Иттифоқчи республикаларнинг халқ хўжалигини ривожлантириш ва ишлабчиқарувчи кучларни жойлаштириш тўғрисида

Ўртоқлар! Мамлакат халқ хўжалигини янада кучли суратда юксалтириш ишлаб чиқарувчи кучларни тўғри жойлаштириш блан чамбарчас боғлиқдир.

Партия XIX с'ездининг Директиваларида янги корхоналар қуришни географик жиҳатдан жойлаштиришни яхшилаш, саноатни хомаш'ё ва ёқилғи манба'ларига янада кўпроқ яқинлаштириш мўлжалланган эди. Марказий Комитетнинг ўтган йилда бўлган июль Пленуми мамлакатда ишлаб чиқарувчи кучларни жойлаштиришни яхшилаш зарурлигини яна бир марта та'кидлаб кўрсатди. Индустрлаштириш сиёсатининг муваффақият блан амалга оширилиши, шарқий районларда кучли хомаш'ё ва ёқилғи-энергетика ресурсларининг ўзлаштирилиши натижасида урушдан илгариги даврдаёқ янги кўмир-металлургия базаси, йирик машинасозлик, алюминий, химия саноати вужудга келтирилган эди. Энг йирик темир йўл магистраллари қурилган эди. Шу блан ишлаб чиқарувчи кучларни жойлаштириш тубдан яхшиланган эди. Улуғ Ватан уруши даврида шарқий районларнинг саноати, айниқса Урал ва Сибирьдаги саноат Совет Армиясини та'минлаш учун кучли база бўлди, тўртинчи бешйилликда эса бу саноат урушдан зарар кўрган районларнинг хўжаликларини тиклашда жуда катта ёрдам кўрсатди.

Бешинчи бешйиллик давомида ишлаб чиқарувчи кучларни жойлаштириш соҳасида ма'лум ютуқларга эришилди.

Янги бешйилликда ҳам партия мамлакатда ишлаб чиқарувчи кучларни жойлаштиришни янада яхшилаш ва иқтисодий районларнинг хўжалигини комплекс ривожлантириш юзасидан кўрилган тадбирларни қат'ият блан амалга оширади. Илгариги бешйилликларда бўлгани сингари, шарқий районлар экономикасини янада тез сур'атлар блан ривожлантирмоқ лозим бўлади, чунки бу районларда жуда кўп кўмир, боксит, сув қуввати, ўрмон, темир-руда, рангли ва нодир металлар, химия хомаш'ёси запаслари бор.

Шарқий районлардаги жуда катта бойликлар халқ хўжалигига ҳозиргача бўлиб турганига нисбатан яна кўпроқ хизмат қилдирилиши лозим. Олтинчи бешйилликда шарқий районларда капитал маблағлар солиш ҳажми икки мартадан кўпроқ ошади ва мамлакатда солинадиган бутун капитал маблағларнинг қарийб ярмисини ташкил қилади.

1960 йилда бу районларда кўмир чиқариш ва чўян эритиш бутун СССРда 1950 йилда чиқарилган кўмир ва эритилган чўяндан кўпроқ бўлиши лозим, электр қуввати ва цемент ишлаб чиқариш эса 1954 йилдагига қараганда бутун Совет Иттифоқида ишлаб чиқарилган электр қуввати ва цементдан анча кўпроқ бўлиши лозим. Олтинчи бешйилликда мамлакатнинг шарқида 100 дан ошиқ машинасозлик заводи қурилади.

Мамлакатнинг шарқида дон етиштиришни янада ривожлантиришни та'минлаш вазифаси қўйилади. Бешйиллик охирида Уралда, Сибирьда ва Қозоғистонда ялпи дон маҳсулоти шу районларда юқори ҳосил унган 1954 йилга нисбатан икки марта ошмоғи лозим.

Партия Марказий Комитети ва Ҳукумат Сибирьнинг экономикасини янада ривожлантиришга айниқса катта аҳамият бераётганлигини сиз ўртоқ Хрушчев докладидан эшитдингиз.

Россиянинг отоқли кишилари Сибирьнинг битмас-туганмас бойликлари ва зўр истиқболи тўғрисида аллақачонлардан буён сўзлаб келган эдилар. Ломоносов ҳам: Россиянинг қудрати Сибирь блан яна кучайиб кетади, деб кўрсатган эди. Радишчев бундай деб ёзган эди: «Сибирь ўзининг табиий нозу-не'матлари блан нақадар бой! Нақадар қудратли ўлка бу!...Бунда одамлар келиб яшайбошлагач. Сибирь жаҳон солномасида катта роль ўйнаши лозим бўлади!».

Буюк аждодларимизнинг орзу-умидлари рўёбга чиқмоқда. Совет ҳокимияти даврида Сибирь қолоқ аграр райондан мамлакатнинг энг йирик индустриал-аграр районларидан бирига айланди.

Олтинчи бешйилликда бу энг бой ўлка яна ҳартомонлама ривожлантирилади. Партиямизнинг мамлакат ишлабчиқарувчи кучларини жойлаштириш соҳасида амалга ошираётган сиёсати иттифоқчи республикалар экономикаси ва маданиятини ҳартомонлама ривожлантириш ва мустаҳкамлашга қаратилган. Бизда барча иттифоқчи республикаларни иқтисодий, сиёсий ва маданий жиҳатдан узлуксиз ривожлантириш учун зарур шарт-шароитлар вужудга келтирилган. Марказий Комитетнинг ҳисобот докладида иттифоқчи республикалар экономикаси ва маданияти ривожланиб бораётганлигини яққол характерлаб берадиган далиллар келтирилган.

Иттифоқчи республикаларнинг бу соҳада эришган ютуқлари ҳақиқатан зўр. Барча иттифоқчи республикаларда ҳозирги замон техникасини эгаллаган ўз миллий мутахассис кадрларининг ўсиб етишганлиги айниқса қувончли бир ҳолдир.

Сўнгги вақтда партия Марказий Комитети ва Ҳукумат халқ хўжалигини бошқаришда иттифоқчи республикаларнинг ролини оширишга қаратилган бирқанча муҳим ташкилий чораларни кўрдилар. Иттифоқчи республикаларда янги иттифоқ-республика министрликлари тузилди. Кўмир, ўрмон, нефть, металлургия гўшт, сут, енгил, тўқимачилик ва озиқ-овқат саноатининг, бинокорлик материаллари, автомобиль транспорти ва алоқа саноатининг кўпгина корхоналари иттифоқ қарамоғидан олиниб, республикалар қарамоғига берилди. Сўнгги вақтларда 11 мингдан ошиқ саноат корхоналари иттифоқ қарамоғидан олиниб. республикалар қарамоғига берилди.

Ана шу чораларнинг ҳаммасини амалга оширганда партия Марказий Комитети марказлаштирилган раҳбарликни маҳаллий органларнинг хўжалик ва маданий қурилиш масалаларини ҳал қилишдаги мустақиллигини ошириш ва ташаббускорлигини кучайтириш блан боғлаб олиб бориш тўғрисидаги ленинча принципга асосланиб иш кўрди.

Кўпгина фабрика ва заводларнинг иттифоқ қарамоғидан республикалар қарамоғига олиб берилиши муносабати блан ба'зи иттифоқ-республика министрликларида улар бевосита бошқарадиган корхоналар қолмади, деса бўлади. Аҳвол шундай бўлгач, афтидан, марказий аппаратни фақат кескин суратда қисқартиришгина эмас, балки ба'зи иттифоқ-республика министрликларининг бундан кейин мавжуд бўлиши умуман мақсадга мувофиқ бўлиш-бўлмаслиги масаласини ҳал қилиш вақти келди. **(Залда жонланиш. Залдан овоз: «Тўғри!»)**

Шуни қайд қилиб ўтмаслик мумкин эмаски, хўжаликка раҳбарлик қилишнинг ҳаддан ташқари бир марказда тўпланганлигини бартараф қилиш юзасидан кўрилаётган тадбирлар иттифоқ ва иттифоқ-республика министрликлари айрим раҳбарларининг қаршилик кўрсатишига дуч келмоқда, чунки бу раҳбарлар ҳамма ишга марказдан туриб раҳбарлик қилишни истайдилар, гўё уларнинг назарида «юқоридан туриб» ишнинг аҳволини иттифоқчи республикаларнинг раҳбарларидан яхшироқ кўриш мумкин эмиш.

Ҳозирги вақтда Партия ва Ҳукумат томонидан хўжалик ва маданий қурилишга раҳбарлик қилишда иттифоқчи республикаларнинг ролини кучайтириш юзасидан амалга оширилаётган тадбирлар партиямизнинг ленинча миллий сиёсат принципларига тўла-тўкис мувофиқдир.

Озод, тенг ҳуқуқли ва суверен миллатларнинг ихтиёрий дўстлигидан иборат бўлган Совет Социалистик Республикалари Иттифоқини тузиш идеяси тамомила партиямизнинг ва Совет давлатининг буюк асосчиси Владимир Ильич Ленин илгари сурган идеядир. **(Қарсаклар)** Владимир Ильич Ленин бу идеяни илгари суриб асослаб берган эди ва ривожлантирган эди. Шу блан бирга Ленин 1922 йилдаёқ иттифоқчи республикаларнинг ташаббусини кенг, ҳартомонлама ривожлантиришга халақит берадиган ҳаддан ташқари марказлашиш хавфи, бюрократик бузишлар хавфи туғилиши мумкинлигини айтиб огоҳлантириб қўйган эди.

Улуғ Лениннинг бу кўрсатмаси биз учун ҳозир ҳам ғоят катта аҳамиятга эгадир.

Хўжаликка раҳбарлик қилишда иттифоқчи республикаларнинг ролини янада кучайтириш йўлини бундан кейин ҳам оғишмай ўтказиш, корхоналарни иттифоқ қарамоғидан олиб, республикалар қарамоғига топширишни янада дадиллик блан амалга ошириш зарур.

Бу тадбир хўжалик ва маданиятимизга раҳбарлик қилишни янада конкретроқ ва оперативроқ қилиб қўяди ҳамда республикалар ўртасидаги қардошларча ҳамкорликни янада мустаҳкамлашга ёрдам беради. Шу блан бирга ҳаддан ташқари марказлашишни бартараф қилиш, хўжаликни бошқаришда иттифоқчи республикаларнинг ролини кучайтириш юзасидан партиямиз томонидан амалга оширилаётган тадбирлар давлат аппаратимизни оммага янада кўпроқ яқинлаштиришни, кўпмиллатли социалистик давлатимизни ривожлантириш ва мустаҳкамлашда янада катта қадам қўйишни билдиради. **(Қарсаклар).**

Республикаларда корхоналарни бошқариш учун аппарат ташкил қилганда иттифоқ министрликларининг ишини кўр-кўрона такрорлаш ярамайди, албатта. Қирғизистон Компартияси Марказий Комитетининг секретари ўртоқ Раззоқов ҳам бу ҳақда тўғри гапирди.

Республикаларда корхоналарнинг сони жуда оз бўлгани ҳолда, иттифоқ-республика министрликлари тузиш каби фактлар фақат Қирғизистондагина учраётгани йўқ. Масалан, Тожикистон республикасида енгил саноат министрлиги тузилган, унинг аппаратида 27 киши ишлайди, бу министрлик ҳаммаси бўлиб атиги олти корхонани бошқаради. **(Кулги)** Туркманистон республикаси тўқимачилик саноати министрлиги 10 корхонага раҳбарлик қилади. Молдавия республикасида ўрмон саноати министрлиги тузилган, унда 32 киши ишлайди. Бу министрлик ҳаммаси бўлиб атиги 8 корхонага раҳбарлик қилади, шу жумладан, у тўрт леспромхозга раҳбарлик қиладики, улардан иккитаси РСФСР ва Украина ССР территориясида жойлашган. **(Кулги).**

Иттифоқчи республикаларнинг Министрлар Советлари ва иттифоқ министрликлари бу ишни диққат блан текшириб чиқиб, ортиқчаликларга барҳам беришлари ҳамда айрим республикаларда у ёки бу министрликларнинг мавжудлиги мақсадга мувофиқлиги ёки мувофиқ эмаслиги масаласини ҳал қилишлари лозим.

Ўртоқ Н. С. Хрушчев ўз докладида республикалараро обрўли орган—СССР Олий Совети Миллатлар Советининг Иқтисодий Комиссияси тузишни ва бу Комиссия иттифоқчи республикаларнинг иқтисодий манфаатларига тегишли масалаларни асослаб берадиган қарорлар тайёрлаши лозимлигини таклиф қилиб ўтди, мен бу таклифни тамомила тўғри деб ҳисоблайман. Бу чора ҳарбир иттифоқчи республиканинг эҳтиёжларини яхшироқ ва тўлароқ ҳисобга олишга имкон беради.

Директивалар проектида барча иттифоқчи республикалар хўжалигини янада кучли суратда ривожлантириш мўлжалланган. Партия Марказий Комитети олтинчи бешйиллик тўғрисида Директивалар проектини ишлаб чиқаётганида с'езд Директиваларида иттифоқчи республикалар бўйича саноат ва қишлоқ хўжалиги соҳасида фақат асосий топшириқларнигина кўзда тутиш лозимлигига асосланиб иш кўрди.

Иттифоқчи республикаларнинг Компартия Марказий Комитетлари ва Министрлар Советлари с'езд Директивалари асосида олтинчи бешйилликда хўжалик ва маданий қурилиш юзасидан муфассалроқ тадбирлар ишлаб чиқишлари ва иттифоқчи республикалар тараққиётининг бешйиллик планларини тасдиқлашлари лозим.

Олтинчи бешйиллик иттифоқчи республикаларнинг экономикасини ва маданиятини янада гуллатиб-яшнатиш бешйиллиги бўлиши лозим.

Иттифоқчи республикалар халқ хўжалигини янада ривожлантириш ва мамлакатда ишлабчиқарувчи кучларни жойлаштиришни яхшилаш соҳасида қўйилган вазифаларнинг бажарилиши ҳарбир республиканинг экономикасини янада юқори кўтаради, кўпмиллатли Совет давлатининг қудратини янада кучайтиришни, Совет Иттифоқи халқларининг дўстлиги ва қардошларча ҳамкорлигини янада мустаҳкамлашни та'минлайди. **(Давомли қарсаклар).**

* * *

Ўртоқлар! Олтинчи бешйиллик планнинг муваффақият блан бажарилишини одамлар — ишчилар, колхозчилар, интеллигенция, уларнинг фидокорона меҳнати ҳал қилади. КПСС Марказий Комитети Директивалар проектини ишлаб чиққанда бирнеча минг саноат корхоналари коллективларининг ва колхозларнинг таклифларини ҳисобга олди. Бешйиллик план юзасидан таклифларни тайёрлаш ва муҳокама қилишда актив иштирок қилган шаҳар ва қишлоқ меҳнаткашларининг ватанпарварлик ташаббуси ва ҳартомонлама ишлабчиқариш тажрибаси партия Марказий Комитетига олтинчи бешйилликда халқ хўжалигининг айрим тармоқларини ривожлантириш вазифаларини тўлароқ аниқлашга, социалистик саноатимиз ва қишлоқ хўжалигимиз эга бўлган ғоят катта ички имкониятларни очишга ёрдам берди.

Сизларга ма'лумки, Марказий Комитет томонидан ишлаб чиқилган Директивалар проекти с'ездан бир ой илгари матбуотимизда э'лон қилинган эди. Шу бир ой давомида партия с'ездлари ва конференцияларида, партия активи йиғилишларида ва мажлисларда, корхоналар, колхозлар, МТСлар ва совхозлар коллективларининг йиғилишларида Директивалар проекти қизғин ва амалий равишда муҳокама қилинди.

Олтинчи бешйилликнинг жуда хилма-хил масалалари юзасидан ишчилар, колхозчилар, инженер-техник ходимлар, ўқитувчилар, врачлар, ўқувчилар, пенсионерлар, Совет Армиясининг жангчилари томонидан Марказий Комитетга, СССР Министрлар Советига, СССР Госпланига, газета редакцияларига жуда кўп хатлар келди.

Бу хатларнинг кўпида меҳнатни ташкил қилишни яхшилаш, ишчиларнинг кам маош тўланадиган категорияларининг иш ҳақини ошириш масалалари қўзғатилган. Меҳнаткашларга маданий-маиший хизмат кўрсатишни яхшилаш, пенсия блан та'минлашни, соғлиқни сақлашни яхшилаш, шаҳарларни ва ишчи посёлкаларини обод қилиш юзасидан жуда кўп таклифлар тушди. Бу таклифларнинг ҳаммасида социалистик халқ хўжалигини, фанни, маданиятни, халқ маорифини янада ривожлантириш тўғрисида ғамхўрлик кўрсатилган.

Мамлакатимизнинг меҳнаткашлари олтинчи бешйилликда СССР экономикасини кучли суратда ривожлантириш тўғрисидаги ғоят катта программани якдиллик блан ма'қуллар эканлар, шу блан улар халқ хўжалигининг бағрида бекиниб ётган жуда катта янги резервларни очиб бердилар, бутун ишимиздаги камчиликларни кўрсатиб, уларни ҳаққоний суратда танқид қилдилар ва ишимизни янада яхшилаш йўлларини кўрсатдилар.

Ма'лумки, с'езд Директивалари олтинчи бешйилликда СССР халқ хўжалигини ривожлантириш юзасидан фақат асосий топшириқларнигина белгилашни ўз олдига мақсад қилиб қўяди. С'езд Директивалари асосида бешйилликнинг йиллари бўйича, министрликлар ва бошқармалар бўйича яна кенгроқ кўрсаткичларни ўз ичига олган СССР халқ хўжалигини ривожлантиришнинг бешйиллик плани ишлаб чиқилади. Умуман СССР бўйича бешйиллик план тузганда ва иттифоқчи республикалар бўйича бешйиллик планлар тузганда меҳнаткашларнинг, партия ташкилотларининг, корхоналар коллективларининг, колхозлар, МТСлар ва совхозлар коллективларининг кўпдан-кўп қимматли таклифлари назарда тутилмоғи лозим.

Партия XX с'ездини муносиб равишда кутиб олиш учун бошланган умумхалқ социалистик мусобақасининг қизиб кетганлиги халқимиз ташкилотчи талантларга нечоғлик бой эканлигини, илғор тажрибанинг аҳамияти нақадар катта эканлигини қайта-қайта кўрсатиб берди.

Партия, совет, касаба союз ва комсомол ташкилотларининг бурчи — бундан кейин ҳам омманинг ижодий активлигини ҳартомонлама қўллаб-қувватлаш ва ривожлантиришдан, халқ хўжалигининг ҳамма тармоқларида олтинчи бешйиллик топшириқларини бажариш ва ошириб бажариш учун социалистик мусобақани янада кенг авж олдиришдан ва унга жанговарлик блан бошчилик қилишдан иборат.

Миллионларча ишчилар, колхозчилар оммасининг, интеллигенциянинг завқ-шавқ блан ишлаши ва ташаббус кўрсатишини биз моҳирлик блан раҳбарлик қилиш, кадрларни тўғри танлаш, ижрони систематик суратда текшириш блан, я'ни партиямизнинг бутун ташкилотчилик иши блан мустаҳкамлашимиз ва қўллаб-қувватлашимиз лозим.

Коммунистик партия илгариги бешйиллик планларни бажаришда моҳирона раҳбарлик ва ташкилотчилик ишининг намуналарини кўрсатди. Шубҳа йўқки, партиямиз ҳозир ҳам ўз вазифаларига муносиб даражада иш қилмоқда. **(Қарсаклар).**

Ташкилотчилик иши ҳаммадан аввал давлат интизомини мустаҳкамлашга, халқ хўжалигида фан ва техниканинг энг янги ютуқларини жорий қилишга, илғор тажрибани кенг ёйишга ва меҳнат унумдорлигини оширишга қаратилмоғи лозим.

Хўжалигимиз, унинг барча тармоқлари йил сайин ўсиб ва такомиллашиб бормоқда. Янги, тобора кўпроқ мураккаб техника ишлабчиқаришга кўпдан-кўп киритилмоқда. Шу сабабдан, ҳозирги шароитда ишлабчиқаришнинг ҳақиқий ташкилотчиси, раҳбари бўлмоқ учун ишнинг кўзини билиб ишлайдиган билимдон ва мутахассис бўлиш, ишни яхшилаб ўрганиш, унинг ҳамма майда-чуйда томонларини билиб олиш керак. Ана шундай қилган тақдирдагина, ишнинг кўзини билиб конкрет раҳбарлик қилиш мумкин.

Агар раҳбар омма блан маҳкам алоқа боғламаса ва оммага суяниб иш кўрмаса, у самарали ишлайолмайди. Ҳамма танқидий мулоҳазаларга диққат блан қулоқ солмоқ, очилган камчиликларни тездан бартараф қилмоқ, ишлабчиқариш новаторларини, ихтиро'чиларни, рационализаторларни актив равишда қўллаб-қувватламоқ керак.

Совет жамиятининг ма'навий-сиёсий бирлиги, халқимизнинг Коммунистик партия ва Совет ҳукумати теварагида монолит жипслашганлиги, ишчилар синфи блан колхозчи деҳқонлар иттифоқининг янада мустаҳкамланиши, мамлакатимиз халқлари ўртасидаги дўстликнинг янада мустаҳкамланиши — ана шуларнинг ҳаммаси улуғ мақсад сари — коммунистик жамият қуриш сари борадиган йўлимизда бундан кейин эришадиган ютуқларимизнинг гаровидир. **(Қарсаклар).**

Партия томонидан олтинчи бешйилликда қўйилаётган вазифалар совет тузумининг, ижтимоий ишлабчиқаришни юксалтириш, халқ фаровонлигини кўтариш соҳасида битмас-туганмас имкониятлар манбаи бўлган ана шу тузумнинг қудратли кучини кўрсатади.

Олтинчи бешйиллик план юзасидан берилган Директивалар проекти барча совет кишиларининг орзу-умидларини ва ирodaларини ифодалайди. Бу ажойиб ҳужжатнинг ҳарбир топшириғини совет кишилари Партия ва Ҳукуматнинг халқ бахт-саодати тўғрисида қилаётган ғамхўрлигининг ифодаси деб билмоқдалар, олтинчи бешйиллик планнинг бажарилиши социалистик экономикани ривожлантириш, мамлакатимизда мўл-кўл халқ исте'моли буюмлари етиштириш ишида, коммунизм қурилишининг улуғвор ишида олға қараб янгидан қўйилган катта қадам деб билмоқдалар. **(Қарсаклар).**

Ўртоқлар! СССР халқ хўжалигини ривожлантириш олтинчи бешйиллик плани фақат ички соҳада эмас, балки халқаро соҳада ҳам ғоят катта аҳамиятга эга бўлади. Партиямиз ва Совет давлатининг улуғ асосчиси В. И. Лениннинг Совет мамлакати, даставвал, ўзининг хўжалик сиёсати блан жаҳон тарихининг боришига, инсониятнинг тарихий тақдирига борган сари кўпроқ та'сир кўрсатади, деб олдиндан кўриб айтган фикрлари рўёбга чиқди.

Совет халқи хўжалик ва маданий қурилиш соҳасида эришган ютуқлари блан дун'ёнинг барча мамлакатларида миллион-миллион дўст орттирди. Халқлар бизнинг муваффақиятларимизни Совет Иттифоқининг тинчлик йўлидаги интилишларининг ифодаси, меҳнаткаш инсоннинг манфаатларини кўзлаб ишлабчиқарувчи кучларни ривожлантириш учун бепоён майдон очиб берувчи социалистик хўжалик системасининг буюк кучи ва афзалликлари, деб билмоқдалар.

Капиталистик мамлакатларнинг муайян доираларига келганда шуни айтмоқ керакки, улар учун бизнинг ҳарбир бешйиллигимиз кўнгилсиз бўлса ҳам, лекин реал факт эди ва улар бу факт блан ҳисоблашишга мажбур эдилар. Шак-шубҳа йўқки, бизнинг бешйилликларимиз капиталистик дун'ёдаги кўп ҳовлиқмаларнинг ҳовурини босиб қўйди ва ундаги кўпгина арбобларнинг манманлик шаштини қайтариб қўйди.

Ҳарбир янги бешйиллик план социализм позицияларининг мустаҳкамланиши, Совет давлати қудратининг мустаҳкамланиши демак эди. Шунинг учун табиийки, бизнинг бешйилликларимиз тўхтовсиз ўсиб кўпайиб бораётган дўстларимиз орасидагина эмас, балки бизга дўстлик назари блан қарамайдиган кишилар орасида ҳам ғоят катта қизиқиш туғдирди.

Олтинчи бешйиллик план юзасидан КПСС XX с'езди Директиваларининг матбуотда э'лон қилинган проекти ҳам қизғин муҳокама-мунозараларга сабаб бўлди. Лекин бу муҳокама-мунозаралар бизнинг дастлабки бешйиллик планларимиз тўғрисида айтилган фикрлардан тубдан фарқ қилади.

Дастлабки совет бешйилликлари тўғрисида буржуа матбуотининг, капиталистик дун'ёдаги сиёсий арбоблар ва экономистларнинг айтган гапларини сизларнинг кўпингиз, эҳтимол, эсларсиз. Улар бу планларимизни «фантазия», «утопия», «пропаганда макри» деб атаган эдилар ва уларнинг албатта барбод бўлиши тўғрисида бир оғиздан жар солиб, фолбинлик қилган эдилар. Дуруст, сўнгра, бу планлар муваффақият блан бажарилганидан кейин, уларнинг оҳанги ўзгарди: масхара қилиб кулишлар ва ғаразгўйлик блан қилинган пайғамбарликлар ўрнини парокандалик ва ташвишланиш олди. Ҳозир, биз олтинчи бешйилликка кирганимиз бир чоқда, Совет Иттифоқига ҳатто энг ғаразли бўлган кишилар ҳам янги бешйиллик планимизнинг реаллигига шубҳа қилишга ва унинг барбод бўлиши тўғрисида пайғамбарлик қилишга жур'ат этаолмайди. Ҳатто ана шундай кишилар ҳам, олтинчи бешйиллик бажарилади, деб бу тўғрида жиддий ташвиш тортмоқдалар. Бизнинг олтинчи бешйиллик планимиз СССРнинг асосий иқтисодий вазифасини ҳал қилишда олға қараб қўйилган жуда катта қадам бўлишини сезган буржуа матбуоти ва капиталистик мамлакатлардаги айрим доиралар айниқса жуда ҳам ташвишланмоқдалар.

Бизнинг дўстларимиз бўлмиш улуғ хитой халқига, халқ демократияси мамлакатларидаги барча меҳнаткашларга келганда эса, улар олтинчи бешйиллик Директивалари проектини ғоят зўр хурсандлик ва якдиллик блан ма'қулламоқдалар. Бунинг сабаби ма'лум, албатта: бешйиллик планнинг муваффақиятли бажарилиши фақат Совет Иттифоқинигина эмас, балки бутун жаҳон социалистик системасини ҳам мустаҳкамлашга хизмат қилади, барча халқ демократияси мамлакатларида социалистик қурилишнинг янгидан-янги буюк ғалабаларга эришувига ёрдам беради. **(Давомли қарсаклар).**

Ҳиндистондаги, Бирма ва Афғонистондаги дўстларимиз бизнинг тинч хўжалик мақсадларимизни чуқур равишда тўғри тушунганликларини биз зўр қаноат блан қайд қиламиз.

СССР хўжалик қурилишининг ғоят катта планлари бизнинг иқтисодий ва социал тузумимизнинг табиатидан, барча мамлакатлар, барча халқлар ўртасида мустаҳкам тинчлик ва дўстлик ўрнатиш идеологиямиздан келиб чиқади.

Социалистик лагерь мамлакатларининг изчил тинчликсевар ташқи сиёсати туфайли бирқанча йиллар давомида мавжуд бўлиб келган халқаро кескинлик ма'лум даражада юмшади, умумий тинчликни мустаҳкамлашнинг реал перспективалари юзага келди.

Бизнинг тинчлик ишини мустаҳкамлашга қаратилган таклифларимиз шу таклифлар блан мурожаат қилинган кишилар томонидан ижобий равишда ма'қулланмаслик ҳоллари ҳам бўлиб турди. Биз бунга жуда афсусланамиз, лекин халқаро ҳамкорликни йўлга қўйиш учун янгидан-янги чоралар излаб топишга биз қат'ий аҳд қилганмиз. Биз бундан кейин ҳам тинч тотув яшаш тўғрисидаги ленинча сиёсатни изчиллик блан оғишмай амалга оширамиз, чунки биз фақат шу йўллагина давлатларнинг бир-бирига ишончини жиддий мустаҳкамлашга ва тинчлик ишини мустаҳкамлашга эришиш мумкин, деб ишонамиз. **(Қарсаклар).**

Биз халқ-демократик мамлакатлар блан қардошлик муносабатларини ва дўстликни янада кўпроқ мустаҳкамлаймиз, умумий манфаатларимизни кўзлаб, улар блан ҳамкорликни яна кўпроқ кенгайтирамиз. Биз бундан кейин ҳам АҚШ, Англия, Франция ва бошқа мамлакатлар блан муносабатларни яхшилашга қаратилган сиёсатни юргизамиз. Ҳиндистон Республикаси, Бирма, Афғонистон блан ва тинчликни сақлаш ва мустаҳкамлашдан манфаатдор бўлган барча давлатлар блан дўстона ҳамкорликни бундан кейин янада ривожлантирамиз ва мустаҳкамлаймиз, ўзаро манфаатдорлик принципига риоя қилган ҳолда, савдо-сотиқни ҳартомонлама ривожлантириш асосида барча мамлакатлар блан иқтисодий муносабатларимизни янада кенгайтирамиз.

Ўртоқлар! Партиямиз Марказий Комитети томонидан олтинчи бешйилликда қўйилган вазифалар ғоят каттадир. Бу вазифалар партиядан ва бутун халқдан зўр бериб ғайрат блан ишлашни талаб қилади. Вазифалар қўйилгач ва тушунтирилгач, энди ҳамма нарса ўз йўли блан кетаберади, осонгина ва жўнгина ҳал қилинаберади, деб ўйлаш нотўғри бўлар эди. Ҳаётда бундай бўлмайди. Планни бажариш давомида кўп қийинчиликлар юз беради. Лекин ҳечқандай шубҳа йўқки, биз бу қийинчиликларни енгиб, партиямиз томонидан қўйилган вазифаларни шараф блан бажараоламиз. **(Давомли қарсаклар).** Бунинг учун бизда ҳамма шарт-шароит ва имкониятлар бор.

Бизда ҳамма зарур табиий ресурслар етарли миқдорда мавжуддир.

Бизда ўтган бешйилликлар ичида совет халқининг зўр бериб ишлаши натижасида вужудга келтирилган қудратли ишлабчиқариш базаси бор.

Биз кўпдан-кўп олим ва мутахассис кадрларга эгамиз, бу кадрларимиз энг мураккаб илмий-техника проблемаларини ҳал қилишга қодирдирлар. Шавкатли Қуролли кучларимиз бизнинг тинч ижодий меҳнатимизни мустаҳкам қўриқлаб турмоқда. **(Қарсаклар).**

Бизнинг қаҳрамон ишчилар синфимиз ва шонли колхозчи деҳқонларимиз, бизнинг ажойиб интеллигенциямиз бир ирода ва мақсад блан мустаҳкам бўлиб бириккандирлар, уларнинг ижодий ғайрати булоқдек қайнайди, улар ўз кучларига қаттиқ ишонганлар.

Совет халқининг марксизм-ленинизмнинг улуғ ва ўлмас та'лимоти блан қуролланган шонли Коммунистик партиямиз каби синалган ва доно йўлбошчиси бор. Шонли Коммунистик партиямиз қуролланган марксизм-ленинизм та'лимоти бизни илҳомлантирмоқда ва порлоқ келажак сари—Коммунизм сари борадиган йўлимизни ёритиб турипти. **(Узоқ давом этган гулдурос қарсаклар. Ҳамма ўрнидан туради).**

ССР Иттифоқи Мудофаа Министрининг БУЙРУҒИ

1956 йил 23 февраль *№ 15* *Москва шаҳри*

Солдат ва матрос, сержант ва старшина ўртоқлар!

Офицер, генерал ва адмирал ўртоқлар!

Бугун совет халқи ва унинг жангчилари Совет Қуролли Кучларининг 38 йиллигини нишонламоқдалар.

Бу йил Совет Армияси ва Ҳарбий Денгиз Флоти Куни мамлакатимиз ҳаётида муҳим воқиа — Совет Иттифоқи Коммунистик партиясининг XX с'езди муносабати блан бутун халқнинг сиёсий активлиги ва меҳнат ғайрати ошиб кетган бир вазиятда ўтказилмоқда. Ўз жонажон Коммунистик партияси ва унинг ленинчи Марказий Комитети теварагига маҳкам жипслашган совет кишилари партия белгилаб берган буюк режаларни амалга оширишга қаттиқ бел боғлагандирлар.

Тинч ижодий меҳнат блан шуғулланаётган Совет Иттифоқи халқлари мустаҳкам ва давомли тинчликдан чинакам манфаатдордирлар. Совет Ҳукумати давлатлар ўртасида ўзаро ишонч ўрнатишга қаратилган бирқанча тадбирларни амалга оширди. СССРнинг ташқи сиёсати ва барча тинчликсевар халқларнинг куч-ғайрати натижасида халқаро кескинликнинг бирмунча юмшатилишига эришилди.

Лекин империалистик мамлакатларнинг агрессив доиралари халқларнинг хоҳиш-иродаси ва манфаатлари блан ҳисоблашишни истамаётирлар. Улар тинчлик иши учун хавфли бўлган «зўравонлик позициясидан туриб иш кўриш» сиёсатини зўр бериб давом эттирмоқдалар, агрессив ҳарбий блоклар тузмоқдалар ва уларни кенгайтирмоқдалар, зўр бериб қуролланишни кучайтирмоқдалар. Бу эса бизларга агрессив кучларнинг кирдикорларини хуш'ёрлик блан кузатиб туриш ва Совет Ватанининг мудофаа қобилиятини тинмай мустаҳкамлаш вазифасини юклайди.

Армия, Авиация ва Флотнинг жангчилари ўз ҳарбий маҳоратларини такомиллаштиришда яна олға қадам қўйишлари, ҳозирги замон ҳарбий техникасини ва қуролини қунт блан эгаллашлари, жуда қаттиқ интизомга риоя қилишлари, хуш'ёрликни ва жанговар тайёрликни ҳамма йўллар блан оширишлари лозим.

Солдатларни, матросларни, сержантларни, старшиналарни, офицерларни, генералларни ва адмиралларни Совет Армияси ва Ҳарбий-Денгиз Флоти Куни блан қутлайман ва ҳарбий ҳамда сиёсий тайёргарликда янги муваффақиятлар тилайман.

Совет Қуролли Кучларининг 38 йиллигини нишонлаш юзасидан **буюраман:**

Бугун, 23 февральда, Ватанимизнинг пойтахти Москвада, иттифоқчи республикаларнинг пойтахтларида, шунингдек қаҳрамон шаҳарлар: Ленинградда, Сталинградда, Севастопольда ва Одессада тўплардан бирйўла йигирма марта ўқ узиб салют берилсин.

Яшасин қудратли Совет Ватанимиз!

Яшасин қаҳрамон совет халқи ва унинг шавкатли Қуролли Кучлари!

Яшасин жонажон Совет Ҳукуматимиз!

Барча ғалабаларимизнинг ташкилотчиси ва илҳомчиси Совет Иттифоқи Коммунистик партиясига шон-шарафлар бўлсин!

ССР Иттифоқи Мудофаа министри
Совет Иттифоқи Маршали Г. ЖУКОВ.

Редактор З. ЕСЕНБОЕВ.

Р. 00656. «Қизил Ўзбекистон», «Правда Востока» ва «Ўзбекистони сурх» бирлашган нашриётининг босмахонаси. Нашр. № 1380